

van
Otterplaat
tot Groenveldsweid

Een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden

27e Jaargang - November 2021

'De Otterplaat'

Het blad 'De Otterplaat' is een uitgave van de Stichting Langedijker Verleden. Het verschijnt eenmaal per jaar en is gratis voor donateurs van de Stichting. De donatie is minimaal € 12,50 per jaar, losse nummers kosten € 8,50.

De Stichting Langedijker Verleden werd opgericht op 20 februari 1987 als opvolger van de Stichting i.o. Verborgten Verleden Langedijk, welke al bestond sinds 14 september 1984. De stichting staat ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Alkmaar onder nummer 41239871 en is een culturele ANBI Stichting. Giften aan de stichting kunnen daardoor door degever voor 125 % als aftrekpost worden opgevoerd bij de belastingaangifte.

Bankrekeningnummer:

Rabobank Alkmaar e.o.: NL39 RABO 0346 6261 37

Website: www.langedijkerverleden.nl

e-mail: info@langedijkerverleden.nl

Het bestuur van de Stichting Langedijker Verleden bestaat uit:
Hans de Graaf (voorzitter)

Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel, tel. 06-42657846

e-mailadres: hdegraaf1@ziggo.nl

Dick Zuiderbaan (secretaris)

Hondsdrif 4, 1724 TE Oudkarspel, tel. 0226-313722

Jan de Nijs (penningmeester)

Winterkoning 14, 1722CA Zuid-Scharwoude, tel. 0226-313936

Tanja Kuiper (donateursadministratie)

Willem de Zwijgerstraat 6, 1723 KG Noord-Scharwoude
tel. 0226-315422

Piet van Kleef (webmaster-social media)

Laanweg 1B, 1724 NJ Oudkarspel, tel. 0226-314802

Maarten Koning

Waterdrieblad 46, 1724 XK, Oudkarspel, tel. 0226-755338

Arie Kaan

tel. 06-25405385

Ida Tauber-de Waard

Dorpsstraat 866, 1724 NV Oudkarspel, tel. 0226-318039

Frans Tromp

Violenstraat 5, 1723 XT Noord-Scharwoude, tel. 0226-320319

Ereleden:

In 1999 Jan IJff (1917-2007)

In 2001 Jaap de Groot (1924-2003)

In 2006 Jan Wijn (1926-2016)

De redactie van 'De Otterplaat' bestaat uit:

Hans de Graaf, Arie Kaan, Maarten Koning,

Jan Marsman jr. en Dick Zuiderbaan,

Redactieadres: Kroonstraat 1, 1724 RL Oudkarspel

e-mailadres redactie: hdegraaf1@ziggo.nl

ISSN 1388-6215

Copyright: Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie en met vermelding van naam van de auteur en naam van het blad.

Druk: Zeeman Reclamegroep BV, Den Helder

Inhoudsopgave:

blz

Overpeinzingen bij de voorplaat

Jan Marsman jr.

2

Voorwoord

Hans de Graaf

3

Seizoen 2020-2021

Dick Zuiderbaan

4

Reacties op het vorige nummer

Redactie

6

Arrestatie verzetsman Jacob Balder blijft in
geheugen van dochter Willy (1927)

Arie Kaan

9

Dorsmachine op de Groenveldsweid

Louis Groen

14

Een erelid royeren, het gebeurde in

Zuid-Scharwoude

Hans de Graaf

16

Luizeknipper Kermis

Louis Groen

20

KW pionier in de groente-export

Hans de Rooij

24

Broekerhaven was economisch centrum

Henk Komen

28

Het Langedijker Warenhuis

Dick Zuiderbaan

35

Het nieuws van 100 jaar geleden

Jan Marsman jr.

42

De familie Zee in Noord-Scharwoude

Piet van Kleef

49

Bruin Bruinszoon Zee (1735)

Mark Zee

50

Overpeinzingen bij de voorplaat

Voor de voorplaat van de Otterplaat hebben we dit jaar gekozen voor een bekende foto. Als bezoeker van Het Regthuis is deze foto u vast en zeker opgevallen. Momenteel hangt deze foto uitvergroot bij de trap naar het veldwachterskamertje.

Deze foto is omstreeks 1900 gemaakt door de Alkmaarse fotograaf C. van der Aa.

De afgelopen jaren hebben we van deze fotograaf vaker een foto gebruikt voor de voorplaat van de Otterplaat. Fotograaf Van der Aa kwam in de winter van 1899-1900 naar Langedijk om een aantal foto's te maken. Deze foto's gebruikte hij om daarvan ansichtkaarten te maken. Winkeliers konden bij Van der Aa deze ansichtkaarten bestellen om ze te verkopen. Bijna al deze foto's nam hij in de winter en van zuid naar noord, omdat hij dan het beste licht had voor de lange sluitertijden die hij moest gebruiken.

Foto v.d. Aa als ansichtkaart (eigen collectie Jan Marsman)

Op de ansichtkaart die van deze foto is gemaakt vermeldt de afzender dat we hier een proeve van voorlijkheid van Oudkarspel zien en dat de wereld vooruit gaat. Helaas vertelt de afzender niet waar die voorlijkheid uit blijkt. De foto ademt vooral rust uit.

Links op de foto staat herberg Huis De Brederode. Op deze foto staat er op het uithangbord nog STALLING KOFFIJHUIS en bestaan de 2 ramen in de voorgevel nog uit zogenaamde negenruiters (het raam bestaat uit 9 ruiten). Het café Huis De Brederode is op 30 maart 1954 verbrand.

In het midden van de foto Het Regthuis, nog zonder de kleine dakkapel aan de voorzijde en zonder raampje in de zijgevel.

Toen Van der Aa zijn foto maakte was Het Regthuis nog volop in gebruik als gemeentehuis van de vroegere gemeente Oudkarspel. Iets verderop kijken we de Dorpsstraat in naar het noorden.

Op de Dorpsstraat staan meerdere personen die geduldig poseren voor de fotograaf, zodat ze de ansichtkaart later aan familie en vrienden konden sturen.

Voor de herberg Huis De Brederode staat een paard en wagen te wachten. Deze is zeer waarschijnlijk van iemand die een beurdienst onderhield op Alkmaar of Schagen. Op de bok de voerman en de mogelijke eigenaar. En houdt een toevallige voorbijganger het paard vast of hoort hij ook bij de beurdienst?

Bij de trap van Het Regthuis staat een vrouw met 2 kleine kinderen. Naast haar, midden op de Dorpsstraat, een man met een handkar. Het is niet zichtbaar wat hij in zijn handkar vervoert. Achter hen, in de verte, zijn nog net

een paar personen zichtbaar die omkijken wat er aan de hand is bij Het Regthuis.

Rechts op de voorgrond poseert een vrouw in haar beste kleren trots met haar kinderwagen met daarin haar baby. Afgelopen jaar heeft de Stichting Langedijker Verleden een kinderwagen geschonken gekregen van mw. Hink-Appel. Die kinderwagen is ongeveer net zo oud als de kinderwagen op deze foto en is nu tentoongesteld in Het Regthuis.

Op een iets jongere ansichtkaart, verzonden in 1908 (nr. AK 1022 in het beeldarchief van de Stichting Langedijker Verleden) staat op het uithangbord STALLING CAFÉ. En bestaan de ramen in de voorgevel uit 3 vakken. In de zijgevel van Het Regthuis is een klein raampje gemaakt, dat lang geleden ook weer is dichtgemaakt.

AK 1022, beeldarchief Stichting Langedijker Verleden

Voorwoord

Voor u ligt alweer de 27e editie van ons blad Van Otterplaat tot Groenveldsweid. In dit tweede jaar waarin corona een flinke invloed op onze activiteiten had, zijn we er denk ik in geslaagd om u weer een gevarieerde en interessante Otterplaat aan te bieden.

Veel dank aan alle schrijvers. Hieruit blijkt maar weer dat er onder onze donateurs veel mooie verhalen leven die eigenlijk alleen nog maar opgeschreven hoeven te worden. Helaas is dat "alleen nog maar opgeschreven hoeven te worden" voor velen een grote drempel en dat is jammer. Heeft u een interessant verhaal, maar weet u niet zo goed hoe u dat op papier krijgt, dan moet u gewoon contact met onze redactie opnemen. Dan kijken we samen hoe we van uw verhaal een mooi artikel in de volgende Otterplaat kunnen maken. De Otterplaat is een blad voor u en van u en samen maken we er iets moois van. Ik neem u even mee in de inhoud van deze Otterplaat.

Arie Kaan tekende uit de mond van Willy den Hartigh-Balder het bijzonder aangrijpende verhaal op van de Broeker verzetsheld Jacob Balder. Hij speelde een belangrijke rol in het verzet tegen de Duitse bezetter en heeft dat helaas met zijn leven moeten bekopen.

Hans de Rooij blikt terug op groente-exportbedrijf KW opgericht in 1876 en waarvan hij de laatste directeur was. Gerrit Wagenaar exporteerde in 1866 als eerste een spoorwagon wortelen naar Engeland en legde daarmee de kiem voor het door zijn zoon Klaas in 1876 opgerichte KW, een jarenlang zeer succesvol en belangrijk bedrijf in Langedijk.

Mooi om te lezen zijn de jeugderinneringen van Louis Groen. Louis, die werd geboren aan de Ambachtsdijk, blikt terug op de Luizeknipper kermis halverwege de jaren 50. Ooit een echte kermis met vele attracties en met natuurlijk een belangrijke rol voor de cafés. Louis heeft ook mooie herinneringen aan de dorsmachine die elk jaar op de Groenveldsweid werd opgesteld en die een grote aantrekkingskracht had op de plaatselijke jeugd.

Jan Marsman is weer in het krantenarchief gedoken en neemt ons mee terug naar 1921 en laat ons zien welk groot en minder groot nieuws de Langedijkers 100 jaar geleden bezig hield.

Henk Komen neemt ons mee naar het grensgebied tussen Langedijk en Heerhugowaard, wat straks het centrum is van de per 1 januari 2022 nieuw te vormen gemeente Dijk en Waard. De haven van Broek op Langedijk was jarenlang een belangrijk economisch centrum en een plek waar Heerhugowaarders en Langedijkers samenkwamen.

Dick Zuiderbaan heeft zich verdiept in de geschiedenis van het Langedijker Warenhuis, bij velen bekend als de winkel van Kool en later van Braam.

Dit monumentale winkelpand, dat al enkele jaren geen winkelfunctie meer heeft, is inmiddels omgevormd tot appartementen waar vooral Langedijker jongeren een fijne woonplek hebben gevonden. Hiermee is een mooie nieuwe functie voor dit karakteristieke pand gevonden en is het behouden gebleven voor het dorpsgezicht van Noord-Scharwoude.

Zelf ga ik met u terug naar 21 maart 1932 toen een tumultueuze ledenvergadering van tuinbouwvereniging De Toekomst plaatsvond. De door de crisis zeer zwaar getroffen tuinders hadden het helemaal gehad met het erelid van hun vereniging. Hoe dit zover kon komen, kunt u lezen in mijn artikel.

Ik hoop dat de inhoud u weer aanspreekt en nodig u nogmaals van harte uit ook uw verhaal in de volgende Otterplaat te vertellen.

De plek die op de voorplaat te zien is anno 2021. Er is na 120 jaar niet eens zo heel erg veel veranderd. Op de nieuwbouw op de plaats van café De Brederode na en natuurlijk de geparkeerde auto's. Ook staat er niemand meer te poseren als er een foto gemaakt wordt.

Seizoen 2020-2021

Door de beperkingen ten gevolge van het Covid-19 virus hebben er in 2020 en in het eerste halfjaar van 2021 weinig activiteiten plaatsgevonden. De donateursavonden in november 2020 en januari 2021 hebben wij vanwege het besmettingsgevaar moeten annuleren. Van 15 december 2020 t/m 5 juni 2021 was Het Regthuis i.v.m. de harde lockdown gesloten. Vanaf 5 juni 2021 mochten we Het Regthuis weer openstellen voor publiek.

Het duurde allemaal veel langer dan gedacht maar langzaam maar zeker ontwaken we uit de Coronadip. Dit betekent dat we de activiteiten die we in de ijskast hadden staan weer kunnen opstarten.

De vitrines staan vol met foto's over de ruilverkaveling

Expositie Ruilverkaveling

Eindelijk konden we de werkzaamheden voor de expositie over de ruilverkaveling afronden. De expositie is opgebouwd met foto's die vlak voor en tijdens de verkaveling (1970-1975) zijn gemaakt. Hiervoor hebben diverse enthousiaste donateurs en geïnteresseerden hun dia's en foto's uitgeleend zodat wij ze konden scannen en digitaliseren. Iedereen hartelijk dank hiervoor. De expositie bestaat uit een collage van foto's uit alle vier de Langedijker dorpen, het Oosterdel, de aanleg van het recreatie-meer en de waterzuivering. Alle tekst en uitleg over de expositie is samengesteld uit allerlei bronnen met krantenberichten uit lokale en landelijke dagbladen.

Als aanvulling op de expositie wordt er een gedigitaliseerde film vertoond over de ruilverkaveling van slager De Geus uit Oudkarspel. De film geeft een duidelijk beeld over de verkavelingswerkzaamheden. Wat een bende was

het toen de bruggen werden gesloopt, de sloten gedempt en vervangen werden door straten. Grote rioleringsbuizen verdwenen onder de straten, woningen kregen een rioolaansluiting en de wc-huisjes, zo karakteristiek voor Langedijk, verdwenen. Het was een grote verandering in onze dorpen en waarmee het Geestmerambacht veranderde van een vaarpolder naar een rijpolder.

Op 9 oktober 2021 was de officiële opening in Het Behouden Huis. Door de beperkingen vanwege de coronaregels konden we maximaal 80 donateurs uitnodigen. Dit hebben we opgelost door de donateurs waarvan het e-mail-adres bekend was hierover in te lichten.

De belangstelling was echter zo groot dat we toch nog vele donateurs moesten teleurstellen. De expositie en de film kunnen op elke zondagmiddag van 13.00 uur tot 17.00 uur in Het Regthuis worden bekeken.

Tijdens de opening van de expositie werd Ard Jan Kraakman door Arie Kaan bedankt omdat hij uit de nalatenschap van zijn vader een grote doos met veel informatie over de ruilverkaveling erin heeft bewaard. Het zijn kaarten, documenten, notulen en ingediende bezwaren. Deze doos is aan Stichting Langedijker Verleden geschonken. Als dank voor zijn historisch besef, dat gelukkig van

zijn vader (Jan Kraakman) ook in hem was neergedaald, kreeg Ard Jan het boek 'Van Varen naar Rijden', geschreven door Agnes de Boer, overhandigd.

De net gedempte Voorburggracht in Noord-Scharwoude was een prachtige speelplek voor de jeugd

Ard Jan Kraakman met het boek 'Van Varen naar Rijden'

Han Masteling schenkt de miniatures aan Hans de Graaf

Door Han Masteling werd een replica van een zaaimachine en twee aanaardploegen (aneerders) aangeboden zoals die vroeger op de vele akkertjes gebruikt werden. De miniatuur zaaimachine en ploegen zijn gemaakt, op een schaal van 1:10, door Han Masteling (opbouw en montage) en Bram Pielkenrood (techniek). Bezoekers kunnen deze miniatures, evenals de eerdere miniatures van Han Masteling en Bram Pielkenrood, op de expositie bewonderen.

Aanaardploeg (aneerder)

Met de aneerder ging men door de rijen van bijvoorbeeld reeds opgekomen aardappelen. De aneerder heeft 2 stortborden die de grond links en rechts storten. Op deze manier komen de aardappelen als het ware op een heuveltje te groeien. In een later stadium vergemakkelijkt dit het oogsten (rooien). Tevens werd door deze bewerking al het aanwezige onkruid (vuil) vernietigd.

Schenkeningen

Ondanks de lock-down hebben we veel schenkingen mogen ontvangen. Boeken, documenten, foto's, dia's en veel gebruiksvoorwerpen uit grootmoederstijd en ouder. Alle gulle gevers hartelijk dank hiervoor. Een schenking die er uitsprong was een 100 jaar oude kinderwagen.

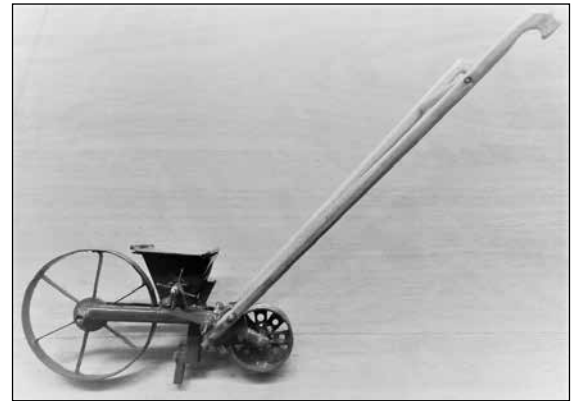
Deze kinderwagen is geschonken door mevrouw Truus

Hink-Appel. Hij is klokgaaf en is echt een plaatje. De kinderwagen heeft een ereplaats gekregen in het opkamertje van Het Regthuis en past naadloos in onze collectie.

Het Regthuis

Het Regthuis is op afspraak dagelijks geopend. Wilt u ter gelegenheid van een verjaardag of reünie een bezoek aan Het Regthuis brengen? Dan bestaat de mogelijkheid om in combinatie met Het Behouden Huis een arrangement met koffie/thee en eventueel aansluitend een vaartocht te boeken.

Afspraken kunnen gemaakt worden via tel: 0226-753063 of via info@behoudenhuishoudkarspel.nl of info@langedijkerverleden.nl

Zaaimachine

De 100-jarige kinderwagen is te bewonderen in Het Regthuis

Reacties op het vorige nummer

We hebben weer een flink aantal enthousiaste reacties gehad op ons vorige nummer en ook op de nummers uit 2009, 2017, 2018 en 2019. Alle inzenders hartelijk dank hiervoor.

Reacties op het vorige nummer

William Wouters schreef ons: *"Ik kreeg van de week jullie prachtige blad weer binnen en kwam de foto van Caecilia uit 1923 tegen. Ik bekeek de foto met interesse en dacht een paar bekende gezichten te zien, namelijk op rij 3, nr. 8 en rij 5, nr. 5. De volgende dag om een koppie bij mijn moeder van 91 en die bevestigde dat dit inderdaad haar vader en moeder zijn, dus mijn oma en opa Marie Bruin en Willem Kos. Al pratende kwamen er meer namen tevoorschijn. Mijn moeder herkent op: rij 2, no 7 haar tante Jantje Kos en op rij 3, no 7 Dieuw Buur die later gehuwd is met Lou Kleverlaan en de beste vriendin van haar moeder/mijn oma was. Op rij 4, no 10 herkent ze haar oom Jan Kos"*.

Jan Tromp gaf nog de volgende aanvulling: *"Naar aanleiding van jullie vraag naar namen van personen op de foto van het koor achter de katholieke kerk het volgende. Ik heb de foto naar mijn zus in Scherpenzeel (Gelderland) gemaaild met de vraag of ze nog familie herkende. Ook zij bevestigde dat haar moeder er op stond (2^e rij, zesde persoon van links) en de 2 personen op plek 2 en 3 op de 1^e rij vanaf links herkende zij als de zussen van mijn vader.*

Dus persoon 2 is Guurtje Tromp (is later in het klooster gegaan) en persoon 3 is Neli Tromp (later verhuist naar Amsterdam). Ik twijfel niet langer. Veel succes met het mooie waardevolle blad".

De namen die wij nu weten zijn:

Zittend op de 1e rij v.l.n.r. 1 Onbekend, 2 Guurtje Tromp, 3 Neli Tromp, 4 Alie v.d. Fluit-Hink, 5 onbekend, 6 onbekend, 7 Kees Bakker, 8 Jac. N. Al, 9 Zipp (v.d. schilder), 10 Klaas Zipp, 11 onbekend, 12 Piet Rijper, 13 onbekend, 14 Willem Bruin

Staande op de 2e rij v.l.n.r. 1 Annie Komen, 2 Onbekend, 3 Tine Schaap, 4 Trien Kaag, 5 Onbekend, 6 A. Tromp v.d. Hurk, 7 Jantje Kos, 8 Bets Koenis-Kraakman, 9 Marie Schrijver?, 10 M. v.d. Veer Duijves-v.d. Fluit?, 11 Onbekend, 12 C. Stet-Schrijver, 13 Nellie de Nijs, 14 Cees Engeringh, 15 Annie Spaansen-Kramer, 16 E. Grootjes

Staande op de 3e rij v.l.n.r. 1 A. Kraakman-Kos, 2 Onbekend, 3 Stet, 4 Ger Winder-Kos?, 5 Nel Konijn-Jongbloed, 6 Onbekend, 7 Dieuw Buur, 8 Marie Bruin, 9 Floris, 10 Jo Mettes, 11 Kee Bakker-Bekker?, 12 Trien Komen-Bakker, 13 Marie Groothuizen-Bruin, 14 Anne v. Stralen-Bekker, 15 Luus van Kleef-Bekker, 16 Corrie Bekker, 17 Breggie Bruin-Bommer

Staande op de 4e rij v.l.n.r. 1 Onbekend, 2 Anne Kos, 3 Jan Bruijn, 4 Duyves, 5 Onbekend, 6 Onbekend, 7 Arie Bakker, 8 Groen, 9 Floris, 10 Jan Kos, 11 onbekend, 12 Grootjes, 13 Betje Mul-Kos, 14 E. Frederiks-Beemsterboer, 15 Trijntje Zuydam?, 16 Anne Stoop-Berkhout

Staande op rij 5 v.l.n.r. 1 Piet Duyves, 2 Grootjes, 3 Jan Kraakman, 4 Jan Kraakman, 5 Willem Kos

Foto uit 1923 ter gelegenheid van het 12½ jarige jubileum van de zangvereniging St. Caecilia

Broek op Langedijk kreeg in 1946 een Indische huisarts
Ton Beers, voorzitter van de EHBO vereniging "De Verbondenheid", schreef ons dat hij het een mooi artikel vond en het met interesse heeft gelezen. Hij maakte ons erop attent dat onder de laatste foto van het artikel een verkeerde naam staat. De EHBO-Vereniging heet "De Verbondenheid" in plaats van "De Verbinding".

*Afscheid van EHBO Vereniging "De Verbondenheid"
vlnr. Chris Wolf, dokter Manjoero, Dirk Deken en Jaap Kos*

Van Kees Balder ontvingen wij de volgende reactie over het artikel van dokter Manjoero:

Allereerst mijn complimenten voor het blad "Van Otterplaat tot Groenveldsweid".

Maar ik wilde toch een opmerking kwijt bij het artikel over dokter Manjoero, mijn huisarts in het verleden. In het artikel staat op bladzijde 11 het volgende:

"Het was bijzonder dat een arts uit het overwegende christelijke Broek op Langedijk instructie gaf bij een rooms-katholieke EHBO vereniging".

Dit is een vergissing die vaak gemaakt wordt, maar het klopt niet. Rooms-Katholieke mensen zijn ook christelijke mensen. Er zijn verschillende christelijke stromingen die allemaal hun eigen gewoontes hebben maar allemaal aanhangers van het geloof in God de Vader van Jezus Christus, christenen genoemd. Het onderscheid moet gemaakt worden door de benaming(en) van die verschillende gelovige mensen. Bijvoorbeeld in Nederland de Rooms-Katholieke Kerk, de Protestantse Kerken (waaronder Hervormd, Gereformeerd, Doopsgezind en nog meer kleine denominaties) en de verschillende Evangelische groeperingen. Alles op te noemen is nu te veel.

Maar in de genoemde zinsnede uit het artikel zou moeten staan: "Het was bijzonder dat een arts uit het overwegende protestantse Broek op Langedijk instructie gaf bij een rooms-katholieke EHBO vereniging".

De redactie vindt dit een goede uitleg en een waardevolle aanvulling op het artikel.

Aangenaam verrast waren wij door een tip van Thea Brouwer uit Zuid-Scharwoude. Zij herkende in het ver-

haal over dokter Manjoero de hulp in de huishouding: dat is haar tante Henny Brouwer-Spitze. Zij vertelde dat de kinderen van dokter Manjoero nog steeds contact met haar hebben. Die stuurden haar bloemen toen ze in december 2020 de mooie leeftijd van 90 jaar bereikte! Reden voor ons om haar even te bellen om iets meer te horen hoe het een en ander verlopen was.

"Ik begon inderdaad op mijn 14^e jaar als hulp in de huishouding en dat begon al eerst in Aalsmeer. Daar was dokter Manjoero huisarts bij een praktijk van een andere dokter. Daarna verhuisde hij naar Broek op Langedijk waar hij een eigen praktijk kreeg. Ik deed eigenlijk alles wat gevraagd werd, huishoudelijke dingen maar ook voor de kinderen zorgen. Ik heb in totaal 7 jaar in het gezin gewerkt. Ik heb toen ook mijn man Luit Brouwer uit Noord-Scharwoude leren kennen."

Luit was de broer van Klaas Brouwer en dat is dan weer de vader van Thea, die ons tipte. Thea meldde ons ook dat beide broers intussen zijn overleden.

Het leven in de Kerkmeer

Herman Veltum schreef ons: "In het artikel over 'Het leven in de Kerkmeer' staat een vervelende fout.

Rechts bovenaan bladzijde 35 staat: Verder zuidwaarts langs de Kerkmeerkade stond een Amerikaanse windmolen die de bemaling kon ondersteunen. Die had een opvoerhoogte van 2,5 meter en een capaciteit van 10 kubieke meter per minuut. Dit klopt niet. De molen had een capaciteit van 6 kubieke meter per minuut. Ik heb die molen heel vaak gezien. Er zat maar een klein vijzeltje in".

Het nieuws van 100 jaar geleden

Misschien zag u ook dat op bladzijde 46 in de 2e advertentie rechtsboven het jaartal 1929 staat. Dat is niet juist. De redactie heeft het onderzocht maar de advertentie komt echt uit 1920. Het moet Maart 1920 zijn. We denken dat het een zetfoutje van de krant of een schrijffoutje van de opsteller van de advertentie is.

Ons blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 15 maart 1920

"Hoi is op studie": Leren voor priester

Op bladzijde 48 uit de Otterplaat van oktober 2009 weet Theo Groen al de namen van het groepje misdienaars die op de foto staan.

De misdienaars zijn v.l.n.r. Cees Buter, Harry Pennock, Jos Henselmans, Aad de Jong, Henk Brink, Ted (Theo) Groen en Cor Weel. Achter de groep staat kapelaan Adrie Hermus.

Namen bij foto EHBO in de jaren 50 van de vorige eeuw

De foto van Wim Bruyn die wij op bladzijde 21 in de Otterplaat van 2017 publiceerden en de reacties op blz. 5 in de Otterplaat van 2018 heeft nog tot vorig jaar verscheidene reacties opgeleverd.

Volgens Kees de Jong is de persoon links op de onderste rij niet Arie Rijkens maar Chris Wolf.

Een oud-inwoner van Langedijk wist te vertellen dat de foto volgens hem gemaakt is in een van de kantoorruimtes van de oude gasfabriek. Later werd er geoefend in de kantine van de oude gasfabriek. Ook hij herkende Chris Wolf. Henny Buter moet volgens hem Riet Buter zijn.

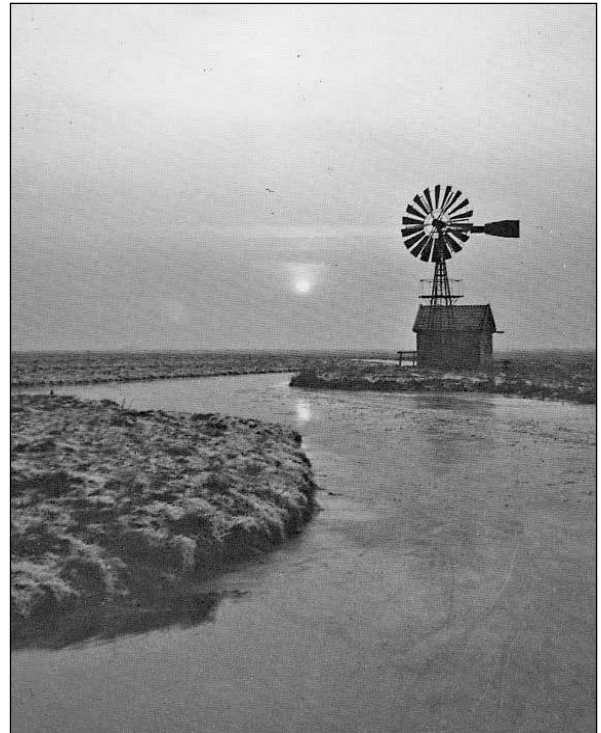

De namen die we tot nu weten zijn op de onderste rij van links naar rechts: Chris Wolf, Paula Weel, Lenie Rijper, Riet Buter, Atie Bruyn en Bets Kos. De man rechts boven is Cor Biersteker. Bets Kos en Cor Biersteker zijn naar Canada geëmigreerd. De overige namen van de personen op de foto zijn nog niet bekend.

Bemaling Geestmerambacht met de molens van weleer

Op het onderschrift van de foto die wij publiceerden op bladzijde 55 in de Otterplaat van 2018 kregen wij twee

reacties. Coby Veltum en Theo Groen schreven ons dat het niet om de molen in de Kerkmeer gaat maar over de molen in de Dergmeer. Dat klopt. Het is de Amerikaanse windmolen in de Dergmeerpolder.

Dergmeerpolder

Het nieuws van 100 jaar geleden

We kregen van Piet Zut de volgende reactie: *Ik zag mijn naam staan in een krantenberichtje op bladzijde 39 in de Otterplaat van 2019. Het berichtje luidt: Op 8 maart 1919 staat in de in de Schager Courant dat er in Noord-Scharwoude is ingebroken bij kassier P. Zut van de RK Boerenleenbank. Alleen een portemonnee met enkele guldens was ontvreemd, de brandkast kregen de daders niet open.*

Nu heb ik diverse keren de vraag gehad of ik daar bij betrokken was en uiteraard was dat niet zo omdat ik toen nog niet geboren was. Wel is het toevallig, dat op de bank, waar ik begon met werken in 1967 de toenmalige: Rk Coöperatieve Boerenleenbank Noord-Scharwoude 2, de allereerste kassier P. Zut was. Deze man was medeoprichter en de 1^e kassier van deze bank van 1906-1938, 32 jaar lang. Hierna waren er nog 2 kassiers de heren Duyves en Huitema en de laatste kassier (de naam kassier werd toen directeur) was ondergetekende. Ik ben directeur geweest van de Rabobank Langedijk, door fusies e.d. bleef er 1 bank in Langedijk over van 1967-2002, ruim 35 jaar, tot mijn pensioen. Ik heb in de archieven nog een akte van borgtocht gevonden, waarin de eerste kassier Piet Zut, een garantie moest stellen van 5000 gulden, gedekt door 2 vooraanstaande borgen uit die tijd, wanneer hij onverhoopt aansprakelijk werd gesteld voor malversaties. Een zeer fors bedrag in die tijd en uiteraard moesten de 2 borgen dan financieel krachtig zijn en van onbesproken gedrag.

Arrestatie verzetsman Jacob Balder blijft in geheugen van dochter Willy (1927)

"Het is gek dat ik me alles nog steeds zo goed kan herinneren. Niet dat ik er een trauma van heb, maar de herinnering gaat ook nooit meer weg. Daar was het allemaal veel te ingrijpend voor. Het is ook niet niks als je vader opeens wordt meegenomen uit zijn huis en je hem daarna nooit meer ziet. De gevolgen voor ons gezin waren daar ook te groot voor. We hebben ons er wel goed doorheen geslagen na een moeilijk begin. Ik denk dat de invloed op mijn eigen leven is dat ik er steeds op uit ben geweest om veel vrijheid te hebben. Dit zou best eens door mijn vader kunnen komen die juist zo bezig was voor die vrijheid van het bezette Nederland."

Ik spreek de dochter van een van de grootste verzetsstrijders die Langedijk kende. Zij, Willy den Hartigh-Balder, weet alle details nog van die middag dat haar vader Jacob Balder werd opgepakt. Herinneren aan de hand van foto's kan maar met die ene gezinsfoto uit juli 1943, die ze koestert als een kostbaar kleinood. *"Ik vond mijn moeder er niet zo vrolijk op kijken en ik wist wel waarom: haar broer was net daarvoor verdrongen in het IJsselmeer"*.

Visscher verdrongen. — De 35-jarige Huizer visscher J. Schaap is door het omslaan van zijn boot verdrongen. Het ongeval geschiedde op het IJsselmeer, nabij Valkeveen. Zijn vader wist zich drijvende te houden op de omgeslagen boot en werd gered.

De Gooi- en Eemlander, 22 juli 1943

Maar laten we eerst eens kijken hoe het zover heeft kunnen komen dat haar vader werd gearresteerd door de Duitse bezetters. Waarom werd er zo intensief naar die timmerman uit Broek op Langedijk gezocht? Hoe kon hij uitgroeien tot een verzetsman die vergaderde met landelijke kopstukken uit het verzet?

Gezin van Jacob Balder in juli 1943. Boven v.l.n.r. vader Jacob Balder- Jacob jr. (1929) – Willy (1927)

Onder v.l.n.r. Annette (1934) – Grietje (1938) – moeder Grietje Balder-Schaap – Maartje (1926). Op 1 juni 1944 zal Louise nog geboren worden.

Wie was Jacob Balder (1900-1944)

Jacob Balder, door iedereen 'Slakkie' Balder genoemd zonder dat iemand hier de verklaring van wist, woont met zijn gezin in Broek op Langedijk in wat ooit café De Witte Zwaan was. Dat is aan de zuidkant van het postkantoor en tegenover het vroegere gemeentehuis. Daarnaast was een stal die voor paarden en rijtuigen geschikt was. Het geheel is nu ingericht als woonhuis en de stal is een werkplaats geworden voor timmerman/aannemer Jacob Balder.

Links café De Witte Zwaan in Broek op Langedijk, later woonhuis van gezin Jacob Balder

Meer dan genoeg ruimte voor zijn gezin en de nodige bouwmaterialen. Na de inval van Duitsland op 10 mei 1940 en de snelle overgave na 5 dagen begint hij daarom na te denken hoe hij dit kan gebruiken. Dat begint met onderdak bieden aan een gezin met vier kinderen vanaf oktober 1940. Gevlucht uit Amsterdam is dat gezin voorlopig gered, ze wonen op het toneel. Slapen doen ze alle 6 in een klein vertrekje.

De werkplaats is stoffig en de kinderen spelen er tussen de gevaarlijke machines. Maar een andere woning zoeken valt niet mee. De evacués uit Den Helder gaan steeds voor zodat ze er in april 1942 nog steeds zitten. Een brief aan burgemeester Schelhaas of er nu geen betere woning is, brengt pas de zaak in beweging. Schelhaas schrijft een officieel verzoek aan Bureau Vluchtelingenverzorg Den Helder om *"te willen overwegen Uw zorg ook over dit gezin uit te strekken."*

Maar dat zijn niet de enige bewoners die extra in het huis van Balder verblijven. Het gaat veel verder, joodse en niet-joodse onderduikers komen daar ook nog bij. Dat komt door zijn samenwerking met mensen uit het verzet van de Landelijke Organisatie voor hulp aan Onderduikers (LO).

Café de Witte Zwaan net voorbij het postkantoor in Broek op Langedijk

Daaruit volgt weer andere onderduikadressen regelen, bonkaarten brengen naar die adressen en meedoen met allerlei verzetsacties. Hij verbergt ook neergehaalde piloten om ze zelf of door anderen naar de grens te brengen, waarna ze uiteindelijk via Spanje weer Engeland kunnen bereiken. Hij heeft het er behoorlijk druk mee.

Groep 2000

Pas ver na de oorlog werd bekend dat hij ook prominent lid was van de belangrijke Groep 2000. Geleid door een vrouw, Jacoba van Tongeren, kenden de leden van deze Amsterdamse verzetsgroep elkaar niet bij naam. Iedereen had een nummer en Jacoba had een cijfercode ontwikkeld waarvan zij alleen de sleutel wist. De code bleek niet te kraken, daarom kon niemand een ander verraden als die in handen viel van de vijand. Haar eigen code-nummer was 20 en als eerste van de groep gaf ze zichzelf een 00. Daar is de groep naar vernoemd: Groep 2000, Jacob Balder krijgt het nummer 1400J. Er waren ongeveer 140 leden. Jacoba was actief in de Nederlands Hervormde Kerk en maatschappelijk werkster in interkerkelijk verband. Zij kon daarom door het hele land reizen om contacten te leggen.

*Jacob Balder,
nummer 1400J*

Ze was door de kerk aangewezen als verbindende schakel met het verzet maar dit werd geheim gehouden. Zo kon ze onderduikadressen en financiële middelen regelen. Balder hoorde ook bij de Nederlands Hervormde Kerk en was ook veel met onderduikers bezig. Bovendien kende men hem als lid van een zogenaamde Knokploeg (KP) die in Amsterdam opereerde.

Steeds meer in het verzet

Voor het huisvesten van onderduikers is zijn vrouw Grietje onmisbaar. Ze krijgt ze bij haar grote gezin en moet voor allen het huishouden gaande zien te houden. Die onderduikers wisselen ook steeds, want lang op een plek blijven kan gevaarlijk worden.

Jacob krijgt het steeds drukker met zijn verzetswerk en is regelmatig van huis. Willy: *“vrijdag ging hij altijd naar Amsterdam voor bonkaarten.”* Hij bezorgt bonnen bij onderduikadressen, doet mee met overvallen op distributiekantoren, geeft leiding aan een verzetsgroep en woont allerlei vergaderingen bij.

Als vervoermiddel gebruikt hij vaak een motor die aan de overkant achter de Nederlands Hervormde kerk in het lijkhuisje staat. Hij werkt samen met kopstukken uit het verzet in de regio (Fritz Conijn) en heeft ook veel contacten in Amsterdam. Hij wordt in de loop der jaren zo belangrijk in het verzet dat hij steeds meer in het vizier komt van Duitse opsporingsinstanties. Die weten regelmatig mensen uit het verzet te arresteren en komen steeds meer te weten over ene ‘Ome Jaap’. Tijd om in 1944 een verraadster in te zetten die achter zijn geheime activiteiten kan komen.

1944 wordt een beslissend jaar

In 1944 gebeurt er van alles waar Jacob steeds bij betrokken is. Eigenlijk vooral in de eerste helft van 1944. Het begint al op vrijdag 14 januari 1944 als 7 mannen zich in de loop van de avond bij hem verzamelen. Zij gaan een overval plegen op het distributiekantoor in Zuid-Scharwoude. Het gebouw staat in De Koog en is het vroegere gemeentehuis van Zuid-Scharwoude.

Distributiekantoor in oude gemeentehuis van Zuid-Scharwoude in De Koog

Daar gaan elke vier weken voor de nieuwe periode de bonkaarten naartoe. Ambtenaar Willem Biersteker werkt daar en zit aan het loket voor de uitgifte van bonkaarten. Hij heeft tegen verzetsman Jaap Slot in Broek op Langedijk al eens gezegd dat hij het goede moment voor een overval zou melden. Hij zou dan bij hem thuis langs gaan en zeggen *"het nest is vol"*. Dat zou het sein zijn voor een Knokploeg om in actie te komen. Dat heeft hij nu gemeld en daarom staat er om middernacht een ploeg paraat. Achter het huis van Balder ligt een schuitje voor ze klaar en ze voelen de spanning. Die spanning wordt een jongen uit de groep teveel en hij voelt dat hij moet overgeven. Hij rent daarom naar boven naar de WC . . . die al bezet is! *"Toen gaf hij over op de overloop en ik mocht dat toen opruimen"*, weet Willy nog precies. *"Ik herinner me ook nog dat het een stille nacht was met voldoende maanlicht."*

Voorzichtig kloetend om geen geluid te maken, varen ze weg. Dat is extra nodig als ze op de route onder de Veilingbrug doorvaren, daar wordt soms wachtgelopen door de Duitsers. De overval verloopt succesvol en terugvarend met de buit in het schuitje laden ze de bonkaarten bij aankomst uit. Uren zijn ze die nacht nog bezig met het sorteren van de bonnen. De groep blijft de rest van de nacht slapen bij Jacob en vertrekt onopvallend de volgende dag, een voor een.

Zo blijven meerdere acties succesvol en lijkt het altijd wel goed te gaan. Maar op 1 mei 1944 doet Jacob mee aan een mislukte overval door een Knokploeg op het Huis van Bewaring aan de Weteringschans. Daar zitten veel kameraden uit het verzet en bij een bevrijding wordt voorkomen dat ze informatie prijsgeven tijdens zware verhoren. Bovendien dreigen sommigen gefusilleerd te worden. Door verraad is deze actie al bekend, ze worden

opgewacht en er ontstaat een vuurgevecht. Halsoverkop moeten ze 's nachts vluchten en ook Jacob moet ongezien weer thuis zien te komen. Enkele dagen later lukt het een groep in Amsterdam wel weer om een flinke slag te slaan.

Uit een depot in een huis in Amsterdam worden Duitse uniformen, jassen, petten, laarzen, documenten en geld geroofd. Een deel ervan wordt naar Jacob gebracht en de volgende dag weer weggehaald, naar een adres in Alkmaar.

Een mooie buit om te gebruiken bij acties waarbij ze zich voor kunnen doen als Duitsers. Het lokt echter ook felle reacties uit bij de Duitse bezetter, die deze brutale roof toch al een afgang vindt. Tijd om alle informatie die ze hebben nog eens na te gaan

waar ze moeten zoeken. Wat was die verraadster ook al weer te weten gekomen over Jacob Balder?

Door verraadster wordt Jacob Balder opgepakt

Francisca (Franci) Siffels dringt vanaf eind 1943 binnen in LO en KP om informatie door te geven aan haar Duitse bazen. In de Zaanstreek zijn door haar al veel communisten opgepakt, nu moet ze het vertrouwen van Jacob winnen. Ze bezoekt hem enkele malen thuis en vertelt met veel charme een zielig verhaal dat ze moet onderduiken. Jacob laat het een en ander los waar hij mee bezig is. Ook dat een deel van de geroofde spullen uit Amsterdam bij hem lag en de volgende dag naar een ander adres ging. Ze weet eigenlijk al genoeg maar dan maakt ze een fout. Ze vraagt begin mei eerst aan KP-er Pieter Termaat uit Broek op Langedijk om een vals persoonsbewijs. Zij geeft zijn naam door maar dit verraad wordt op tijd ontdekt. Hij wordt gewaarschuwd en kan onderduiken. Als ze de huisarts in Broek even later opnieuw om een persoonsbewijs vraagt, valt ze door de mand. Het verzet weet steeds meer over haar en dat deze vrouw veel te gevaarlijk wordt. Het besluit valt dat ze gedood moet worden en eind mei 1944 wordt dit plan uitgevoerd. Het lichaam wordt in een dijk bij Rustenburg begraven, wie zou haar daar nu ooit zoeken? Ze wordt natuurlijk wel gemist door haar opdrachtgevers, net nu ze al aardig wat informatie heeft verzameld. Dan wordt ze door een bizar toeval toch gevonden op 13 juni 1944. Een aannemer heeft de opdracht om schuttersputjes te graven in een dijk bij Rustenburg. Die zijn nodig om erin te schuilen als geallieerde vliegtuigen acties uitvoeren. Tijdens dat werk komen ze opeens een vrouwenlichaam tegen en al vlot wordt bekend dat dit de vermiste Franci Siffels is. Toch die Jacob Balder nu maar eens ophalen en flink verhoren.

Arrestatie vrijdag 23 juni 1944

"Ik zie nog die auto komen, hij was blauw. Drie mannen stapten uit en komen binnen. Ze kwamen voor mijn vader, wij moesten allemaal de kamer uit. Mijn moeder zei dat ik melk moest halen achteraan op de Dubbele Buurt. Mijn zusje Grietje van 5 jaar moest ik meenemen. Het was wel niet zo ver maar ik liep toch zo snel als ik kon met Grietje aan mijn hand. Ik voelde dat ik vlug terug moest zien te komen. Toen ik terugkwam zag ik nog net de auto weggrijden. Mijn vader zwaaide nog naar ons. Dat was het laatste dat ik van hem heb gezien. Mijn moeder zei "he he eindelijk rust", zo stond ze onder spanning al die tijd. Ze was vooral blij dat hij de geboorte van hun laatste kind op 1 juni 1944 nog kon meemaken.

Er was altijd drukte, we hadden echt een doorloophuis. Soms waren er wel meer dan 30 personen in huis. Veel Joden ook in huis, er was een gezin dat wel een half jaar bleef. Mijn moeder was helemaal van slag en lag wekenlang in bed. Ik moest met mijn 16 jaar het hele huishouden runnen en er was nog de baby van ruim 3 weken. Die bracht ik voor de borstvoeding naar mijn moeder en verder zorgde ik voor de baby."

Donderdagmiddag had een telefoontje Jacob al gewaar-schuwd, maar zelf onderduiken wilde hij niet. Hij wilde zijn post niet verlaten.

Vrijdagmiddag tegen 18.00 uur, zijn vrouw Grietje heeft hem net geroepen van de overkant waar hij bij de dominee op bezoek was, komt er een auto aan. Bij zijn arrestatie vonden ze in de linker zak van zijn jas (hij was links) een pistool, die had hij mee voor 'een klus' in Warmenhuizen die middag. Hij wordt meteen meegenomen en hij komt aan het warme eten niet meer toe.

Om 21.00 uur komt er nog een huiszoeking, maar alles is dan al weg dat tegen hem gebruikt kan worden. Wel wordt de motor meegenomen die in het lijk-huisje staat.

Zaterdag wordt oudste dochter Maartje nog opgehaald en zij zit enkele dagen in een gevangenis in Amsterdam. Ze mag weer naar huis en als ze iemand aanbrengt, dan zou haar vader weer vrij komen. Dat verbiedt haar moeder en ze duikt een half jaar onder in de buurt van Dirkshorn.

Willy, die een baan heeft op het gemeentehuis van Langedijk, raakt die baan kwijt als NSB-burgemeester Stoutjesdijk hoort waarom haar vader is gearresteerd. *"Na een week gingen we allemaal naar kennissen en familie. Daar bleven we ongeveer 3 weken."*

Wat gebeurt er verder met Jacob Balder?

Bij de niet zachtzinnige verhoren weten de Duitsers onder meer dat de geroofde uniformen en andere spullen uit Amsterdam bij Jacob een dag thuis hebben gelegen. Op 13 juli 1944 rijdt een auto hem naar Alkmaar en hij moet het huis aanwijzen waar het daarna werd gebracht. Daar is het allang weer weg en alle sporen zijn er al uit-gewist, dus dat is niet erg. Dat huis zal hooguit wel verdacht blijven.

Maar niet alleen Jacob zit vast als belangrijk verzetsman. Heel wat kopstukken zitten in de gevangenis en het verzet wil ze graag bevrijden. Op 16 juli 1944 overvalt een Knokploeg het Huis van Bewaring aan de Weteringschans in Amsterdam maar ook deze bevrijdingsactie mislukt. Diezelfde dag worden de opgepakte overvallers en de gevangenen, waaronder Jacob, geëxecuteerd in de duinen bij Bloemendaal.

Daar is in Broek op Langedijk en bij het gezin Balder echter niets van bekend. Die moeten maar zien te overleven zonder het inkomen van hun vader.

Pas in juni 1945 komt die duidelijkheid als een ambte-naar naar Grietje belt. Als ze opneemt met *"Met mevrouw Balder"*, krijgt ze de harde mededeling: *"dat is dan nu de weduwe Balder, uw man is gevonden in de duinen bij Bloemendaal."*

Bevrijding en daarna

De herdenking en viering van 4 en 5 mei is voor Willy altijd heel moeilijk geweest:

"Het was feest op 5 mei 1945 want de oorlog was afgelopen. Voor ons was het echter helemaal geen feest want mijn vader

Uitreiking in december 1984 van het Verzetsherdenkingskruis. Groepsfoto in de hal van het gemeentehuis in Noord-Scharwoude. Grietje Balder-Schaap 5e van links.

was nog steeds weg. Pas ergens in juni kreeg mijn moeder een telefoontje dat mijn vader was gevonden in de duinen bij Bloemendaal. Hadden we daar nu al die tijd voor gebeden? Dat was dus allemaal voor niks geweest. Ik was heel boos op God dat hij dit had laten gebeuren. Wij hadden geen vader meer en daarom was voor ons de oorlog verloren.

Elk jaar weer die 5^e mei bleef voor ons een rottijsd. Dan kwamen alle herinneringen weer boven en dat we geen vader hadden door die oorlog. Ja, hij was een held geweest, maar wel een dode held. Wat hadden wij daar nu aan en was dit het allemaal wel waard geweest? Ik kon ook nooit naar de programma's kijken die over de Bevrijding gingen. Ik kon er ook nooit over praten, dan begon ik te trillen. Dat lukte pas toen een kleindochter mij enkele jaren geleden dingen ging vragen voor een werkstuk. Ik sliep er enkele nachten slecht van, maar ik kon er toch over vertellen. Nu doe ik zelfs mee aan projecten over de 2^e Wereldoorlog op een basisschool in Broek. Dan vertel ik iets en de kinderen kunnen vragen stellen. Ik merk dat ze het erg leuk vinden dat iemand die tijd van de oorlog nog heeft meegemaakt. Er is een zogenaamde 'erfdrager' aan mij gekoppeld, een meisje uit groep 8 destijds die ook nu nog bij me komt. Die ga ik ook allerlei documenten en dergelijke nalaten, zodat de kennis over de 2^e Wereldoorlog niet verloren gaat."

Waardering voor verzetsmensen

De officiële erkenning voor de mensen die veel hebben gedaan in het verzet kwam na de oorlog maar langzaam op gang. In Israël komt die waardering met de uitreiking van een Yad Vashem onderscheiding aan hen die Joden hielpen overleven in de oorlog.

In 1977 worden Jacob en Grietje Balder erkend als 'Rechtvaardigen onder de Volkeren' en krijgen eervol die onderscheiding uitgereikt. Grietje is ook een aantal keren in Israël geweest.

In Nederland is in 1980 het Verzetsherdenkingskruis in het leven geroepen om mensen die in het verzet zaten te eren. Vanaf die tijd worden regelmatig op het gemeentehuis in Noord-Scharwoude in officiële bijeenkomsten de eretekenen hiervan uitgereikt. Aan de nog in leven zijnde mensen persoonlijk, aan de overledenen postuum. In 1984 is aan verzetsgroepen in Heerhugowaard en Langedijk in een grote bijeenkomst een inhaalslag gemaakt. Er zijn toen veel Verzetsherdenkingskruizen uitgereikt en Grietje Balder was toen ook onder de aanwezigen.

Willy kijkt terug

"In 1947 verhuisde ons gezin naar Alkmaar en we leefden door zonder een vader. Bijzonder is wel dat ik mijn man juist leerde kennen door de verzetsactiviteiten van mijn vader. Kees den Hartigh uit Heerhugowaard zat ook in het verzet en overlegde bij mijn vader thuis. Na de oorlog bloeide dat contact weer op en zijn we getrouwd.

De onderlinge band met mijn broer en zussen is gelukkig altijd goed geweest. Mijn moeder is 100 jaar geworden, bleef altijd scherp van geest en hield alles bij in de wereld.

Zelf ben ik uiteindelijk in Heerhugowaard gaan wonen en voel me nu rijk met mijn kinderen, kleinkinderen en zelfs achterkleinkinderen."

Bronnen:

* Gesprekken met Grietje Balder-Schaap, april 1996

* Gesprekken met Willy den Hartigh-Balder in 2021

* Jacoba van Tongeren en de onbekende verzetshelden van Groep 2000 (1940-1945) - Paul van Tongeren, 2016 4e druk

* Haast om te sterven, het korte leven van verzetsman Fritz Conijn - Doeko Bosscher

Willy bewaart zorgvuldig die ene foto van het gezin

Dorsmachine op de Groenveldsweid

Jeugdsentiment, 3 augustus 2008 in Larochmillay in de Franse Morvan.

De kleine jaarlijkse braderie heeft verschillende standjes met *Produits régionaux*. Er zijn agrarische presentaties en volksspelen. Kegelen in verschillende varianten. Er stappen mensen in een kleine helikopter en maken een korte rondvlucht. Kortom, volop vertier.

En dan zie ik plots de dorsmachine. Een prachtexemplaar. Aangedreven door een prachtig opgepoetste losstaande oude dieselmotor staat hij werkend te pronken. Folkloristisch geklede 'boeren' voeren schoven aan, de machine dorst ze en levert graan en stro. Ik sta er met verbazing naar te kijken. De pakken stro die uit de machine komen zijn net zo slap als die ik vijftig jaar terug bij ons thuis op de Ambachtsdijk hielp stapelen.

Staat hij er al?

Terwijl ik foto's maak, gaan mijn gedachten terug naar de tijd dat ik als kleine jongen vol spanning en ontzag, rondloofde bij de dorsmachine van Maarten Kuilman.

In augustus haalde Maarten elk jaar de toen al oude dorsmachine uit de schuur die op de Groenveldsweid aan het begin van de Ambachtsdijk in Oudkarspel stond.

De brug naar de Groenveldsweid met op de achtergrond café De Roode Leeuw, thans De Knip

Ik herinner me dat ik elke dag uitkeek of ie er al was. Fietsend vanaf het eind van de Ambachtsdijk naar de jongensschool of RK-kerk in Noord-Scharwoude. Of varend via de Zandsloot, Burggracht en Achtergracht naar de veiling in Noord-Scharwoude. Opletten, maar tegelijk ook altijd een beetje schielijk kijken of ie al werd neergezet. En de spanning nam toe als de beunen waarover de machine naar de dorsplek werd gerold 's ochtends in het gras lagen. Met extra aandacht keek ik 's middags, op de terugweg van school naar huis, hoever ze waren. Stond ie al? Draaide ie al? Ik herinner me de teleurstelling als ik de Groenveldsweid voorbij was en afgeleid door andere dingen, niet had gekeken. Dan moest ik tot de volgende morgen wachten, want thuis ging ik na schooltijd en het kopje thee met snoepie van moeder, direct de West in om broer Arie te helpen met koeien melken.

De dorsmachine staat klaar

De volgende ochtend stond ie dan vaak al klaar. In dezelfde volle glorie als nu in 2008 dat haast identieke exemplaar in Larochmillay. Zodra ik uit school was haastte ik me dan naar huis. En ik hoopte natuurlijk dat ik dan naar de dorsmachine mocht van m'n moeder. Want op de een of andere manier wilde ik ook - net als m'n broer Theo al jaren daarvoor had gedaan - met andere jongens van mijn leeftijd graan verzamelen bij de dorsmachine. Het had een soort magische aantrekkingskracht, dat graan. Mooi schoon graan voelt prettig aan als het door je vingers glijdt. Zoals duinzand dat doet en gedorste erwten en bonen ook. Nu ik eraan terugdenk zou ik echt niet weten waarom ik het zo graag wilde hebben. Waarschijnlijk een mix van iets dat gratis was en in competitie met andere jongens verworven werd. Duiven had ik niet. En mijn konijnen voerde ik bij mijn weten geen graan. Eten deed ik het ook niet, ook al was volgens andere jongens tarwe, als je het goed kauwde, bijna hetzelfde als kauwgum. Ik denk dat het gewoon ging om de heb. Om zoveel en zo zuiver mogelijk. Dus zonder kaf, gruis en stof. En daarvoor moest je de beste plek zien te bemachtigen, waar schoon en stofvrij graan door de oude dorsmachine werd gemorst. Er waren goede en slechte plekken. Er was een soort rangorde van plek. Die werd bepaald door een magische formule van kwantitatieve en kwalitatieve elementen. De hoeveelheid graan die er viel. De zuiverheid, of er veel kaf en stro bij zat. En hoe schoon het was, geen klei, vuil en stof.

De beste plek

Mooi schoon graan vond ik echt geweldig. Ik liet het door m'n handen glijden en dat was een sensatie. Vooral rogge, die bruinrode wat ellipsvormige, relatief kleine op rijst gelijkende korrels, vond ik mooi. Uit het oogpunt van zuiverheid was de beste plek logischerwijze achter de dorsmachine waar de zakken aan het einde van het dorsen werden gevuld. Behalve het dorsen, was niks gemechaniseerd. Ben Wissink, de metselaar/medewerker van Maarten Kuilman, lette achter de dorsmachine samen met de graaneigenaar en familie op het vollopen van de zakken en de afvoer ervan. Zodra er een vol was werd de toevoertrechter verschoven naar een gereedhangende lege zak. En dan lekte er vaak wat graan weg dat op de grond viel. Mooi schoon graan. Soms was de zak eigenlijk net te vol en werd er ook wel eens wat graan gemorst. De zakken wogen 50 kilo en het wegtillen was zwaar werk en zo lekte er ook wel eens wat. Soms ook zaten er kleine gaatjes in de zakken en liep daar wat graan uit.

Het was dus de kunst om zo vroeg mogelijk, voor aanvang van het dorsen, je kleepte neer te leggen. Als je dat samen met een andere jongen deed had je een compagnon om je kleepte van een opgeknijpte oude juten zak te verdedigen als een ander die weg zou willen halen.

De enig bekende foto van de imposante dorsmachine op de Groenveldsweid

Als dan de graaneigenaar niet te gierig was mocht je dat gemorste graan dat op je kleedje lag, houden. Maar dit was tegelijk een lastige plek. Want je liep vaak de zakkenvullers in de weg en je was afhankelijk van hun luimen. En als de zakkenvullers sterk en behendig waren viel er ook niet veel naast. Een andere goeie plek was midden onder de dorsmachine. Daar schudde de zeef het gedorstste graan om het te ontdoen van stro en die zeef liep soms wat over. Je kon met enig wringen onder de machtige machine kruipen en het graan wat daar naar beneden kwam was relatief schoon. Niemand had last van je en je kon er je kleedje uren laten liggen. En er was meer plek en dus lag je kleedje naast dat van anderen. Het toezicht erop kon je met hen delen. Want je wilde wel eens even niet onder die machine zijn. Het was er wel weer erg lawaaiig en je kwam er na het bewaken van je kleedje ook zwart en vuil van het stof onder vandaan.

Bij het zoeken van een geschikte plek streken allerlei buurtjongens van groot tot klein, van jong tot oud en van behendig tot onhandig om die algemeen als beste beoordeelde stek. Was je te laat of hield je zelf geen toezicht, dan was je kleedje, ook al lag het er het eerst, keurig weggehaald en zat er een ander 'jouw graan' te verzamelen.

De slechtste plek

De slechtste plek was vooraan de machine. Daar werd het stro met het graan nog in de aren op de transportbaan gegooid. Door het schudden van de met banden, riemen en snaren aangedreven machine viel het eerste graan daar al, voor het de schudbak en de zeef bereikte, uit de aren. Onder de transportbaan was veel ruimte, maar was het erg onprettig om te verkeren. Er viel van alles op je kop en in je kleren. Kluiten grond, stukjes stro, de naalden van de gerst, het kaf van de haver.

En als het veel had geregend tijdens de groei van het graan, was het verschrikkelijk stoffig. Onder de transportbaan was het dus geen pretje. Het was altijd droog en warm weer als ze dorsten dus je zweette geweldig en

alles plakte aan je vast en het jeukte overal. Toch was het daar, onder die transportbaan, dat ik het vaakst verkeerde. De jongens van de Kroonstraat en omgeving opereerden vaak in groepjes. Die samenwerking zorgde ervoor dat zij de beste plekken hadden, het meeste en het beste graan verzamelden voor hun duiven. Ik denk ook wel dat zij net een beetje meer durf, lef, slimheid en gezonde bravoure hadden wat mij en anderen afschrikte. Zo was het ook wel een wat ongelijke strijd om de beste plekken en de beste resultaten. Ik zal wel niet zo behendig zijn geweest! Of kwam het doordat ik er eigenlijk ook niet vroeg en zo vaak kon zijn omdat ik thuis mee moest helpen? Hoe het ook zij, als ik er was zat ik op de slechtste plek.

Eigen graan

Behalve ... als ik, zittend boven op onze eigen met graan geladen schuit over de Doesemsloot aan kwam varen. Dan zat ik daar al triomfantelijk te zijn omdat ik wist dat ik de beste plek zou hebben. Want de machtsverhoudingen waren natuurlijk wel wat anders als het graan dat gedorst werd van je vader was. Meerdere kleedjes lagen dan rustig vol te lopen bij de zakkenvullers en onder de zeef en niemand durfde er aan te komen. Ik had dan grote hoeveelheden graan dat nog maar weinig geschoond hoefde te worden.

Dat was lekker, want dat schonen was ook een heel klusje. Dat deed je een eind verder op de Groenveldsweid of later thuis tegen de wind in. Het graan schepte je met je handen op en liet je in een dun stroompje vallen op een kleed. Het stof en het kaf waaide weg, het zwaardere graan viel op je kleedje terug. Na elke herhaling werd je oogst schoner en schoner, mooier en mooier.

Na al die jaren keek ik dus in 2008 met veel plezier terug op die zomerdagen uit m'n jeugd. Veel herinneringen kon ik terughalen en plaatsen, maar er bleven ook vragen.

Maarten Kuilman de eigenaar van de dorsmachine

Hoe kwam het toch dat metselaar Maarten Kuilman en zijn vader zo'n dorsmachine hadden? Een branchevreemde activiteit! Op een weiland dat niet van hem was, voor zover ik weet. Ik heb geen foto van Maarten Kuilman kunnen vinden. Een rijzige rustige metselaar met een groot wat vierkant hoofd. Altijd gehuld in een opvallend soort werkpak. Grijs, dat ook de overalls van metselaars kleurde. In de jaren '70, toen ik al lang niet meer onder de dorsmachine lag, trof me altijd weer de gelijkenis in kleur en vormgeving van de maopakjes in China en het metselaarspak van Maarten. Helaas is de schuur op de Groenveldsweid met daarin de dorsmachine op 7 augustus 1973 in vlammen opgegaan.

Met dank aan J. Ruitenbergh voor de correctie en de redactie.

Een erelid royeren, het gebeurde in Zuid-Scharwoude

Als iemand voor een vereniging bijzondere verdiensten heeft dan kan die persoon worden benoemd tot erelid. Dat gebeurt ook vandaag aan de dag nog vrij regelmatig, dat een erelid wordt geroyeerd zal niet zo vaak voorkomen.

In Zuid-Scharwoude gebeurde dit in 1932. De leden van tuinbouwvereniging De Toekomst stemden voor een voorstel van mijn grootvader Pieter de Geus Jz. (1897-1996) om burgemeester jhr. A.L. van Spengler (1885-1957) te royeren als erelid van de vereniging. In die tijd was het redelijk gebruikelijk dat een burgemeester tot erelid of erevoorzitter werd benoemd, dat vond men indertijd eervol, meestal stond daar geen speciale verdienste tegenover. Wat de reden van het royement was en hoe het besluit werd genomen zal ik in dit artikel beschrijven maar eerst is het nodig om de context van het een en ander te schetsen.

Jhr. A.L. van Spengler (1885-1957)

Crisis

Na de beurskrach in 1929 werd de hele wereldeconomie in een diepe crisis gestort die zo'n 10 jaar zou aanhouden. Dat deze crisis ook aan de Langedijk niet voorbijging mag duidelijk zijn. De groente-export die heel belangrijk was voor de afzet van de Langedijker tuinders stortte in en de veilingomzet van de veiling van Broek op Lange-dijk kelderde in die jaren dramatisch.

Was de omzet in 1928 nog f 4.198.861,- in 1929 daalde die al naar f 3.724.188,- in 1930 daalde de omzet verder naar f 2.523.114,- met als dieptepunt 1933 toen de omzet op f 979.981,- bleef steken. De nood onder te tuinders was hoog omdat de producten vrijwel onverkoopbaar waren en veelal naar de koeien gingen zoals dat toen heette, dus als veevoer werd afgevoerd.

De onverkoopbare kool gaat naar de koeien

Doorgedraaide aardappels worden op de belt gestort

De tuinders hadden het zwaar en konden het hoofd nauwelijks meer boven water houden. Een in 1932 door de regering in het leven geroepen steunfonds was lang niet toereikend. Dat steunfonds voorzag eigenlijk alleen maar in leningen, die dus ooit als het weer wat beter zou gaan moesten worden terugbetaald. Op 21 maart 1932, de dag van de ledenvergadering kwam toevalligerwijs koningin Wilhelmina zich persoonlijk op de hoogte stellen van de ramp die zich onder de tuinders voltrok. De koningin bezocht die dag de Broeker Veiling maar kon ook niet veel meer doen dan haar medeleven uitspreken.

Tuinbouworganisaties

In het begin van de vorige eeuw waren de tuinders als het ging om de landelijke politieke lobby eigenlijk vrij slecht georganiseerd. Wel waren er in vrijwel ieder dorp tuinbouwverenigingen zoals De Toekomst in Zuid-Scharwoude, opgericht op 10 mei 1911 als opvolger van de in 1899 opgerichte afdeling Zuid-Scharwoude van de N.V. Landbouw- en Handelsvereniging.

In 1968 werd de vereniging wegens een sterk teruglopend ledental opgeheven. Deze tuinbouwverenigingen waren neutraal en politieke- en godsdienstzaken kwamen niet aan de orde. De tuinbouwverenigingen richtten zich meer op vaktechnische zaken en niet zozeer op de lobby naar de overheid. Aan overkoepelende organisaties bestonden alleen de in 1915 binnen het Bisdom Haarlem opgerichte R.K. Diocesane Land- en Tuinbouwbond (LTB) en de in 1918 opgerichte Christelijke Boeren- en Tuindersbond (CBTB) die wel politieke contacten hadden. Van de LTB en CBTC waren natuurlijk alleen rooms-katholieke respectievelijk protestant christelijke en dan vooral gereformeerde en rechtzinnig hervormde tuinders lid. Ook was er nog de Hollandsche Maatschappij van Landbouw maar die speelde in die tijd in Langedijk geen rol omdat deze zich in die tijd richtte op landbouwers en veetelers en niet op tuinders waardoor er ook geen plaatselijke afdeling was.

Jacobus Groen Az. een invloedrijk man

Van de Langedijker afdeling van de LTB was vanaf 1920 tuinder Jacobus Groen Az. uit Zuid-Scharwoude de voorzitter. Groen was van 1919 tot 1937 lid van de gemeenteraad van Zuid-Scharwoude.

Jacobus Groen Az. (1887-1965)

Verder was hij van 1933 tot 1959 Tweede Kamerlid namens de Rooms-Katholieke Staatspartij en later de Katholieke Volkspartij (KVP), ook was hij van 1936-1941 en van 1946-1958 lid van de Provinciale Staten van Noord-Holland en van 1954-1958 was hij buitengewoon lid van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland.

De LTB had dus zeker invloed op de politiek, zowel plaatselijk, provinciaal als landelijk.

De Neutralen Bond van Boeren, Land- en Tuinbouwers

Omdat de nood hoog was en de tuinders die niet tot de doelgroep van de LTB en de CBTC behoorde inzagen dat ze zich moesten organiseren werd op 24 oktober 1931 in Hoorn de Neutralen Bond van Boeren, Land- en Tuinbouwers opgericht, als belangenorganisatie voor de Noord-Hollandse agrarische sector.

De LTB en de CBTC stonden niet echt open voor samenwerking met de Neutralen Bond omdat er van de zeven bestuursleden vijf lid of sympathisant waren van de Vrijzinnig Democratische Bond (VDB), een van de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) en een van de Onafhankelijke Socialistische Partij (OSP). De bestuursleden hadden ook goede contacten met deze politieke partijen, dus bij de neutraliteit van de Neutralen Bond kunnen wel vraagtekens worden geplaatst. Bovendien waren deze zeven bestuursleden allemaal nederlands hervormd, ze werden door de LTB en de CBTC als te links en als oproerkraaiers gezien.

De Neutralen Bond afdeling Zuid-Scharwoude

Al snel ontstonden plaatselijke afdelingen van de Neutralen Bond zo ook in Zuid-Scharwoude, een van de leden was Pieter de Geus Jz..

Een verzoek van het bestuur van de Neutralen Bond om een gesprek met burgemeester Van Spengler over de slechte situatie waarin de tuinders verkeerden werd door de burgemeester geweigerd. Dit was tegen het zere been van het bestuur van de Neutralen Bond, een burgemeester die blijkbaar niets op had met tuinders die in grote nood zaten. Dit kon natuurlijk niet zonder gevolgen blijven.

Oproep in de Nieuwe Langedijker Courant van 8 december 1931 voor een vergadering waar de prille Neutralen Bond zijn plannen uiteen zou zetten

Een ongemakkelijke ledenvergadering voor de voorzitter

Op 21 maart 1932 was er in het lokaal van de heer C. Kuilman een ledenvergadering van tuinbouwvereniging De Toekoms. De voorzitter Simon de Boer Kz. opende de vergadering en gaf meteen aan dat hij dit met gemengde gevoelens deed. Er stond namelijk een punt op de agenda dat naar zijn mening ondoordacht naar voren was gekomen. Een agendapunt welke in een ledenvergadering niet thuishoort en waarvan hij hoopte dat de indieners alsnog op andere gedachten zouden kunnen worden gebracht. We beleven volgens De Boer weliswaar sombere tijden maar dat we daardoor niet het hoofd moesten verliezen en dingen doen of zeggen waarvan we later bitter berouw zouden krijgen. Het leek De Boer beter om er samen naar te streven deze crisistijd te boven te komen en het elkaar zo dragelijk mogelijk te maken. De vergadering begon en de agendapunten werden stuk voor stuk afgewerkt. Als laatste punt voor de rondvraag stond het punt waar de voorzitter bij zijn opening aan refereerde.

Vijfentwintig leden willen van het erelid af

Er was een brief aan het bestuur gestuurd, ondertekent door 25 leden met het verzoek aan het bestuur het volgende voorstel te agenderen voor de vergadering.

"Het erelid, burgemeester van Spengler, gezien de houding door hem aangenomen tegenover de noodlijdende tuinders, van die functie vervallen te verklaren".

De voorzitter gaf aan dat dit het punt was waar hij het bij de opening over had en dat dit op aandringen van een minderheid van het bestuur op de agenda was gekomen. De Boer gaf de indieners ernstig in overweging het verzoek in te trekken. De Boer stelt dat er in Zuid-Scharwoude een afdeling van de Neutralen Bond is opgericht om tot goede resultaten en verbetering te komen op het gebied van de land- en tuinbouw. Nu is er in Zuid-Scharwoude tussen de burgemeester en de Neutralen Bond iets gebeurd wat de leden van de bond niet aanstaat en nu komen ze met hun grieven in de vergadering van De Toekoms, welke daar geheel buiten staat. De Boer vindt het niet aangaan om De Toekoms daarvoor te gebruiken, overigens zegt De Boer zelf ook te hebben meegewerkt aan de oprichting van de Neutralen Bond. Verder zegt De Boer dat de eerste ondertekenaar van de brief P. de Geus Jz. ook secretaris van fanfare Kunst na Arbeid is en dat hij het ook kan omdraaien omdat veel van de ondertekenaars lid van de fanfare zijn. Hij vraagt zich af of De Geus in die vereniging, waarvan de burgemeester erevoorzitter is, met hetzelfde voorstel komt omdat de Neutralen Bond iets is aangedaan. De Boer ontraadt ten stelligste om over het voorstel te spreken en geeft nogmaals in overweging het voorstel in te trekken.

Het voorstel gaat niet van tafel

De Geus is heel kort en zegt dat van intrekken geen kwestie van kan zijn. De Geus zegt dat het voor hem als eerste

ondertekenaar geen aangename taak is hier het woord over te voeren, vooral ook omdat de voorzitter in zijn openingswoord al in de aanval ging. Al zou het voorstel dan niet uit het verstand komen maar het komt zeker uit het hart. De Geus zegt liever gehad te hebben dat hij de loftrumpet over de burgemeester kon steken maar dat is niet het geval. Met klem wijst hij erop dat dit voorstel geheel los staat van de Neutralen Bond, waarna een applaus klinkt. De Geus vraagt zich af of Van Spengler het nog verdient om erelid te zijn. De Geus geeft aan dat genoegzaam bekend is wat de oorzaak hiervan is.

Twee bestuursleden van de Neutralen Bond, afgevaardigden van noodlijdende tuinders vroegen om een onderhoud om de noodtoestand te bespreken en te trachten een uitweg te vinden, dit werd botweg geweigerd, wat een klap in het gezicht is van alle tuinders. De Geus zegt dat deze houding schril afsteekt bij die van de burgemeester van Koedijk en zeer zeker tegenover de houding van Hare Majesteit de Koningin, hij vraagt zich dan ook af of zo iemand het verdient om erelid te zijn. Een erelid moet verdiensten hebben tegenover de leden. De Geus zegt dat het door de voorzitter erbij gehaalde fanfarecorps, waar de burgemeester erevoorzitter van is los van dit punt staat.

Pieter de Geus Jz. (1897-1996)

Burgemeester Van Spengler negeert de tuinders

A. Swart zegt het met De Geus eens te zijn en dat hem is opgevallen dat het erelid nooit de moeite heeft genomen om aanwezig te zijn op de vergadering van noodlijdende tuinders, daar had hij toch tijd voor kunnen vrijmaken. Swart memoreert dat de burgemeester wel tijd had om bij de illuminatie van het gemeentehuis aanwezig te zijn maar geen tijd had om de uiterst belangrijke aardappel-crisisvergadering bij te wonen. Jb. Kramer meldt dat hij samen met dhr. Schrijver de minderheid in het bestuur was geweest maar zegt niet de minste aandrang te hebben uitgeoefend om het voorstel op de agenda te krijgen.

Schrijver zegt in overweging te hebben gegeven dat als 25 leden om iets vragen en als dat niet wordt toegestaan er scheve verhoudingen ontstaan. De kredieten die nu worden verleend van f1,50 per snees (200 m²) geven wel een schril beeld van hoe men op de hoogte is van de situatie. Schrijver zegt dat hij het idee heeft dat de burgemeester niet voldoende van de schrijnende situatie op de hoogte is. Als twee bestuursleden hem willen informeren de boodschap ontvangen dat de noodzaak ervan niet wordt ingezien, dan rijst toch de vraag of dit een burgervader is en of hij wel erelid kan blijven. Alle voorstellen die verbetering in de situatie hadden kunnen brengen zijn steeds door Van Spengler afgewezen. Schrijver kan geen enkele reden bedenken om het erelid te handhaven. Alle tuinders worden door deze houding getroffen en alleen van medelijden kunnen ze niet leven.

Dhr. Muller merkt op dat de aanleiding van dit alles inderdaad de kredietverlening per snees was en de middelen die daarvoor ter beschikking werden gesteld. Muller zegt dat hij hier hedenmorgen ook met de koningin over heeft gesproken en tegen haar heeft gezegd dat de kredieten in dank worden aanvaard maar in de verse verte niet voldoende zijn.

Het bestuur twijfelt of een royement wel kan

Voorzitter De Boer merkt op dat in het reglement niets staat over het royeren van ereleden maar dat er wel een artikel is over het royement van gewone leden, die dan nog bepaalde rechten hebben voordat ze worden geroyeerd. Het bestuur weet dan ook niet of het royement zonder meer kan worden uitgesproken.

De voorzitter wijst er verder op dat dit voorstel afkomstig is van de Neutralen Bond en vraagt wat het erelid de leden van De Toekoms heeft aangedaan. Waarop W. Keppel opmerkt dat hij niets anders heeft gedaan dan tegenwerken.

De Boer vraagt wat het erelid van De Toekoms heeft gedaan. Hierop wordt van verschillende kanten geroepen dat hij alle tuinders wat heeft gedaan.

De Geus stelt dat als de vergadering een uitspraak tot royement doet dit zeker wel mogelijk is, zo niet dan zal het reglement worden gewijzigd. J. Klingeler zegt dat de leden de baas zijn en het bestuur slechts leiding geeft. De Boer zegt dat waar het bestuur de leiding heeft het ook waarschuwt tegen een dergelijke rancunemaatregel.

Jb. Verkroost vraagt waar in het reglement staat dat een erelid niet geroyeerd kan worden. De voorzitter geeft toe dat het bestuur niets te commanderen heeft maar wel de leiding heeft en de leden in overweging geeft het voorstel in te trekken. Een van de leden vraagt tenslotte welk nadeel De Toekoms van het royement zal hebben. De voorzitter zegt dat er niets van een nadeel zal zijn maar dat de vereniging zichzelf blameert. Uit de zaal klinken uitroepen zoals, *“de wraak zal zoet zijn”, “als schurftachtige honden te worden weggestuurd, dat nemen we niet”*.

De stemming

De voorzitter sluit de discussie en brengt het voorstel het erelid te royeren in stemming. Het voorstel wordt aangenomen met 36 stemmen voor, 10 stemmen tegen en 1 stem blanco. De voorzitter had een slechte avond en mag nu naar Van Spengler toe om hem te vertellen dat hij als erelid van tuinbouwvereniging De Toekoms geroyeerd is. Mijn opa zal die avond waarschijnlijk een jonge borrel hebben gedronken en een goede sigaar hebben opgestoken.

Nawoord

Achteraf bezien blijkt de Neutralen Bond wel degelijk aan politiek te hebben gedaan en werd tuinbouwvereniging De Toekoms min of meer gebruikt om met Van Spengler af te rekenen. Van Spengler was als voorzitter van het plaatselijk Crisiscomité wel actief om de nood onder de bevolking te ledigen, maar dit bleek verre van voldoende.

Het Nationaal Crisiscomité werd in 1931, opgericht om de slachtoffers van de crisis te ondersteunen. Het ging daarbij veelal om steun aan zelfstandigen die het hoofd niet meer boven water konden houden, steun in natura aan werkelozen en aan tewerkgestelden in de werkverschaffing. Voor de financiering werden collectes en acties georganiseerd, zowel landelijk als plaatselijk. Tussen 1931 en 1936 keerde het Nationaal Crisiscomité in heel Nederland f 7,5 miljoen gulden uit, wat gezien de ernst van de crisis een druppel op een gloeiende plaat was. Het Nationaal Crisiscomité werd in 1936 opgeheven omdat er weinig geld meer binnenkwam.

De Neutralen Bond tot slot, werd op 1 mei 1934 opgeheven en heeft in de twee en een half jaar van zijn bestaan niet de verandering gebracht die de oprichters voor ogen hadden.

Bronnen:

- *Gedenkboek Tuinbouwbond “Langendijker Groenten Centrale 1887-1937*
- *Afslag Broeker Veiling – Arie Kaan 2012*
- *Regionaal historisch tijdschrift Holland 18e jaargang nr. 2 “Neutrale Bond” en “Nederlandsch Boerencomité”, 1930-1934. Pogingen tot organisatie van Noordhollandse tuinders tijdens de crisisjaren – Bouwe Hijma 1986*
- *Nieuwe Langedijker Courant 8 december 1931*
- *Nieuwe Langedijker Courant 22 maart 1932*
- *Parlement.com*

Luizeknipper Kermis

Eind jaren vijftig vorige eeuw sta ik bij de schiettent met een paar andere jongetjes te kijken naar het rozen en punten schieten. Er komen wat donkerharige grote jongens aan. Ze dringen zich nogal nadrukkelijk naar voren en willen schieten. 'Het zijn Italianen,' zegt een van de jongetjes. 'En ze hebben stiletto's. Kijk maar uit!'

Ik ben onder de indruk en blijf wat op afstand. Stiletto's heb ik in de messenwinkel in Alkmaar gezien toen ik met moeder daar mijn dolk kocht die ik bij mijn padvindersoniform mag dragen.

Gevaarlijk ding zo'n stiletto. Dat heb ik toen wel gezien. Maar ik vergeet het snel en kijk naar het schieten. Mijn broer Arie kan het behoorlijk goed en schieten vind ik spannend. Zelf wil ik een klapperpistool. Maar die is te duur.

Ik slenter weg. Koekhakken heb ik al gedaan. In de hobbelende geit bij Kuilman ben ik ook al geweest. De hele kermis heb ik gezien. Luizeknip vind ik een gekke naam voor een kermis. Thuis vertellen ze dat de vroegere bazin van het café Louise Knip heette. Dat ik bijna dezelfde naam heb, vind ik heel bijzonder.

Ooit ben ik, heel jong nog, samen met mijn broer Theo op deze kermis op de foto gegaan. Zitten we allebei op het hek van de familie Danklof. Op de achtergrond zie je nog de hokken voor de bevers die ze hielden in de ringsloot achter hun huis.

Theo en Louis Groen(rechts) in 1955 tijdens de Luizeknipper kermis op het hek van de familie Danklof

Café De Roode Leeuw met rechts de stal waar werd gebiljart

Naar de Roode Leeuw

Omdat ik nu dus de hele kermis al heb gezien ga ik zoetjes aan richting café De Roode Leeuw van Jan Dekker. Mijn vader zal wel in 'De Stal' zitten. Misschien krijg ik wat te drinken en een extra kermiscentje. Binnengekomen ruik ik meteen het bier. Achterin is een biertap en een buffetje. Op de biljarts uit de zaal van het café, die nu in De Stal op de vloer van straatstenen staan, wordt gebiljart. Tegen de muren van de ooit als paardenstalling gebruikte stal staan banken. Daarop zitten veel mannen uit de buurt aandachtig te kijken naar de biljarters. Het is er stil. Wat verderop zie ik vader zitten en ik ga voorzichtig naar hem toe.

Vader fluistert: 'Ssst, zachtjes. Rustig zitten en kijken.'

Dat doe ik natuurlijk, want dat maakt de kans groter dat ik een *flessie* krijg. Vader zit aan een jong borreltje. Bijna alle wat oudere mannen drinken een *jonkie* of een oude jenever. De jongeren drinken bier.

Biljarters willen stilte om met aandacht hun keu tegen 'hun' witte stootbal te zetten en te stoten. Er zijn drie ballen, maar er wordt nooit tegen de rode gestoten. Het is serieus werk dat biljarten, want er wordt *om kaartjes* gespeeld.

Ik heb al vaak gekeken en weet ongeveer hoe het gaat. Dit keer is Jacob Blom markeur en leidt het spel. Wat zal Neeltje, Jacobs vrouw, *groôts zijn*, denk ik. Hij start net een nieuwe *pot* bij het tweede biljart. Spannend!

'Wie zet in' vraagt speelleider Jacob.

'Vijftien kaartjes,' roept iemand.

'Twintig,' roept Arie Rietveld.

'Vijfentwintig.' Het is de eersteieder weer.

'Dertig,' zegt de bekende biljarter Bertus Vroling uit Zuid-Scharwoude.

Ik vind het reuze spannend en zie Arie aarzelen. Hij overlegt snel even met zijn vriend, mijn broer Theo, die met een biertje in zijn hand het biljarten gadeslaat. Ze kennen Bertus wel een beetje en die staat vaak *porsie*.

Die deelt dan zijn verlies of winst met een paar maten.

Maar of dat zo is weet niemand zeker. Ik vind dat wat oneerlijk. Je speelt dan eigenlijk met meer mensen tegen een.

‘Vijfendertig,’ hoor ik Arie zeggen.

‘Veertig,’ roept Vroling meteen.

Nu wacht Arie af. Veertig is behoorlijk hoog en dan moet Vroling wel *porsie* staan zie ik Arie denken. Het blijft stil. De spelleider kijkt rond. Niemand zegt meer iets.

‘Jij speelt Bertus,’ zegt Jacob, en hij beëindigt het bieden en vraagt de winnaar van de vorige pot: ‘Ga je mee?’

‘Ik niet!’ is het duidelijke antwoord. Zal ook hij bang zijn dat Vroling *porsie staat* vraag ik me af.

Nu gaat er wat leuks gebeuren.

‘Wie speelt voor vijfendertig?’ De spelleider gaat afslaan. We kijken naar Arie en naar die andere bieder van zonet. Het blijft stil.

‘Dertig, vijftientwintig.’ Nog steeds blijft het stil bij de bidders. ‘Ze willen nog lager,’ hoor ik de kijkers bij dit schouwspel fluisteren. Het maakt het heel spannend!

‘Twintig,’ zegt Jacob de markeur, die verdergaat.

‘Ik!’ roept Arie.

De kijkers zuchten. Het bieden is geëindigd. Er wordt altijd om 50 kaartjes gespeeld. En wie het eerst 25 punten stoot wint de partij. Als Arie gaat winnen delen de spelers de 50 kaartjes, maar de verliezer betaalt ze allemaal. De lachende derde is de kastelein, want de kaartjes kunnen alleen maar ingewisseld worden om drank te kopen. Soms doet de oudste zoon van kastelein Jan Dekker mee, maar die zie ik nu niet. Die kan echt heel goed biljarten weet ik, en weinigen winnen van hem.

Overall in de stal zitten vrienden en bekenden van vader en mijn broers. Zoals vader Beukers en zijn zoons Jan en Joop. Mijn vader geniet volop, merk ik. En ik geniet dat mijn vader zo ontspannen is en veel aandacht voor me heeft.

Het nieuwe spel gaat zo beginnen en vaders borreltje is op. ‘Wil je een *flessie*?’ vraagt vader.

‘Nou graag’ zeg ik.

Hij wenkt de ober en bestelt een Joy en twee borreltjes.

‘Geef er eentje aan Jaap,’ zegt hij tegen de ober al wijzend in de richting van Jaap Rietveld. Vader en Jaap zijn al heel lang vrienden. Al van voor 1937, toen mijn vader en moeder op de Luizeknipper kermis verkering kregen.

Als vader zijn borreltje heeft toost hij met opgeheven borrel richting Rietveld op het spelgeluk van diens zoon. En dan kijk ik, met mijn bolle *flessie* Joy-sinas in de hand, samen met vader naar de nieuwe wedstrijd. Arie Rietveld is de favoriet van het thuispubliek. Het mompelt waaronder als hij een mooi punt maakt of een heel aantal punten achter elkaar. Dan gaat het goed, want de eerste die de 25 punten haalt is de winnaar.

Eerste deuntje

Ondertussen zie ik dat er al meer volk van buiten het café in gaat voor het *eerste deuntje*. Bij de ingang staan twee bekende mannen uit onze buurt die de toegang regelen.

Ik weet dat de jongeren die komen dansen entree moeten betalen. De ouderen die alleen voor de gezelligheid en een borreltje komen mogen gratis naar binnen. Zoals mijn moeder, die vandaag ook komt. Ze gaat kijken bij het dansen, kletsen met de buurvrouwen en vriendinnen. In het café is het ook leuk om te zijn. Er speelt een *band* en mijn broer en zus dansen, net als vrienden en bekenden en andere mensen uit de buurt.

Vader merkt dat ik onrustig word. Mijn *flessie* is leeg. Ik zit te draaien op de houten bank.

‘Is je kermisgeld al op?’ vraagt ie.

‘Nou, nog niet helemaal,’ antwoord ik naar waarheid.

Elke kermisdag krijg ik een gulden waar ik snoep voor koop, of kleine speelgoeddingetjes. Maar eigenlijk wil ik dolgraag een mooi groot klapperpistool kopen dat bij mijn indianenpak past.

De Kraam van Jaap Vod

Ik heb al heel wat keer bij de kraam van Jaap Bakker gekeken. Hij staat op alle kermissen in de omgeving en iedereen noemt hem Jaap Vod. De spullen die hij verkoopt zijn *made in Taiwan* en blijven niet zo erg lang heel. We weten het allemaal, maar kopen toch. Het ziet er erg verleidelijk uit. Zeker dat glimmende dure pistool.

Vader pakt zijn portemonnee, die altijd dik is van het muntgeld. Papiergeld heeft hij nooit vaak bij zich. Hij rommelt er even in en pakt er wat uit.

‘Hierzo,’ zegt ie, ‘ga maar lekker buiten nog wat kopen of in de hobbelerende geit.’

Ik steek mijn hand uit en ben verrast door de gulden die hij aan me geeft. Snel reken ik uit dat als ik vandaag niks meer koop en morgen nog een gulden nieuw kermisgeld krijg, ik genoeg heb om dat pistool van 2 gulden te kopen. En voor de 45 cent die ik van vandaag heb overgehouden heb ik nog klappertjes ook.

‘Dank je wel hoor Pa,’ zeg ik blij.

‘Wel ook wat kopen voor je moeder hè,’ zegt hij me aankijkend.

Vader is vandaag anders. Ik voel het aan hem. Hij is ontspannen, fijn en gezellig. Heeft het erg naar zijn zin. Ik word er een beetje warm van, maar ga toch snel weg want ik moet kijken of Jaap Vod het pistool nog heeft. Ik loop de straat op. Even later sta ik bij de kraam. De zoon van Jaap zit nu bij de uitgestalde waar.

‘Is ur wat voor je bai?’ vraagt hij in het West-Fries.

Ik blijf stil kijken naar dat glimmende pistool met zilververkleurige loop en zwart-groen gekleurde kolf. Na een poosje slenter ik weer weg. Morgen, denk ik.

Dansen

Nu ik niets meer kan kopen ga ik weer naar het café. Daar is het *eerste deuntje* volop aan de gang. Moeder zal wel binnen zijn denk ik en ik loop langs de mannen bij de entree. In het café is het warm en de muziek en dansers maken het druk en heel gezellig. Tussen de dansers door ga ik naar het toneel.

Daar zit moeder met buurvrouwen te kletsen en te kijken naar het dansen. Ik word blij verwelkomd door moeder en de vrouwen om haar heen. Buur Rietveld, vrouw Beukers, Breggie Bommer en Neeltje Blom. Agie van Jan Kieft is er natuurlijk ook en zij is altijd heel aardig. We hebben voorheen dicht bij haar gewoond. Het is een kleine, heel gezellige vrouw. Bijzonder zijn haar klompvoeten, waar ze heel speciale schoenen voor aan heeft. Ze loopt slecht en met een stok, maar ze is altijd vrolijk.

'Zo zeun, kom jij dr'es bij je moeder kaike?' vraagt ze op z'n Langedijks.

Ik knik van ja, verlegen omdat de aandacht van alle vrouwen nu op mij is gericht. Voor de kop van de lange tafel, op het randje van het toneel kijk ik naar de dansers. Broer Arie danst dat het een lieve lust is. Het zweet staat op z'n kop. Voor andere dingen heeft hij geen tijd, al lacht ie even naar me als hij me ziet zitten.

De band

Na een poosje wurm ik me tussen de dansers door om dicht bij de band te kijken, die vanaf een verhoging voor in het café de dansnummers speelt. De drummer vind ik geweldig. Hoe snel die van de ene op de ander trommel slaat! En het geluid is indrukwekkend.

Drummer worden lijkt me wel leuk en wat zou ik graag nu al een keer achter dat drumstel zitten. Arie heeft dat ook weleens gedaan.

En toen bleek dat hij, ondanks dat hij geen noot kon lezen wel een aardig gevoel voor ritme had, mocht hij even terwijl er gedanst werd, met de band mee spelen. Wat zou het mooi zijn als ik een drumstel had, denk ik.

Joy was in de jaren 50 een heel populaire frisdrank

Ik zit vlak voor de band in een hoekje op de vloer van de danszaal en kijk naar de gitaristen en de man met de klarinet. Dat is lilliputter Tony en de leider van de band weet ik. Een klein mannetje, net even groter dan ik. Met een

groot hoofd en hele korte beentjes. Om goed zichtbaar te zijn staat hij op een geel Joy-kistje. Een poosje zit ik zo te kijken terwijl bij een volgend nummer Tony met zijn trompet de dansers extra opzweept. Daarna is het pauze. Over de lege dansvloer loop ik weer naar moeder. Naast haar is een plekje vrij.

'Moet je een flessie,' vraagt ook zij. Dat gebeurt me niet vaak op een dag. Dus zeg ik meteen: 'Ja, graag mam. Lekker!'

Ondertussen zie ik de glaasjes advocaat, brandewijn en Samos vruchtenwijn voor de buurvrouwen op tafel staan. En ik ruik de sterk zoetige geur van de boerenjongens. Allemaal net zoals bij ons thuis als er een verjaardag is, bedenk ik. Na een poosje maakt moeder aanstalten om weg te gaan.

'Ga je mee? Dan kan je helpen bordjes en stoelen klaarzetten. De hele bups komt straks bij ons eten en de soep moet opwarmen.'

Wat leuk, denk ik. Alle vrienden en vriendinnen van mijn zus en broers komen na het eerste deuntje, rond zes uur bij ons brood eten voor ze vanavond weer opnieuw *te kermis gaan*.

Soep, brood en spouwers bij de familie Groen

Links de woning van de familie Groen Ambachtsdijk 65, in 1997 maakte dit huis plaats voor een nieuwe woning

Thuis zet moeder eerst de grote pan groentesoep met balletjes op het vierpits petroleumstel. Dan gaan we in de woonkamer aan de slag. Het is het grootste vertrek in ons huis en er moeten tafels en veel stoelen in. Het is wel ongebruikelijk dat we in de woonkamer zitten, want normaal *huizen* we nog in de keuken in september.

De tafels en de stoelen zijn er eerder die dag door de mannen al naar toe gebracht en ik zet ze nu rond de tafels.

'Nu eerst de soepborden maar op tafel.'

Moeder zet de stapel gewone dagelijkse borden neer, maar ook die van het mooie witte servies met de zilveren randen. Daar is moeder erg *kuin* op.

Na een poosje staat alles klaar en horen we de eerste groep al luidruchtig binnenkomen. Iedereen zoekt een plaatsje, de stelletjes bij elkaar. Ik zie dat mijn zus met een jongen naast haar zit. Heeft ze verkering? Bij mijn broers is geen meisje te bekennen. Ze zitten bij hun vrienden, de Rietvelden, de jongens van Beukers en Siem Bruin.

'Jongens, we beginnen met soep,' roept moeder als iedereen zit.

'Wie wil groentesoep?' Je ruikt de groente en ik zie de balletjes. Heerlijk.

Na een gebed valt iedereen aan. Als de soep op is pakt iedereen een broodbordje en bedient zich van brood en beleg of een snee van de speciale kermistulband. En de liefhebbers nemen een *spouwer*.

Een lekkernij die alleen met Pasen en kermis door de bakkers wordt gebakken. Ziet eruit als een bolletje, maar is hard als beschuit. Er zit anijszaad in, waar de spouwer ook erg naar smaakt. Boter en suiker erop en smullen maar.

Terwijl iedereen eet kijk ik af en toe schuin naar mijn zus en haar vriend. Op kermissen krijg je soms verkering, weet ik, dus nu is dat Tinie overkomen. Opwindend en vreemd tegelijk, vind ik.

Er wordt veel en lang gegeten. Het zijn zware dagen tijdens kermis, weet moeder.

's Middags en 's avonds tot na middernacht in het café. Veel drank, minder slaap vaak. Dat vergt wat.

Als het einde van de maaltijd nadert roept moeder nog boven de drukte uit:

'Wat minder slapen en kermis vieren hou je beter vol met een volle maag, dus neem gerust nog wat.'

Maar het is genoeg geweest. Er wordt een sigaret opgestoken en wat nagepraat. Een enkeling gaat naar buiten en later volgt de rest. Weer naar de kermis.

Moeder ruimt voldaan op. Het was gezellig en de jongelui kunnen er weer tegenaan.

Met dank aan:

- Arie Rietveld voor de precieze gang van zaken bij het *kaartjesbiljarten*. Ik hoop dat ik het goed heb beschreven.
- Jan Spaansen voor persoonsnamen en details.
- Broers Arie en Theo en zus Tinie voor persoonlijke inkleuringen.
- J. Ruitenbergh voor de correctie en de redactie.

Het gezin Groen in 1956, vlnr. vader Dirk Groen, Arie, Theo, Tinie, Louis en moeder Trien Groen-Bergen

KW pionier in de groente-export

Eerste groente-exporteur Gerrit Wagenaar en oprichting van KW in 1876

Het was in 1866 toen Gerrit Wagenaar als eerste gebruik maakte van het in december 1865 geopende spoor in Heerhugowaard. Hij verzond een wagon wortelen naar Rotterdam, bestemd voor Engeland. Hij was hierdoor de eerste exporteur in Noord-Holland. Zijn eigenlijke werk was schipper, die groente vervoerde en verkocht in Alkmaar. Men noemde dat een Alkmaarpluter. Hij was een vooruitstrevende handelaar. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Klaas (1852-1924), die op 1 juni 1876 K. Wagenaar Gz. (Gerritszoon) oprichtte. Het begin van wat later bleek, een lange geschiedenis.

Klaas was een handelaar in hart en nieren, met een goed verstand en hij was goudedierlijk. Hij werd door zijn visie al snel bij allerlei ontwikkelingen betrokken, zoals de oprichting van het veilsysteem, de oprichting van koopliedenvereniging "De Koophandel" in 1902, en bij het vaststellen van het betalingsreglement van de veiling in 1905. Hij ging ook met zijn tijd mee; KW had telefoonnummer 4, later 44 en nog weer later 444. Ook het postbusnummer was 4.

Klaas Wagenaar Gz.

*Graf Klaas Wagenaar
op Algemene
Begraafplaats te
Broek op Langedijk*

De conservenfabriek in Warmenhuizen

In 1914 startte Klaas Wagenaar een conservenfabriek in Warmenhuizen (thans Vezet), die jarenlang zeer goed rendeerde. Inmiddels werd het klantenbestand steeds internationaler en werd KW een begrip in zijn branche. Aanvankelijk werd de export begonnen naar Engeland, Duitsland en België en later uitgebreid naar Frankrijk, Oostenrijk, Hongarije, Zwitserland, Italië, Tsjecho-Slowakije, Scandinavië, Rusland, Noord- en Zuid-Amerika en Brits-Indië, voor die tijd een ware prestatie. Klaas overleed helaas in 1924, een kleine 2 jaar voor het 50-jarig bestaan van KW in 1926. Ter gelegenheid van dit jubileum werd een boekje met tekst en foto's uitgegeven en verstuurd naar de klanten.

Reclameaffiche van de fabriek in Warmenhuizen

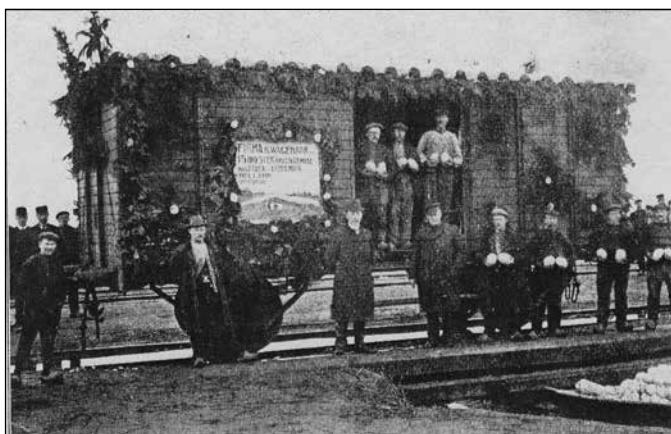
De conservenfabriek in Warmenhuizen thans Vezet

Jaren van grote groei

Klaas werd opgevolgd door zijn zoon Cees, die al ettelijke jaren bij het bedrijf werkte. Ondanks dat Cees wat behoudender was dan zijn vader, groeide KW als de spreekwoordelijke kool.

— Een bewijs van de groote betekenis van den groentenhandel aan den Langedijk is wel dit, dat door den heer K. Wagenaar, groentenhandelaar te Broek op Langedijk, Donderdag 1. i. de 1000ste waggon met groenten van den oogst van 1900 naar het Buitenland werd verzonden.
De heer W. bereidde zijn werklieden bij die gelegenheid een feestje.

In januari 1901 werd de 1000ste spoorwagen door KW naar het buitenland verzonden

In januari 1912 ging de 1500ste spoorwagen 'gemüse' naar Duitsland

De conservenfabriek zorgde steeds meer voor nieuwe klanten en ook de export van groente bleef groeien. Had men in 1876 een omzet van f 80.000,-, in 1915 was dit f 975.000,- en in 1926 f 2.000.000,- met een kilo-omzet van 30.190.000 kg. ofwel ruim 30.000 ton.

Het pakken van bloemkool voor export naar Duitsland aan de Dorpstraat in Broek op Langedijk

In 1911 zocht schipper Cor van Schoorl investeerders om een motorschip te kunnen laten bouwen om de groenten naar de zeehavens te vervoeren. Hier schreven Cees Wagenaar Cz. en Rens Bonnet op in. Het schip werd 'Trio' gedoopt, doelend op het driemanschap Van Schoorl, Wagenaar en Bonnet. Later volgden er nog meer schepen met de naam 'Trio', zo koppelde Cees zakelijkheid aan menselijkheid.

Vestiging Noord-Scharwoude

Ook in die tijd kocht KW een pand aan de Handelskade in Noord-Scharwoude (thans Handelskade 9). Dicht bij de veiling en aan vaarwater en met een overkapte laaden losplaats, zodat de groente die in Noord-Scharwoude op de veiling aangevoerd werd, daar kon worden verpakt en worden afgevoerd. De dependance werd geleid door Gert de Boer.

De handel werd gedaan door Cees Wagenaar zelf en Piet van der Molen en ene heer Postuma en er zullen er ongetwijfeld nog meer geweest zijn. De leiding van de conservenfabriek was in handen van Huug Koster met als vertegenwoordiger Pierre (Piet) de Rooij uit Tilburg, die begin 50er jaren in dienst was gekomen bij KW.

De KW vestiging aan de Handelskade in Noord-Scharwoude

Cees Wagenaar verkoopt zijn aandelen

Aangezien Cees Wagenaar geen opvolging had, verkocht hij de aandelen van K. Wagenaar Gzn. in 1954 aan de Duitse importeur P. van Wylick, die in de loop der jaren ook een goede vriend van Cees was geworden. Zijn voorwaarde bij de verkoop was dat al het personeel, dat hem in al die jaren trouw was geweest in dienst kon blijven. Hierdoor was de familie Wagenaar niet meer bij KW betrokken maar de naam Wagenaar als exporteur bleef in stand.

Piet van der Molen wordt adjunct-directeur

Piet van der Molen was al lang werkzaam als procuratiehouder onder Cees Wagenaar en werd door Van Wylick (de nieuwe aandeelhouder/eigenaar) aangezocht als

adjunct-directeur aan te treden met als opdracht een goed verkoopteam samen te stellen. Hij keek eerst in eigen gelederen en kwam o.a. uit bij Pierre (Piet) de Rooij uit Tilburg, de vertegenwoordiger van de zuurkoolfabriek die vier talen vloeiend sprak. Dat was een must voor een groente-exporteur. Voordat Pierre de Rooij bij KW in dienst kwam werkte hij na de bevrijding van Zuid-Nederland in 1944, als tolk voor de Amerikaanse troepen, bij de United Nations Relief and Rehabilitation Administration (UNRRA), een organisatie die in 1943 werd opgezet om de bevrijde landen te helpen met de wederopbouw en het repatriëren van kampgevangenen en ontheemden. In 1947 werd dit werk voor wat betreft de wederopbouw overgenomen door het Europees Herstelprogramma, beter bekend als het Marshallplan.

Deze Pierre de Rooij raakte steeds minder betrokken bij de zuurkoolfabriek en werd steeds meer een handelaar. Alleen werd de afstand van Tilburg naar Broek op Langedijk wel een obstakel. Men deed er in die tijd met de auto 3,5 uur over. Om na 2,5 jaar elke zondagavond naar Broek te vertrekken en 's zaterdagsmiddags weer naar huis te gaan werd teveel. Ondanks dat hij goed werd verzorgd door Cor en Marie Vijzelaar van cafe 'Marktzicht', waar hij door de week in de kost was, werd in samenspraak met Van Wylick besloten om naar Broek op Langedijk te verhuizen. Dat was eind 1954. In deze periode werd ook de zuurkoolfabriek verkocht.

Pierre de Rooij neemt het roer over

De leiding van het bedrijf was nog steeds in handen van Piet van der Molen, die toen reeds op leeftijd was en in 1958 met pensioen ging.

*Piet van der Molen (midden op de foto) neemt afscheid,
zijn opvolger Pierre de Rooij staat links*

De aandeelhouders vroegen Pierre de Rooij om directeur te worden.

Pierre (Piet) de Rooij

De zaak groeide en deed zaken met vijf continenten. Pierre ging ook met zijn tijd mee. Samen met Nic. Kramer (van de zuurkoolfabriek) zag hij wat in gesneden groente. Dit was medio 1965.

Na veel proeven te hebben gedaan, kwam men op de goede weg. Ook TNO werd hierbij ingeschakeld. Echter, toen het op financiering aankwam, wilden de aandeelhouders van KW niet meewerken, zodat hij moest afhaken. Hieruit blijkt wel, dat hij een vooruitziende blik had. Vanuit dit gepionier is wel Vezet ontstaan. Bijzonder is ook, dat Vezet is begonnen in de oude zuurkool fabriek van KW in Warmenhuizen.

Eind jaren zestig werd door de Europese klanten steeds vaker gevraagd naar een completer pakket groente dan alleen aardappelen, uien en grove groenten zoals peen, bieten en knolselderij. Daarom werd KW de Lier BV in het leven geroepen, met als directeur Gijs Uiterwijk, die al enige jaren in Broek werkte. Hierdoor konden klanten ook bediend worden met de producten uit het Westland.

Dit was een groot succes. Helaas begon de gezondheid van Pierre hem in het begin van de zeventiger jaren in de steek te laten. Dit had tot gevolg dat de omzetten terugliepen en men niet meer met z'n tijd mee ging.

Hij zag wel, dat het zo niet langer kon en nam Joop Spaans in dienst als verkoper, een goede zet. Pierre overleed in 1975 op een veel te jonge leeftijd (60). Veel mensen zullen hem herinneren als een sociaal mens.

Hans de Rooij de laatste directeur

Inmiddels was Pierre zijn zoon Hans de Rooij ook alweer enige jaren bij KW werkzaam. De komst van Joop Spaans bleek een schot in de roos. Hans en Joop konden goed met elkaar overweg en vulden elkaar op diverse terreinen aan. De zaak bloeide weer op en in 1976 werd het 100-jarig bestaan uitbundig gevierd. Inmiddels was Hans door de familie Van Wylick, die nog steeds alle aandelen bezat, tot directeur benoemd.

Hans de Rooij

Verhuizing naar de Grotendorst

De locatie van KW aan de Dorpsstraat in Broek op Langedijk was inmiddels sterk verouderd en ook te klein geworden, vooral ook omdat transport over water niet meer aan de orde was. Er werd een nieuw, groter en economischer pand aan de Grotendorst 16 in Broek op Langedijk betrokken. In die tijd waren aardappelen een steeds belangrijker deel van de omzet geworden. Omdat men zoveel mogelijk de exportorders zelf wilde verzorgen en daardoor grip wilde houden op de kwaliteit, werd er flink geïnvesteerd in sorteermachines e.d. Er werd contact gelegd met een fritesfabriek voor de afzet van bovenmaatse aardappelen. Dit alles werkte jarenlang prima.

Maar toen brak de tijd van heel veel veranderingen aan. Inmiddels waren de veilingen in Langedijk verdwenen en was er voor de kool een verkoopkantoor in de plaats gekomen. KW werkte niet met dit kantoor omdat zij alles zelf onder controle wilde houden. KW ging met grote tuinbouwers in zee en kon zo toegang houden tot de voorraden en kwaliteit. Dat werd toen niet door iedereen in dank afgenomen, maar 2 jaar later ging iedereen zijn eigen gang.

Verdere Fusies en het einde

Commissionairs verdwenen en tussenschakels moesten zo veel mogelijk worden vermeden. Alles moest zo veel mogelijk direct. Hierdoor verdwenen er veel bedrijfjes en banen. Schaalvergroting werd als een must gezien en fusies en samenwerkingsverbanden waren het gevolg. De maatschappij verhardde, het werd 'eten of gegeten worden'

Ook KW ontkwam hier niet aan. In de jaren 80 kwam er een verzoek van een van de beste Engelse klanten om 50% van de aandelen van Van Wylick in KW over te mogen nemen. Dit gebeurde en KW werd half Engels en heette plotseling K. Wagenaar Gzn. International. De samenwerking verliep prima, totdat de Engelse eigenaar werd getroffen door een beroerte en niet meer kon praten en lopen. Van Wylick kocht de aandelen terug en daarmee keerde ook de oorspronkelijke naam weer terug.

De volgende stap was een fusie met Begro Import-Export BV en werd een nieuw pand betrokken aan de Mossel 19 in Noord-Scharwoude. Wagenaar-Begro vof was geboren. Door omstandigheden kwam aan deze samenwerking, na goede en minder goede periodes, een einde.

Hierdoor was KW weer terug bij af. Van Wylick, die nog steeds de aandeelhouder was, zag in deze veranderde tijd geen toekomstmogelijkheden meer en vroeg zelf het faillissement van KW aan. Ondanks dat de directie het hier niet mee eens was, werd het faillissement uitgesproken in 1997. Na 121 jaar viel het doek voor KW.

Aan een lange geschiedenis was een zuur einde gekomen.

Van de oude locatie waar KW ooit begon is niets meer terug te vinden. Jarenlang is schildersbedrijf Den Hartigh nog in de oude panden gehuisvest geweest. Na de sloop van de oude KW panden is in 2009 op deze plek Zorgtuinderij Oosterheem verzezen, waarmee de relatie met groente op deze historische plek weer is hersteld.

Zorgtuinderij Oosterheem op de voormalige locatie van KW

Broekerhaven was economisch centrum

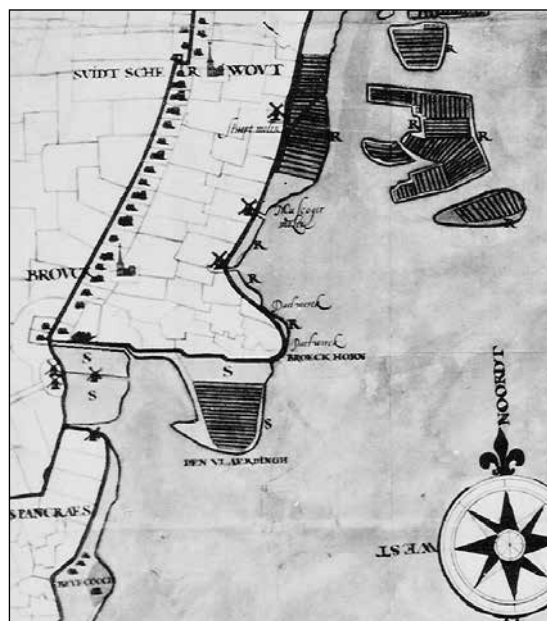
Historie van de haven en de vaart naar Broekhorn

De Broekerhaven was de enige haven in de gemeente Langedijk die niet achter een sluis of kade lag. Toen in 1630 het meer de Heerhugowaard werd drooggelegd, bleef deze haven in open verbinding staan met de ringvaart van de nieuwe polder. De haven van Broek bestond al ver voor het hier genoemde jaartal. Hoe oud weten we niet. De Waard was oorspronkelijk een klein meer dat door stormen steeds meer land wegvrat in de richting van Veenhuizen, Hensbroek en de Langedijker dorpen. Tussen de dijk van Langedijk en het meer De Waard wisten grote stukken onbedijkt land overeind te blijven. Van noord naar zuid lag aan de oostzijde grond dat als voorland diende om de golven van de Waard te breken voordat ze de dijk bereikten.

De Waard was in de Middeleeuwen een zoutwatermeer dat via de Schermer in open verbinding stond met de zee. Het was een getijdenmeer. Twee keer per dag was dat Langedijker voorland, ook wel 'buitenland' genoemd, onderhevig aan de werking van eb en vloed en bij elke vloed liet het zeewater een klein laagje slib achter wat de vruchtbaarheid van de grond vergrootte. Door de opslibbing kwamen die landen steeds hoger te liggen. Iedere bouwer van vóór de verkaveling weet dat de landen aan de oostzijde van Langedijk het hoogst lagen en het vruchtbaarst waren. De tuinbouw is dan ook daar het eerst begonnen, want ze waren door hun hoge ligging er uitermate geschikt voor. Toen na de oorlog de plannen voor nieuwbouw ter sprake kwamen en de gemeente het oog daarvoor liet vallen op het land aan de oostzijde van het dorp Noord-Scharwoude, riep menig tuinder de vraag op waarom nu juist de beste grond moest worden opgeofferd voor woningen? Maar terug naar ons verhaal uit de Middeleeuwen. De genoemde buitendijkse landen zijn op een bepaald moment met een dijk, de Oosterdijk, tegen het water van de Waard beschermd.

Het meer De Waard omringd door de dijken van Langedijk, Hensbroek en de Huigendijk. Binnen de Waard lagen veel buitendijkse landen die onbeschermd waren en bij hoog water konden onderlopen.

Detail van de kaart van Antonius Metius waarop het meer de Grote of Zuider Waard staat getekend voordat het in 1630 werd ingepolderd als de Heerhugowaard. De kaart is ongedateerd en zal eind 16e of begin 17e eeuw getekend zijn. Links Broek op Langedijk met de haven en boven Zuid-Scharwoude. Bij de Oosterdijk staat 'Broeckhorn'. De landen met 'S' aangeduid zijn het 'Buitenland' en het schiereiland 'De Vlaerdingh', gronden die onbedijkt buiten de Oosterdijk lagen. Het waren hooggelegen akkers zaadland. (Algemeen Rijksarchief, Den Haag. Collectie Hingman nr. 2510).

De Oosterdijk

De noodzaak tot het omkaden van de aan de oostzijde gelegen buitendijkse landen van Langedijk door de aanleg van de Oosterdijk werd veroorzaakt door het bevel van de Hollandse graaf in 1326 om de spuisluisen in de Hui-gendijk te verwijderen en de gaten te dempen. Het water van De Waard kon daardoor niet langer meer naar zee geloosd worden. Maar de Waard bleef als boezem dienen voor al het overtollige water van de omliggende dorpen. Het waterpeil steeg daardoor gevaarlijk en de buitendijkse landen van Langedijk kwamen permanent onder water te staan. Dat het water van de Waard opeens niet meer naar de Schermer mocht worden geloosd, had te maken met de hachelijke waterstaatkundige situatie in het zuiden, waar de steeds groter wordende meren als Schermer en Beemster een bedreiging vormden. De graaf wilde alle zeegaten daar dicht. De Waard moest zijn water maar in noordelijke richting afvoeren, via de te graven Lange-reis bij Niedorp. Van dat graven kwam aanvankelijk niet veel terecht. Pas in 1458 werd de Langereis gegraven. Dat was voor het Langedijker buitenland veel te laat. De aanleg van de Oosterdijk was onafwendbaar. Voor het eerst wordt de Oosterdijk genoemd in een akte uit 1388. Maar de dijk moet er al eerder gelegen hebben.

Om het meer De Waard droog te malen, legde men een binnenringdijk aan. De bestaande dijken, zoals de Oosterdijk en de Dijk bij Broek, dienden als buitenringdijk. De Vlaarding kwam als druipland in Heerhugowaard te liggen. Het Buitenland bleef bij Broek en ging tot het gebied van de ringvaart behoren.

In het begin van de 15e eeuw bevond de Oosterdijk zich in slechte staat. Er waren veel gaten in de dijk door het langdurig nalaten van onderhoud. Rond 1530 was de wateroverlast aan de oostzijde van Langedijk een zodanige bron van ergernis dat besloten werd de Oosterdijk van Kalverdijk tot aan Oudorp te herstellen en waar nodig opnieuw aan te leggen. Door het dichtten van deze dijk in 1533 en het gelijktijdig plaatsen van watermolens hoopte men het waterpeil in bedwang te kunnen houden. Om de Oosterdijk met schuitjes te kunnen passeren werden er overhalen of overtoeren aangelegd. Hier konden schuitjes over de dijk getrokken worden. Er kwam een overhaal in Noord-Scharwoude bij de Verlaatse molen, ook wel aangeduid als Sluismolen en later als Molen H van de polder Geestmerambacht. Deze molen stond bij de Oosterdijk op het eind van de Molensloot, later Wui-versloot geheten. Deze sloot is nu verdwenen, evenals de Mosselbrug in de Dorpsstraat die over deze sloot lag. Ook bij de Spieringbuurt in Broek kwam een overhaal op de Oosterdijk.

Broekhorn

De herstelde Oosterdijk vormde van noord naar zuid geen geheel. Aan het zuidende van Broek werd deze dijk onderbroken. De Oosterdijk liep in zuidelijke richting niet rechtdoor over het ten oosten van Broek liggende schiereiland de Vlaarding, maar boog voor de Vlaarding scherp af in westelijke richting om te eindigen bij de Dorpsstraat van Broek. Daar kreeg de Oosterdijk de naam Spiering-

buurt, een naam die waarschijnlijk zijn oorsprong heeft in de vissers die daar hun woningen hadden. Bij de Spieringbuurt lag een haven die een open verbinding had met het water van de Waard. Nu kennen we dat deel als de noordzijde van het Havenplein in Broek. Bij de scherpe bocht in de Oosterdijk bij de Vlaarding staat op een kaart van Antonius Metius (uit plm. 1600) van het nog niet ingepolderde meer de Waard de naam 'Broekhorn'. De huidige Dijk van Broek, vanaf de Dorpsstraat tot de molen B (molen van Mulder), functioneerde als waterkerende dijk van het meer De Waard. Vanaf deze molen zien we weer een Oosterdijk die loopt tot aan de Halvemaansbrug in Oudorp. Een reden om de Oosterdijk bij Broek niet door te trekken als bescherming tegen het water van de Waard vertelt de historie niet. Op de kaart van Metius is de Vlaarding en het zogenoemde Buitenland langs de Dijk met een 'S' aangegeven, wat betekent dat dit zaadlanden waren, in gebruik dus als akkerland. Het moet zo hoog gelegen hebben dat dijkbescherming niet nodig geacht werd. Zo bleven het Buitenland en de Vlaarding onbedijkt in het meer De Waard liggen.

Situatieschets (plm. 1895) van Broekhorn en omgeving, gelegen tussen Broek op Langedijk (links) en de spoorlijn van Heerhugowaard.

1. Klaas van der Molenbrug. Tussen deze brug en de sluis ligt de haven van Broek
2. Overhaal aan de Westdijk (Waarddijk).
3. Boerderij van burgemeester De Boer. Hier is nu de Broekhorner jachthaven.
4. Koffiehuis aan de Broekhorn met veerpont.
5. Boerderij Westerweg 16. Hier is nu het bedrijventerrein de Zandhorst.
6. Spoorlijntje van Swager naar Broekhorn (ook wel Broekhoek genoemd).
7. Boerderij van Swager aan de Stationsweg 67.
8. Molen B, gebouwd in 1597. Het gebied tussen deze molen en de sluis heette Buitenland.
9. Broeker veiling, ontstaan in 1887.
10. Molen van Zwaantje, in 1868 gebouwd. Nog bestaand.

De haven van Broek

In 1625 kwam het plan om het meer De Waard droog te leggen. De werkzaamheden duurden van 1625 tot 1630. De inpolderaars gingen efficiënt te werk. De kosten moesten laag gehouden worden. Om een grote waterplas leeg te malen, is een ringvaart nodig. Zo'n ringvaart dient om het opgemalen water uit het meer af te voeren. Voor een ringvaart is zowel een binnenringdijk als een buitenringdijk nodig. Voor de Heerhugowaard besloot men tot het opwerpen van alleen een binnenringdijk. Voor de ring van buitendijken gebruikte men de bestaande dijken die om de Waard lagen. Dat kon vrijwel overal, alleen bij Broekhorn diende zich een probleem aan. Daar zou de Dijk van Broek als buitenringdijk moeten dienen. Het Buitenland, evenals het schiereiland de Vlaarding, zou dan als druipland binnen de Heerhugowaard komen te liggen. Het verlies van de Vlaarding aan de nieuwe polder Heerhugowaard was voor Broek nog te accepteren, maar het Buitenland langs de Dijk bleef bij Broek. In plaats van langs de Dijk moest de binnenringdijk met ringvaart daardoor op de uiterste rand van het Buitenland gelegd worden. Maar de bedijkers wilden niet van hogere kosten weten en legden daar geen buitendijk aan met gevolg dat de Dijk van Broek die functie kreeg. Het Buitenland en de haven van Broek kwamen in het gebied te liggen dat tot de ringvaart behoorde. Al het water in dat gebied bleef daardoor in open verbinding staan met de ringvaart. Dit kon blijkbaar doordat de gronden van het Buitenland zo hoog lagen, dat ze het waterpeil van de ringvaart aankonden. Zo is hier tussen de Dijk en de Waard de haven van Broek ontstaan.

Boerenburgemeesters

Een zo recht mogelijke ringvaart is het goedkoopst en volgt dus niet precies het slingerende oude land. Rondom kwamen daardoor stukken oud land binnen Heerhugowaard te liggen. Deze werden indertijd druiplanden genoemd. Omdat de ringvaart het schiereiland De Vlaarding bij Broekhorn afsneed van het Oosterdel gebied kwam het als druipland in de Waard te liggen. Dit hoge land werd gebruikt om er drie molens te plaatsen die gebruikt werden om het meer droog te leggen.

De molens stonden er tot het eind van de negentiende eeuw. De komst van het stoomgemaal van Heerhugowaard in 1877 betekende hun einde. De eerste boerderij die op de Vlaarding werd gebouwd stond aan de Westdijk (in Langedijk werd deze dijk Waarddijk genoemd) en werd omstreeks 1700 gebouwd. De grote boerenstolp was lange tijd een pachtplaats. In 1829 kocht Frederik de Boer (1773-1850) deze stolp. Hij woonde in Broek en was burgemeester van dat toen ruim zeshonderd inwoners

tellende dorp. Zijn zoon Jan de Boer (1801-1864) volgde hem in 1847 op als burgemeester van Broek. Hij was er de rijkste boer. Het was toen gebruikelijk om hem daarom in het ambt te benoemen. Zijn andere zoon Dirk (1806-1867) kwam op de boerderij in de Vlaarding. Omdat dit binnen Heerhugowaard lag kon Dirk daar burgemeester en dijkgraaf worden.

Sluizen

De overhaal op de Oosterdijk in Noord-Scharwoude werd vervangen door een schutsluis hetgeen de verbinding met de Waard aanzienlijk verbeterde. Wanneer precies deze sluis is gebouwd is niet bekend. Op een kaart van Adriaan Antonisz uit 1567 is de sluis in aanleg getekend. Op de kaart van 'de Groote of Zuyder Waert' uit 1626, vervaardigd door Baert Claesz, staat de overhaal niet meer vermeld. De sluis zal dan in gebruik zijn geweest, lange tijd de enige sluis in de Oosterdijk. Alle dorpen van Langedijk betaalden mee voor de aanleg en het onderhoud ervan. Voor de Broekers was deze sluis wel erg ver weg. Pas toen in 1756 in de Hoornse Vaart bij Alkmaar een schutsluis werd gebouwd, werd de ringvaart van Heerhugowaard belangrijk voor de Langedijk. De vaart werd de directe verbinding over het water om de producten naar de markt in Alkmaar te brengen. Nu de ringvaart bij de haven van Broek zo belangrijk geworden was, wilde Broek daar een sluis hebben. Die sluis kwam er in 1769 op de plaats van de overhaal bij de Spieringbuurt. Er ontstond vandaar een dagelijkse beurtvaart op Alkmaar met een vaartuig met zeil dat 'snip' werd genoemd. Om een snelle verbinding met de stad te garanderen werd de bepaling ingevoerd dat de 'snipman' steeds voorrang kreeg bij de sluis. Eenmaal in de ringvaart stond een paard klaar die de snip over het jaagpad naar Alkmaar trok. Het was aan de Broekerhaven een komen en gaan van beurtschippers en vrachtvervoer van tuinbouwproducten.

Station van Heerhugowaard nabij Broekhorn, gebouwd in 1865. Foto plm. 1910.

Station bij Broekhorn

Aanvankelijk ventten de Langedijker tuinders hun producten zelf uit in de stad. Maar steeds meer liet men het vervoer en de verkoop ervan over aan schippers die vanuit de Broekerhaven naar Alkmaar voeren. De aanleg in 1865 van de spoorlijn door Heerhugowaard en de bouw van een station nabij Broekhorn bracht veel verandering. De eerste die gebruik maakte van de nieuwe mogelijkheden die het station bood, was schipper en groentehandelaar Gerrit Wagenaar. Vanaf 1866 gingen zijn tuinbouwproducten per spoor naar de grote steden. Na hem volgden er meer. Het station in de Waard werd een belangrijke schakel in het vervoer van tuinbouwproducten. Het aantal schuiten dat via de Broekersluis en de haven naar Broekhorn (ook Broekerhoek genoemd) voer, nam sterk toe. Daar werden de tuinbouwproducten uit de schuiten overgeladen in boerenwagens om naar het station aan de Stationsweg gereden te worden. Bij het station werd alles weer overgeladen in spoorwagens. De Broekersluis kon deze drukte niet meer aan. De wachttijden werden te lang. In 1882 werd de sluis vergroot. Nu konden meer schippers en tuinders met hun boten de sluis passeren.

Het 'lijntje van Swager'

Cornelis Swager (1851-1918) boerde aan het begin van de Stationsweg in Heerhugowaard. Hij woonde naast het station en was behalve boer en polderbestuurder ook ondernemer. Hij zag het dagelijkse heen en weer gezwoeg van de vele schuiten met groenten die eerst bij Broekhorn en vervolgens bij het station overgeladen werden. Swager besloot in 1879 voor eigen kosten een spoorlijntje aan te leggen, een aftakking van het hoofdspoor, iets ten noorden van het station, naar Broekhorn, het zogenoemde 'lijntje van Swager'. Een paard trok wagon voor wagon van Broekhorn naar het station. Men hoefde niet meer over te laden van schuiten in boerenkarren. Het laden in wagons kon nu direct bij Broekhorn plaatsvinden.

Het spoorlijntje van Swager bij Broekhorn, aangelegd in 1879 en opgeheven in 1903. Hier werd de kool overgeladen vanuit de schuiten in de spoorwagens.

Over de ringvaart bij Broekhorn lag geen brug. Je kon alleen per boot over. Het veerbootje werd onderhouden door de molenaar van de in 1868 aan de Oosterdijk bij Broekhorn gebouwde watermolen (molen van Zwaantje). Je kon dan lopend over de Oosterdijk, later Sluiskade genoemd, naar Broek. Gerrit de Wit had op de Oosterdijk bij Broekhorn een boerderijtje en begon er een koffiehuis met de naam 'De Overhaal', naar het pontje dat hij daar in de ringvaart liet varen, zodat bezoekers van zijn café niet meer afhankelijk waren van de molenaar die steeds passagiers moest overvaren. Of Gerrits pontje een concurrent was van de molenaar of dat Gerrit en de molenaar overeen waren gekomen tot een nieuwe veerpont is niet bekend. Misschien was de molenaar er wel blij mee dat hij van de overvaren af was. Gerrit gebruikte geen schuit maar legde een kabelpontje aan dat langs een over het water gespannen staaldraad de verbinding tussen de Westdijk (Heerhugowaard) en de Oosterdijk (Broek op Langedijk) onderhield. Als het pontje niet voer, liet men de kabel zakken om het vaarverkeer niet te belemmeren. Voor het overbrengen vroeg Gerrit een paar centen. Omstreeks 1878 nam Jan Blom zijn koffiehuis met het pontje van hem over.

Het pontje bij Broekhorn. Op de achtergrond Heerhugowaard met rechts de schoorsteen van de zuivelfabriek De Kroon aan de Stationsweg. De boerenwagens zijn van tuinders uit de Waard die kool overladen in schuiten om naar de Broeker veiling te gaan. De vrouw is mevrouw Deutekom van café De Overhaal. Rechts haar dochter die het vaarpontje met een klepel bedient. Het pontje vormde de verbinding tussen de kade van de ringvaart en de Oosterdijk waar het café stond.

Foto van omstreeks 1903.

Brug over de ringvaart

Een groot deel van het zuidelijk van de Broekerhaven gelegen Buitenland was in bezit van Klaas van der Molen (1840-1919) die, waar nu de Prins Hendrikkade is, zijn boerderij had. Klaas zag dat het steeds drukker werd in de haven en de ringvaart naar Alkmaar.

Bij Broekhorn stond aan de overzijde van de Westdijk aan de Oosterdijk het café 'De Overhaal'. De Oosterdijk ging richting Broek op Langedijk over in de Sluiskade. Boven de deur van het café op de foto staat 'C. Krap, verlof'. Het jongetje links is Jan Schuurring. De anderen zijn waarschijnlijk de bewoners. Krap overleed in 1919. Arie Goudsblom nam het over. Hij hield er een pluimveehouderij. Bij de verbreding van de ringvaart in 1941 werd de boerderij gesloopt. De broers Arie en Jacob Goudsblom vertrokken naar Heerhugowaard waar zij de pluimveehouderij voortzetten.

Wachttijden voor het pontje aan de Broekerhoek ontstonden. Naast het boeren had hij een jagerij. Hij verhuurde paarden die gebruikt werden om de schuiten via het jaagpad van en naar Alkmaar te trekken. Het jaagpad lag op de dijk aan de Waardse kant, dus vanuit Broek gezien aan de overkant. Klaas wilde in 1879 een houten brug bouwen vanaf zijn land over de ringvaart naar de Westdijk van Heerhugowaard (iets noordelijker van de huidige Broekhornerbrug). Dan hoefde hij zijn paarden niet meer per boot naar de overkant te brengen en het voetverkeer aan de Broekhorn mocht van zijn brug gebruik maken. De brug kwam wel uit op zijn eigen pad dat vandaar over het Buitenland liep langs zijn boerderij naar de Dijk van Broek. Het moest van hem wel een tolbrug worden. De kosten van de bouw van de brug moesten er tenslotte uit. De gemeente Broek op Langedijk zag wel wat in dit particuliere initiatief. Klaas kreeg toestemming, als het maar een rijbrug werd, niet slechts een voetbrug en met een brede toegangsweg.

Jan Blom van het koffiehuis aan de Oosterdijk zag de bui al hangen. Als dit doorging, kon hij zijn nering bij Broekhorn wel vergeten. Hij stelde voor om een verharde weg aan te leggen vanaf zijn koffiehuis op de Oosterdijk naar de Spieringbuurt. Ook zou hij zorgen voor een rijbrug over de ringvaart tegenover de Waardse Stationsweg, maar hij verlangde daarvoor wel van de gemeente een jaarlijkse bijdrage van driehonderd gulden en het recht om tol te heffen. Had hij maar niet zoveel gevraagd, dan

zou de situatie aan de Broekhorn er nu mogelijk geheel anders hebben uitgezien.

De bijdrage die Blom vroeg, was voor de gemeente Broek te hoog. Klaas van der Molen, alert geworden door de plannen van Blom, zag zijn tolbrug in gevaar komen en kwam snel met Broek tot overeenstemming. Klaas zou alles betalen, want hij was een vermogend man. Op zijn kosten kwam er een brede rijbrug en een grote toegangsweg tot de Dijk. Het kostte de gemeente niets, als Klaas maar het recht van tolheffing behield. En zo gebeurde het dat in 1905 een bericht in de Schager Courant verscheen over de verkoop van een koffiehuis met overzetveer over de ringvaart te Broekhorn behorende tot de nalatenschap van de heer J. Blom. Uiteindelijk werd in 1941 door de verbreding van de ringvaart het koffiehuis gesloopt. Met het toenemende gemotoriseerde wegverkeer werd de tolbrug van Klaas van der Molen een steeds grotere belemmering. In 1916 be-

sloten de gemeenten van Broek op Langedijk en Heerhugowaard om gezamenlijk de brug en de weg aan te schaffen en zo een einde te maken aan de tolheffing. De brug werd verbreed en geschikt gemaakt voor autoverkeer.

Groenteveilingen

De prijs voor de tuinbouwproducten werd lange tijd bepaald door de schipper die de handel naar de steden bracht en daar verkocht. Op een dag in 1887 ging dit anders. De bloemkool werd door een tuinder uit Broek aan verschillende schippers aangeboden en per afslag verkocht tegen de hoogste prijs. Het veilen van tuinbouwproducten was begonnen. Toch heeft het nog jaren geduurd voordat het veilen van groenten algemeen geaccepteerd werd. Maar tegen het einde van de negentiende eeuw was de veilingplaats in Broek het belangrijkste centrum van de groentehandel geworden. Er ontstonden ook veilingen in o.a. Warmenhuizen, Noord-Scharwoude (Gorterdiepe en wat later Papemersloot) en bij het station in het noorden van Heerhugowaard. De Langedijker tuinbouwers konden met hun schuiten gemakkelijk naar de veiling in Broek varen, maar voor hen die verder woonden was de afstand een grote belemmering. Daardoor ontstonden er lokale veilingen die wel voor kortere vaartijden zorgden, maar ook het aantal handelaren zeer verspreidde.

*De brug van Klaas van der Molen over de ringvaart bij Broekhorn.
Links Heerhugowaard en rechts zien we de Prins Hendrikkade in Broek.*

De tuinder kon de beste prijs krijgen waar de meeste handelaren waren en de handelaren waren weer gebaat bij een zo groot mogelijke aanvoer. Elke veiling probeerde daarom zoveel mogelijk tuinders aan zich te binden die dan weer meer handelaren trok.

Voor de tuinders in Heerhugowaard was de veiling in Broek slecht te bereiken. De Waard was namelijk een rijpolder, geen vaarpolder zoals het Geestmerambacht waarin de Langedijker dorpen lagen. De tuinders brachten hun producten per boerenkar naar Broekhorn. Daar moest alles in schuiten geladen worden om dan via de ringvaart en de sluis bij de haven van Broek naar de veiling te varen. Dat was erg omslachtig en kostte veel tijd. Andersom gingen de schuiten van de Langedijkers, na te zijn geveild, naar Broekhorn omdat daar de spoorwagons stonden. De Broekerhaven moet in die tijd een zeer levendige aanblik hebben gegeven met al dat komen en gaan van boten. Het was de economische levenslijn gelegen tussen de Dijk van Broek en de Waard. In 1900 kwamen ruim 60 Waardse tuinders bijeen voor de oprichting van een groenteveiling. Het lag toch voor de hand, nu zoveel schuiten dagelijks Broekhorn passeerden, om daar een veiling mogelijk te maken. Er kwam een veiling bij het station van Heerhugowaard. Dat was wel in het voordeel van de Waarders die per boerenkar deze veiling konden bereiken, maar niet voor de varende Langedijkers. Men had beter een vaarveiling kunnen bouwen in de ringvaart bij Broekhorn die voor beide dorpen te bereiken zou zijn. Maar dat is niet gebeurd.

Spoorlijn Zuiderdel

De Broekers wachtten de ontwikkelingen in de Waard niet af. Er kwam in 1902 een eigen spoorlijntje vanaf Sint Pancras naar het Zuiderdel in Broek op Langedijk.

Broek had naast een eigen haven nu ook een eigen station. Dit veranderde de situatie in Broekhorn ingrijpend. De tuinders uit Langedijk hoefden niet meer naar de Broekerhoek. De Waarders namen contact op met de spoorwegen in de hoop dat die het lijntje van Swager wilden overnemen en exploiteren.

Ook wilden zij een fatsoenlijke overlaadplaats bij het station Heerhugowaard, maar de spoorwegmaatschappij gaf niet thuis. Nog even heeft men een veilinggebouwtje geplaatst bij de zuurkoolfabriek van Klaas van der Molen, gelegen bij de Broekerhaven, maar ook dat werd geen succes.

In 1903 werd het lijntje van Swager opgeheven en werd het stil aan de Broekhorn. De eens zo grote bedrijvigheid daar behoorde tot het verleden. De veiling in Broek was voor de tuinders de belangrijkste plaats geworden voor de handel.

Overhaal aan de Westdijk

Voor de Waardse tuinders was deze ontwikkeling zeer ongunstig. Bij het polderbestuur werd erop aangedrongen dat Heerhugowaard zo snel mogelijk een goed bevaarbare polder werd. In 1910 kwam het voorstel op tafel voor het maken van een schutsluis in de binnenringdijk bij Broekhorn. Het werd op de lange baan geschoven wegens de kosten.

In 1912 kwam er wel toestemming tot het aanleggen van een overhaal op de Westdijk. Deze kwam te liggen even zuidelijk van de Klaas van de Molenbrug. Met een lier op de dijk trok men de schuiten beladen met tuinbouwproducten over de Westdijk de ringvaart in en van daar kon men via de sluis bij de Spieringbuurt de Broeker veiling bereiken. Dit was een hele verbetering voor Heerhugowaard.

In 1918 maakten 4875 vaartuigen gebruik van deze overhaal. Het jaar 1925 was een topjaar met 8901 vaartuigen die werden overgehaald. Einde jaren dertig werd de westelijke ringvaart van de Waard aanzienlijk verbreed om het vaarvervoer van Langedijk en Heerhugowaard naar Alkmaar te verbeteren. De houten Klaas van der Molenbrug werd daarvoor in 1941 vervangen door een grote ijzeren brug, de Groenebrug geheten. De Broekeruitvalsweg werd als verbindingsweg tussen Langedijk en Heerhugowaard over de Vlaarding aangelegd. Omdat de overhaal op de Westdijk op de plaats lag waar de Groenebrug kwam, werd een nieuwe overhaal ten zuiden van de Groenebrug aangelegd.

Het land van Klaas van der Molen (het Buitenland) werd van een stevige kade voorzien, de huidige Prins Hendrikkade.

De in 1912 aangelegde overhaal op de Westdijk. De schuiten werden over de dijk getrokken de ringvaart in en van daar kon men doorvaren naar de Broeker veiling. Op de foto de eerste overhaal. Deze werd in 1941 gesloopt en lag op de plaats waar nu de brug over de ringvaart ligt.

Zuidelijker aan de Westdijk kwam een nieuwe overhaal.

Deze overhaal verdween in 1968. Foto plm. 1934.

Broek kreeg in datzelfde jaar een nieuwe grotere sluis in de Oosterdijk (nu Sluiskade genoemd). Er gebeurde veel in die jaren ten gunste van het vaarvervoer, maar te laat. Het wegvervoer won het van het vervoer over water. De nieuwe veiling in Noord-Scharwoude was zowel een vaarveiling als een veiling geschikt voor vervoer over de weg. Dat werd het nieuwe centrum van de groentehandel in het Geestmerambacht.

De Broeker veiling stopte in 1973 en werd een museum. Het spoorlijntje van Broek was een jaar eerder al opgeheven. De Overhaal op de Westdijk verdween in 1968. De resten ervan liggen er nog.

De Broekervalsweg werd vervangen door de Broekerweg die vanaf de kruising Westerweg/Zuidtangent loopt naar de brug die nu Broekhornerbrug heet en vandaar dwars door het dorp Broek naar het bedrijventerrein Zuiderdel.

Bij Broekhorn is een nieuwbouwwijk gekomen met sinds 2014 een jachthaven die in open verbinding staat met de ringvaart. Die doorvaart door de ringdijk bij Broekhorn was de oude droom van het Waardse polderbestuur uit 1910. In de Broekerhaven is het stil geworden. Plannen voor de recreatievaart zouden hier wat leven kunnen terugbrengen.

Literatuur en bronnen

Foto's en kaarten collectie Henk Komen

Belonje, J., 1929. *De Heer-Hugowaard, een geschiedenis van den polder.*

Entius, Simon, 1986. *100 jaar Broeker veiling.*

Geus, J.P., 1989. *De Oosterdijk van het Geestmerambacht.* In *West-Friesland Oud & Nieuw.*

Komen, Henk, 2005. *Over overhalen, overtoemen of windassen.* In *De Overhaal*, uitg. St. Hist. Heerhugowaard.

Komen, Henk, 2011. *Stolpboerderijen in Heerhugowaard, deel III.* Schoorl.

Langedijk, D., 1969. *De geschiedenis van de Langedijk.* Bergen.

Plakman, Jaap, 2018. *Bemaling Geestmerambacht met de molens van weleer.* In *Van Otterplaat tot Groenveldsweid*, uitg. St. Langedijker Verleden.

Rossum, Jaap van, 2021. *Kaart van de polders tussen 'Ames weel' en 'Outkerspel' uit 1567.* In *Poldergeest*, uitg. St. reg. Arch. Gheestmanambocht.

Ijff, Jan, 1987. *De brug van Klaas van der Molen.* In *kuieren door historisch Langedijk.*

Zeeman, Klaas en Jan Ijff, 1993. *Langedijker streekhistorie.* Noord-Scharwoude.

Met dank aan Arie Kaan en Hans de Graaf voor de verstrekte historische gegevens.

Onder zien we nog een stukje van de Klaas van der Molenbrug. Aan de overkant de Sluiskade met in aanbouw de nieuwe sluis. Foto uit 1941.

Het Langedijker Warenhuis

Van Guus Boot kregen wij een krantenartikel uit 1934 over de grote brand die het Langedijker Warenhuis van zijn opa, Arie Groot, in Noord-Scharwoude grotendeels verwoestte. Ook kregen wij een aantal foto's van het Langedijker Warenhuis zoals het eruitzag voor de brand. Het krantenartikel en de foto's waren de aanleiding om de geschiedenis van het Langedijker Warenhuis, voor en na de brand, eens nader uit te pluizen.

Hoe het begon

Arie Swager begon in 1869 aan de Dorpsstraat te Noord-Scharwoude een "Winkelzaak in Porselein, Glas- en Aardewerk, Galanterieën en Luxe Artikelen". Het was een eenvoudige solide winkel die door Arie Swager tot grote bloei werd gebracht. In 1889 werd de winkel te koop gezet. Dit leverde geen nieuwe koper op. 3 jaar later, in 1892, werd de winkel nogmaals te koop aangeboden. Ook dit keer zonder resultaat. Arie Swager werd hierdoor genoodzaakt om de winkel open te houden en aan de advertenties te zien met succes. Ook de winkel-sluiting op zondag was toen al aan de orde. 4 jaar later, in 1896, werd de winkel eindelijk verkocht aan Arie Groot.

Uit de hand te koop:
De sinds jaren gevestigde florissante
WINKELZAAK,
in Porselein, Glas- en Aardewerk, Galanterieën, Luxe-Artikelen enz., staande te
NOORD-SCHARWOUDE,
in eigendom toebehoorende aan **A. SWAGER,**
bij wien alle gewenschte inlichtingen zijn te bekomen, en aldaar is te bevragen.

Alkmaarsche Courant 5 juni 1892

De ondergeteekende bericht zijnen geachten begunstigers dat
a.s. Maandag zijn
St. Nicolaas-uitstalling,
gereed is, terwijl hij hoopt evenals vorige jaren met een druk bezoek te worden vereerd.
Tevens bericht hij dat Zondag 25 November en 2 December de winkel zal **GEOPEND** zijn.
Aanbevelend,
A. SWAGER Az.,
Noordscharwoude.

Nieuwe Langedijker Courant 18 november 1894

WINKELSLUITING.
Bij deze bericht ik aan mijne geachte Cliëntèle, dat mijn Winkel, te beginnen Zondag 7 Januari 1894, iederen Zondag na 12 uur zal gesloten zijn.
N.-Scharwoude, A. SWAGER Az.

*Nieuwe Langedijker Courant
31 december 1894*

Ondergeteekende heeft de eer UEd. te berichten dat hij zijn zaak heeft overgedragen aan den heer **A. GROOT Nz.**, en dat dezelve op de gewone wijze als voorheen zal worden voortgezet.
Onder dankzegging voor het vertrouwen, gedurende 27 jaren door hem zoo ruimschoots genoten, beveelt hij zijn opvolger in een ieders gunst ten eerste aan.
N.-SCHARWOUDE, 1896. **A. SWAGER.**
Mij refereerende aan bovenstaande, bericht ik met dezen dat ik de zaak in **Galanterieën, Porselein- en Aardewerk enz.**, van den heer **A. SWAGER** heb overgenomen en mij voor de levering van genoemde artikelen beleeft aanbeveel.
U verzeekerende, dat door mij niets onbeproefd zal worden gelaten uwe belangen te behartigen, op de wijze zooals mijn voorganger dat deed, vlei ik mij, dat de door hem genoten gunst en het vertrouwen ook mijn deel moge worden.
UEd. Dw. Dien.
N.-SCHARWOUDE, 1896. **A. GROOT Nz.**
 Aan hetzelfde adres kan een flinke loopjongen worden geplaatst.

Nieuwe Langedijker Courant 5 januari 1896. Aankondiging dat Arie Swager zijn zaak heeft overgedragen aan Arie Groot

SCHOONMAAKTIJD.
Een GROOTE SORTEERING
ZEEMLEER . . . van af f 0,25
SPONZEN . . . " " - 0,10
MOLTONDWEILEN . . . " " - 0,15
LUIWAGENS . . . " " - 0,30
BOENDERS . . . " " - 0,10
ENZ., ENZ.
Uw Dien.
A. GROOT Nz.

Nieuwe Langedijker Courant 14 mei 1899

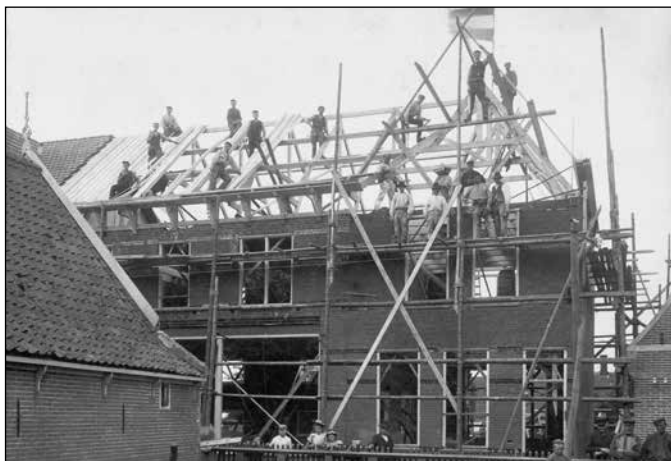
Na een korte inwerkperiode werd er al snel aan uitbreiding gedacht. De winkel was te klein voor het ruime assortiment van goederen wat te koop werd aangeboden. De zaken liepen zo goed, dat besloten werd om op dezelfde plaats een nieuw warenhuis te bouwen. In 1905 is begonnen met de bouw hiervan. De oude winkel en het huis aan de linkerzijde werden hiervoor gesloopt. Het huis aan de rechterzijde van de winkel was eerst de sigarenwinkel/kapper van de familie Semeijns. In 1985 werd het de Wereldwinkel en sinds juli 2021 is dit het atelier en expositieruimte van Anouk Swager.

Dorpsstraat in Noord-Scharwoude met de oude galanterieënwinkel van Arie Groot

V.l.n.r. Aaltje Meinsje Groot, Guurtje Egmond, Meinsje Aaltje Groot, Nanne Groot, Arie Groot en of de moeder van Guurtje Egmond of van Arie Groot

De bouw van het nieuwe warenhuis verliep voorspoedig. Voor die tijd zat er iets overmoedigs in. Zo'n grote en florissante winkel was iets nieuws in Langedijk. De nieuwe winkel, het Langedijker Warenhuis, werd dan ook een sieraad voor de gemeente Noord-Scharwoude.

De vlag wappert in de nok omdat het hoogste punt van het nieuwe warenhuis bereikt is

Voorgevel van het nieuwe warenhuis aan de Dorpsstraat

Noordgevel van het nieuwe warenhuis met de Pikstraatbrug

Door de grote opzet van het warenhuis konden de aangeboden spullen ruim en overzichtelijk opgesteld worden.

Het fraaie Interieur met de overzichtelijk opgestelde spullen met Arie Groot zittend naast de kassa

De winkel liep goed en het assortiment breidde zich verder uit. Naast de verkoop van huishoudelijke artikelen, glas en aardewerk werd de verkoop van vloerzeilen, tapijten en meubelen een belangrijke afdeling in de zaak. Om de goederen aan de man te brengen werden er veel advertenties in de Alkmaarsche-, de Schager-, en de Nieuwe Langedijker Courant geplaatst. Het Langedijker Warenhuis kreeg hierdoor grote bekendheid in de Kop van Noord-Holland.

Voorjaarsbericht.

In het LANGEDIJKER WARENHUIS vindt men de grootste en mooiste sortering in: **LINOLEUMS, VLOERZEILEN, TAPIJTEN, KARPETTEN, MATTEN, MEUBELN, KINDERWAGENS, PROMENADEWAGENS, HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN, enz.**

Alles tegen concurrerende prijzen. ■ ■ ■

Aanbevelend, Uw dw. dn.,

A. GROOT Nz.

NOORD SCHARWOUDE.

Schager Courant 24 april 1915

Crisis

Na bijna 25 jaar van groei sloeg de crisis die over Europa heerste ook toe in Langedijk. Er was armoede en er werd ook niet veel meer verkocht. Arie Groot was dan ook genoodzaakt om het Langedijker Warenhuis te verkopen. Op 2 maart 1929 werd het te koop aangeboden.

Arie Groot is op 23-09-1869 geboren te Heerhugowaard en is 18-03-1944 overleden te Heiloo. Arie is op 27-jarige leeftijd in Heerhugowaard gehuwd met de 30-jarige Guurtje Egmond.

Langedijker Warenhuis te Noordscharwoude.

JOHANN W. C. KROON,
Notaris te Zuidcharwoude is voornemens op

Woensdag 13 Maart 1929,
des namiddags 2 uur, in Hotel „CONCORDIA” te Noordscharwoude, publiek te verkoopen, wegens gebrek aan een opvolger,

Te Noordscharwoude:

1. Het zeer gunstig gelegen
„LANGEDIJKER WARENHUIS”,
bestaande in groote winkels met bergplaatsen, pakhuis en erf,

groot 2.46 Aren, waarin sedert onheuglijke jaren een welbekante zaak in meubels, galanteriën en huishoudelijke artikelen wordt uitgeoefend, aan te bieden in 2 gedeelten.

2. Een Huis, Schuur,
Bouwterrein en Erf,

aan de Pikstraat, tezamen groot 9 50 Aren, aan te bieden in gedeelten.

Te aanvaarden 1 Mei aanst.

Eigendom v. d. Heer A. GROOT Nz.

Iniiddels uit de hand te koop.

*Nieuwe Langedijker
Courant 2 maart 1929*

OVERGANG ZAKEN. LANGEDIJKER WARENHUIS.

Ondergeteekende deelt door deze het geachte publiek van Langedijk en Omstreken mede,

dat van heden af zijn zaak is OVERGEGAAN op den Heer

K. BOOT Jz.,

die onder de Firma A. GROOT Nz. de zaak verder zal voortzetten en dien hij in ieders gunst en vertrouwen aanbeveelt.

Onder dankbetuiging voor de gunst en het vertrouwen zoo vele jaren genoten, verblijft hij gaarne.

Hoogachtend,

A. GROOT Nz.
Noordscharwoude, 2 Mei 1929.

In aansluiting met bovenstaande kennisgeving, deelt ondergeteekende mede, dat hij de zaak

„HET LANGEDIJKER WARENHUIS” van zijn Schoonvader, den Heer A. GROOT Nz.

HEEFT OVERGENOMEN, en deze volgens bovenstaande kennisgeving zal voortzetten.

De officiële opening zal plaats hebben Zaterdag 4 Mei a.s.

Met de verzekering, dat hij evenals zijn voorganger voor eene prompte en nette bediening zal zorg dragen, beveelt hij zich beleefd in ieders gunst aan.

K. BOOT Jz.
Noordscharwoude, 2 Mei 1929.

*Nieuwe Langedijker
Courant 2 mei 1929*

Guurtje is op 17-11-1866 geboren te Hoogwoud en is op 02-04-1923 te Noord-Scharwoude overleden. Zij werd slechts 56 jaar oud. Ze kregen 2 dochters en een zoon.

Hun oudste dochter Aaltje Meinsje Groot, geboren op 07-03-1897 te Noord-Scharwoude, is op 22-jarige leeftijd in Oudkarspel gehuwd met de dan 21-jarige Klaas Boot. Klaas is geboren op 18-07-1897 te Oudkarspel. Na hun huwelijk kwam Klaas, die eerst landbouwer was, in dienst bij zijn schoonvader, Arie Groot, en werd winkelier. Na het overlijden van Guurtje Egmond gingen Klaas en Aaltje in het rechter gedeelte van het Langedijker Warenhuis wonen. Zij kregen 4 zoons.

Ondanks de economisch mindere tijd heeft Klaas Boot het op 2 mei 1929 aangedurfd om het Langedijker Warenhuis van zijn schoonvader, Arie Groot, onder de firmaam A. Groot Nz. over te nemen. Naast het werk in het warenhuis was Klaas Boot druk bezig met zijn turnloopbaan. Hij had grote verdiensten voor het turnen in Noord-Holland.

Klaas Boot 1897-1969

GRATIS MET DE BUS
bij aankoop van 15.00 in het „LANGEDIJKER WARENHUIS”.
Van: St. Pancras Van: Kalverdijk
Broek op Langedijk. Dirksborn
Zuidscharwoude Schagerwaard
Noordscharwoude De Stroet
Oudkarspel St. Maarten
naar „Het Langedijker Warenhuis” en Retour.
Fa. A. Groot Nz., K. Boot Jz.,
NOORDSCHARWOUDE.

Advertentie in de Schager Courant van 1 april 1933

Hoogtepunt van zijn roemvolle turnloopbaan was zijn deelname aan de Olympische Zomerspelen van 1928 in Amsterdam. Hij maakte ook deel uit van de Nederlandse ploeg, die als achtste eindigde. Hij heeft bij vele verenigingen lesgegeven in de Noordkop, wat begon bij Hercules-Hygiéa in de Langedijk, maar ook in Niedorp, Winkel en Den Helder en vooral in Alkmaar bij De Halter. Dat was destijds een grote en zeer goede vereniging. Bij Hercules-Hygiéa werd onder zijn leiding Jan Molenaar 3 x kampioen van Nederland rond 1940.

De fatale brand

Op maandagavond 24 september 1934 om ongeveer 23.30 uur brak er brand uit in het Langedijker Warenhuis. De net op tijd gewaarschuwde familie Boot moest overhaast vluchten. Het jongste kindje, van een maand oud, werd bij het vluchten uit de winkel in een deken gewikkeld. Dit was Guus Boot, de jongste zoon van Klaas Boot en Aaltje Meinsje Groot.

Doordat de huizen dicht op elkaar stonden, hadden door de felle brand de percelen van de burens, bewoond door de families Blokker en Pranger, grote waterschade. Door het dak van het belendende perceel, bewoond door mevrouw de weduwe Semeijns, viel de schoorsteen van het Langedijker Warenhuis naar beneden. Wat ook weer tot grote ravage leidde. De winkel en de erboven gelegen magazijnen werden geheel door de brand verwoest. De door de brand gespaard gebleven goederen waren door het bluswater grotendeels onbruikbaar geworden.

Ook de gymnastiekvereniging, waarvan Klaas Boot directeur was, had schade omdat de kostuums voor de balletten, die bij hem waren opgeborgen, door de brand zijn vernietigd.

In oude berichten over de brand werd nog vermeld dat de bekkenslager rondging tot de Mosselenbrug en daarna een verkeerde wijk is ingegaan. Ook werden de Raadhuisbuurt, de huizen op de naastgelegen eilanden en het Noordeinde niet gealarmeerd. Gevolg hiervan was dat leden van de brandweer niet werden gewaarschuwd. Brandmeesters werden gewaarschuwd toen de brand al ongeveer was afgelopen. Hieruit bleek dat het verouderde bekkensysteem van toen niet meer deugde en dat het nodig was dat er spoedig een ander alarmeringssysteem moest worden toegepast.

Situatie voor de brand: het Langedijker Warenhuis kijkend naar het noorden

Situatie voor de brand: het Langedijker Warenhuis kijkend naar het zuiden, met links de bakkerij van Bullooper

Na de brand

Veel tijd om te treuren over de gevolgen van de brand heeft Klaas Boot niet gehad. Allereerst werd gekeken wat er na de brand nog te verkopen was. Ruim twee weken na de brand kondigde hij al in de Schager Courant van 11 oktober 1934 een grote uitverkoop aan.

Alle dagen

Groote Uitverkoop

in de fabriek „De Nederland”
Zaterdag laatste dag.

ALLES MOET WEG!!!

Vanaf Donderdag sterk verlaagde prijzen

't Langedijker Warenhuis.

Advertentie in de Schager Courant van 11 oktober 1934

Op dinsdag 27 november 1934, twee maanden na de brand, heeft Klaas Boot de aanbesteding voor een opnieuw te bouwen Langedijker Warenhuis gerealiseerd. In de Alkmaarsche Courant van donderdag 29 november 1934 werd vermeld dat de aanbesteding voor het weder op bouwen van het Langedijker Warenhuis was geregeld. Op zaterdag 6 april 1935 heropende Klaas Boot alweer zijn nieuwe zaak in meubelen, karpetten en huishoudelijke artikelen.

NOORDSCHARWOUDE.

Aanbesteding Langedijker Warenhuis.

* Door het architecten-bureau Kakes te Zaandam werd Dinsdag aanbesteed het wederopbouwen van het Langedijker warenhuis. Ingekomen waren voor het metsel- en timmerwerk 13 inschrijvingen. Hoogste was J. de Vries te Zuidscharwoude voor f 9681, laagste W. Giltjes te Broek op Langendijk voor f 6896 Het bouwen werd aan laatstgenoemde opgedragen, het schildoerwerk aan K. de Vries en D. Dirkmaat te Noordscharwoude.

Bericht in de Alkmaarsche Courant
van 29 november 1934

Het lukte Klaas Boot niet om na de brand het Langedijker Warenhuis door de crisisjaren heen te loodsen.

WIJ

OPENEN 6 APRIL

4 uur, onze opnieuw herbouwde
ZAAK IN MEUBELN, KARPETTEN.
Alle soorten VLOERBEDEKKING.
LEDIKANTEN en STAALDRAADMATRASSEN. - KINDERWAGENS.
GLAS-, PORCEL., HUISHOUDELIJKE ARTIKELN en LEDERWAREN.
Alle artikelen zijn Fonkelnieuw.
De laatste modellen en kleuren.
PRIJZEN ALS NOOIT TE VOREN!
Fa. A. GROOT Nz. - K. BOOT Jr.
Noord-Scharwoude

Bericht in de Schager Courant van 4 april 1935

In 1938 ging hij failliet. De notaris verkocht alles (ook zijn huis in de Kroonstraat) in het openbaar en de koper werd de Rotterdamsche Hypotheekbank voor Nederland.

OPENBARE VERKOOPING.

Gisteravond werd in hotel Concordia ten overstaan van notaris H. W. Smit te Zuid-Scharwoude in het openbaar verkocht: Het Langedijker Warenhuis (Magazijn, winkel en woonhuis) te Noordscharwoude en het huis, schuren en erf aan de Kroonstraat 66 te Oudkarspel, groot 4.28 aren, alles eigendom van den heer K. Boot Jrz.
Koper werd de Rotterdamsche Hypotheekbank voor Nederland voor een totaal bedrag van f 16.100.— Het winkelhuis enz. bracht f 12.500 en de perceelen te Oudkarspel f 3600.— op.

Alkmaarsche Courant 4 mei 1938

Nadat Klaas Boot gestopt was als winkelier is hij zich intensief gaan bezighouden met de turnsport.

Hij ging lesgeven bij o.a. Hercules-Hygiéa, de ULO in Bergen, de Rijkslandbouw winterschool in Schagen en Alkmaar, de BLO-school in Alkmaar en De Halter in Alkmaar. Op 13-05-1969 is Klaas Boot op 71-jarige leeftijd te Alkmaar overleden. Zijn vrouw Aaltje Meisje Groot is op 03-11-1986 overleden.

Kwetsbare winkelruiten

EEN LEELIJK SCHADEPOSTJE.

Een vertegenwoordiger van de fa. A. Kl. te Opmeer heeft gistermiddag met zijn auto een der groote winkelruiten van het Langedijker Warenhuis aangereken.
Hoewel de oppervlakte van het veroorzaakte gat slechts zeer gering was, zal toch een nieuwe ruit moeten worden ingezet, hetgeen voor den chauffeur een niet onbelangrijk schadepostje zal beteekenen.

Schager Courant 29 juli 1938

Zoals op de eerder afgebeelde foto's te zien is had het Langedijker warenhuis, links en rechts, naast de ingang van de winkel twee grote etalageramen. Omdat de Dorpsstraat een doorgaande straat was werd er veel gebruik van gemaakt. De kwetsbare grote winkelruiten werden dan ook menigmaal door een auto of fietser geraakt wat voor veel ongemak zorgde.

NOORDSCHARWOUDE.
Voor de tweede maal in dezelfde week -
* Vrijdag is een vrachtauto tegen de grote spiegelruit in de winkelpui van Het Langedijker Warenhuis gereden. In het begin van deze week was er juist een nieuwe ruit ingezet; de vreugde is dus van korten duur geweest. De schade zal onderling geregeld worden.

Alkmaarsche Courant 26 oktober 1940

Winkelpui verbrijzeld.
Gistermiddag is een der winkelpuien van het Langedijker Warenhuis geheel vernield. De oorzaak hiervan was dat de jongens J. K. en G. V. op de fiets met elkaar in botsing kwamen. Laatstgenoemde keerde zich onverwachts per fiets om, waardoor J. K. met de mand, welke zich voorop de fiets bevond, tegen het spiegelruit viel en dit geheel vernield werd. K. bezeerde zich aan een zijner handen. Het meeste glas viel op straat, doch het bleek, dat in de etalage enkele goederen licht beschadigd waren. De politie was spoedig ter plaatse, zoodat een en ander wil zal worden uitgezocht.

Schager Courant 16 november 1938

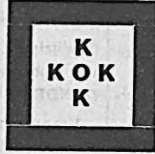
Nieuwe eigenaren

Vrij snel na het faillissement van het Langedijker Warenhuis werd Piet Kok de nieuwe eigenaar van het Langedijker Warenhuis. Sinds juli 1938 staat hij ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

INSCHRIJVINGEN HANDELSREGISTER
28 JUNI TOT 5 JULI 1938.
Nieuwe zaken:
Alkmaar: F. Scheppers, Laat 24, instrumentmakerij, enz.
Castricum: Kapsalon Beatrix, Brakenburgstraat 4, dameskappersbedrijf.
Limmen: M. Nuijens, Disseldorp A 68, kruidenier, enz.
Wieringermeer: Fa. H. Peters & Co., Westerterpweg, handel in granen, enz.
Wijzigingen:
Noordscharwoude: Fa. A. Groot Nzn., Dorpsstraat B 38, winkelier in galanterieën enz., overgegaan aan P. Kok.

Alkmaarsche Courant 6 juli 1938

LANGEDIJKER WARENHUIS

Telefoon 85. Dorpsstr. B 38
N.-Scharwoude.

VOOR

MEUBELN - TAPIJEN - VLOERZEILEN - LINOLEUMS.
MATTEN en LOOPERS - STOFZUIGERS - RAILGARNITUREN - GORDIJN-, VELOURS- en HANDWEEFSTOFFEN. .

GLAS-, PORSELEIN- en AARDEWERK.
THEE-, ONTBIJT- en TAFELSERVIEZEN.
EMAILLE- en NIKKELWAREN.

SCHILDERIJEN - ETSN en alle soorten LIJSTEN op maat.

En verder alles wat U voor Uw WONINGINRICHTING en HUISHOUDING nodig mocht hebben.

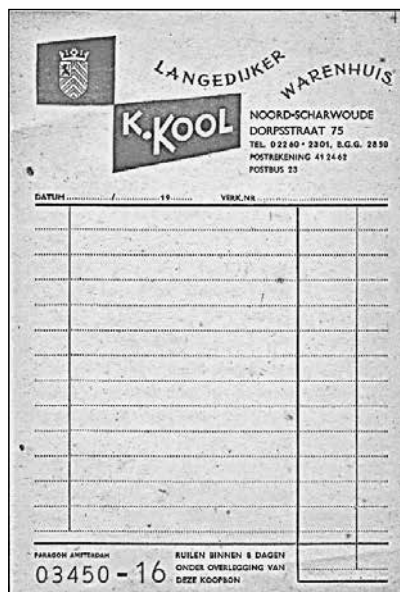
Prijzen billijk. Uitgebreide sortering.

Advertentie in de Schager Courant 11 mei 1939

Piet Kok is niet lang eigenaar van het Langedijker Warenhuis geweest. Mogelijk zijn de moeilijke oorlogsjaren daar de oorzaak van. Al in 1945 verkocht hij het Langedijker Warenhuis aan Klaas Kool. Klaas Kool runde daarvoor samen met zijn broer Maurits hun familiewinkel in Broek op Langedijk. Na de koop van het Langedijker Warenhuis stapte Klaas Kool uit de winkel in Broek op Langedijk. In 1961 werd tijdens een grote verbouwing de begane grond van het woonhuis aan de rechterzijde bij de winkel betrokken. De bovenverdieping van het woonhuis werd verhuurd.

Het Warenhuis van Klaas Kool in de jaren 50. Het kleine huisje daarnaast is van de familie Blokker. Het is in de jaren 60 gesloopt en vervangen door een groter huis. In het pand daarnaast, met de reclame aan de gevel, zat drogist Bakker. Ook dit pand is gesloopt en vervangen door een groter pand. Het meisje op de fiets is Joke Kool, dochter van Klaas Kool.

Klaas Kool heeft het Langedijker Warenhuis in 1969 op zijn beurt weer verkocht aan de familie Braam.

Aan zijn klanten en relaties schreef Klaas Kool de hierbij afgebeelde afscheidsbrief.

Afbeeldingen uit het bonnenboekje van K. Kool

Afscheidsbrief van Klaas Kool

De familie Braam veranderde de naam 'Langedijker Warenhuis' in 'Warenhuis Braam'. Later kreeg de onderneming nog de volgende namen: Familux, Marskramer en Fameus Wonen. Op 23 december 2013 sloot de familie Braam, na 44 jaar, haar winkeldeuren.

Nieuwe toekomst

In 2018 werd het warenhuis in opdracht van de Woonstichting Langedijk in oude luister hersteld en omgebouwd tot een appartementencomplex met 9 kleine eenkamer studio's.

Het appartementengebouw bestaat nu uit 3 woonlagen, met op elke woonlaag 3 studio's. Hiermee is dit karakteristieke pand aan de Dorpsstraat behouden voor de toekomst.

Van warenhuis tot appartementencomplex

Het nieuws van 100 jaar geleden

Na een half jaar onderhandelen sluiten de Sovjet-Unie en Polen in 1921 eindelijk vrede. In Duitsland wordt de stateloze Adolf Hitler gekozen tot leider van de NSDAP. De Ierse onafhankelijkheidsoorlog komt ten einde met het Anglo-Iers Verdrag, waarmee de weg open lag voor de oprichting van de Ierse Republiek.

Bij de gemeenteraadsverkiezingen in Amsterdam wordt de zwerver Hadjememaar als raadslid gekozen. Door zijn drankverslaving is hij dakloos en het Rembrandtsplein is zijn plek om te bedelen. De anarchistische Rapaillepartij is op het idee gekozen hem verkiesbaar te stellen om zo de draak te steken met het democratisch stelsel. Met zijn verkiezing komt hij echter niet in de gemeenteraad, kort voor de verkiezingen is hij opgepakt wegens openbare dronkenschap en gedwongen opgenomen in een ontwenningssliniek.

In 1921 wordt het hormoon insuline ontdekt, wat de redding betekent van veel diabetici.

En voor het eerst wordt een vaccin tegen tuberculose met succes toegediend, maar dat vaccin bleek niet effectief genoeg om de ziekte uit te roeien.

De Vrouwenolympiade in Monaco is het eerste internationale vrouwensportevenement. Deze spelen zijn georganiseerd als reactie op de beslissing om geen atletiekwedstrijden voor vrouwen op te nemen in de Olympische spelen van 1924.

In de weerstatistieken neemt 1921 een prominente plaats in met de grootste droogte van de twintigste eeuw. Vanaf half 1920 is in een periode van 16 maanden nog niet de helft van de normale hoeveelheid regen gevallen, in februari viel slechts 9 mm regen, terwijl 44 mm normaal is.

Met welk nieuws haalde Langedijk de regionale en soms nationale dagbladen?

Ook dit jaar heb ik een greep hieruit gedaan.

Armoede

Voor de tuinbouwers in Langedijk brengt 1921 weinig verandering in hun toch al niet rooskleurige situatie. Dit ligt niet zozeer aan de prijzen van hun producten, maar meer aan de tegenvallende oogst. Naast de plantenziektes die ieder jaar wel de kop opsteken (als bijv. de draaihartigheid in de bloemkool) en vroege of juist late nachtvorst, hebben de tuinders grote last van de langdurige droogte tijdens het teeltseizoen. Hoewel de droogte ook zo zijn voordeel heeft, getuige het volgende berichtje.

— BROEK OP LANGEDIJK.
Nog zelden werden reeds vóór Juni zooveel aardappelen aan de veiling aangevoerd als dit jaar. Dit is het gevolg hiervan, dat door de langdurige droogte de knollen toch zoo goed als niet meer wassen en het land dan spoediger vrij komt voor een nieuwe teelt. Bovendien zullen thans ongetwijfeld hooger prijzen worden gemaakt dan een paar weken later. De veiling wordt weer elken dag gehouden.

Schager Courant, 28 mei 1921

De droogte heeft ook tot gevolg dat veel tuinders hun arbeider(s) moeten ontslaan. Door de veel lagere opbrengst en het nagenoeg ontbreken van onkruid is er bijna geen werk voor die arbeiders. Er heerst dan ook grote werkloosheid onder de tuinbouwarbeiders. Voor het verladen van hun tuinbouwproducten naar bijv. de spoorwagons huren enkele kooplieden werkloze tuinbouwarbeiders in, omdat die goedkoper zijn dan de transportarbeiders welke zij normaal gebruiken.

Als gevolg hiervan hebben de transportarbeiders bij de veiling minder werk en dus een lager inkomen. Daarom wordt er door de transportarbeiders in 1921 enkele keren gestaakt, met wisselend resultaat.

Ook bij de conservenfabrieken laat de mindere tuinbouwopbrengst zich merken. Op 13 augustus bericht de Schager Courant dat er bij de firma Kramer en Zn. geen bonen zijn aangevoerd, zodat er geen werk is met het afhalen van bonen.

Daarentegen komt men bij Verburg handen tekort bij de verduurzaming van aardappelen en verwacht wordt dat daarna voldoende werk is in de verduurzaming van bonen.

— ZUIDSCHARWOUDE.
Gelukkig zal, nadat in tal van andere plaatsen de broodprijs is verlaagd, ook hier goedkoop brood verkrijgbaar worden gesteld. Er is althans een prijsverlaging van 2 cent aangekondigd.

Schager Courant, 15 november 1921

Op 1 februari wordt bericht dat het Rijks Kolen Distributiebureau de brandstoffen steeds meer vrijgeeft, maar dat de prijzen van de diverse soorten brandstof in de regio plaatselijk nogal verschillen.

Huurbescherming bestond in 1921 nog niet en daarom vinden er in Langedijk af en toe huisuitzettingen plaats, waarvan enkele de krant halen.

— OUDKARSPER.
Het gezin R., dat Vrijdagnamiddag uit de woning gezet is, heeft onderdak bekomen in een koolboet, na stellige belofte van den Burgemeester, dat uiterlijk na 14 dagen een ander onderdak beschikbaar is.

Schager Courant, 25 mei 1921

Veilingen

In Broek op Langedijk is de bouw van het nieuwe betaalkantoor van de veiling aanbesteed. Op 8 juli is daarvoor de eerste steenlegging door de ere-voorzitter A. Slot.

Op 14 december is het betaalkantoor officieel geopend en in gebruik genomen, volgens de kranten 2 maanden later dan gepland.

Onderwijs

In februari is de sollicitatieprocedure gestart voor personeel voor de MULO-school.

Uit de 15 sollicitanten werd als hoofd van de school de heer H. Jansonius uit Scheemda gekozen en benoemd. De aanmelding van leerlingen lijkt mee te vallen, eind maart wordt de hoop uit gesproken dat gestart kan worden met 24 leerlingen, goed voor 3 klassen. Op zaterdag 10 september wordt de MULO in Noord-Scharwoude met veel toespraken officieel geopend. Hoewel het gemeentebestuur van Broek op Langedijk niet wil meewerken aan de totstandkoming van de MULO in Noord-Scharwoude blijken er toch 3 leerlingen uit die plaats te zijn aangemeld. Gezien het succes van de oprichting van de MULO in Noord-Scharwoude, wordt er in Broek op Langedijk weer een poging gewaagd voor de oprichting van een christelijke ULO-school.

Gas, water en licht

De vraag of Langedijk aangesloten moet worden op de waterleiding zorgt ook in 1921 tot veel beroering in de gemeenteraden van de 4 Langedijker gemeentes. Niet in iedere gemeente is de gemeenteraad voor de aanleg van de waterleiding. Maar als de buurgemeente vóór is, moet gedoogd worden dat de waterleidingbuis bij hun door de gemeente wordt gelegd. Veelal waren het financiële redenen om tegen te zijn, bijv. door de vele paden waardoor aansluitingen duurder uitvielen dan elders. Ook wordt waterleiding als een soort luxe gezien, omdat bijna iedereen wel een regenwaterbak in of bij huis heeft. Door de langdurige droogte zijn veel van deze regenwaterbakken echter al in de winter leeg geraakt en is men genooddaakt om (vervuild) slootwater te gebruiken. De droogte geeft de aanleg van de waterleiding daarmee een onbedoeld duwtje in de rug, gezien het volgende artikeltje.

— **OUDKARSPSEL.**
Als we de geruchten mogen gelooven, is de Raad van Noordscharwoude door de droogte omgevallen. Waren ze in een der vorige vergaderingen nog voor het meerendeel tegenstanders van waterleiding, de volgende vergadering zullen allen — nogmaals als de geruchten waar zijn — zich als voorstanders uitspreken.

Schager Courant, 21 mei 1921

Uiteindelijk kon in oktober 1921 worden begonnen met de aanleg van de waterleiding.

Ziektes

Ook in 1921 staan weer enkele berichtjes in de kranten over ziektes aan de Langedijk, meestal de toen bekende ziektes tyfus en difteritis.

Eind september wordt bericht dat in een gezin in Oudkarspel meerdere personen met vergiftigingsverschijnselen zijn door ondegdelijk vlees.

In verband met de Luizeknipper kermis heeft het gezin meerdere gasten, die ook de vergiftigingsverschijnselen vertonen. Enkele weken later wordt gemeld dat het vlees niet de boosdoener was, maar dat niet meer achterhaald kan worden wat wel de oorzaak is.

Gemeentelijk nieuws

De gemeenteraden van de 4 Langedijker gemeentes hebben in 1921 over veel onderwerpen vergaderd. Maar er is één onderwerp dat de gemeenteraden lang en intensief bezig houdt en niet alleen in de gemeenteraden, dat is de vorming van één gemeente Langedijk. Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland heeft dit voorstel in 1920 gelanceerd.

Er zijn grote manifestaties gehouden in Concordia en in Welgelegen. In de kranten verschijnen uitgebreide artikelen (soms meer dan paginagroot!) en ingezonden brieven van voor- en tegenstanders. Vooral de argumenten tegen de samenvoeging zijn soms verbazingwekkend. Tegenstanders in Broek op Langedijk hanteren bijv. als argument dat Broek op Langedijk door water van de andere gemeentes is gescheiden.

Strikt genomen klopt dit, maar dat water is niet meer dan een sloot waarover de Noorderbrug in de Dorpsstraat ligt. En in een ingezonden brief worden B&W en de gemeenteraad van Zuid-Scharwoude er van beschuldigd dat die uit zijn op de rijkdommen van de gemeente Broek op Langedijk.

Hoewel men op veel terreinen kan samenwerken, bijv. de gasfabriek, blijkt samenvoeging tot één gemeente toch een brug te ver. Uiteindelijk belandt het voorstel bij de minister van Binnenlandse zaken in de onderste la en blijft Langedijk nog tot 1941 uit vier afzonderlijke gemeentes bestaan.

De huidige fusie met de gemeente Heerhugowaard tot de nieuwe gemeente Dijk en Waard heeft tot minder beroering geleid dan in 1921.

LANGENDIJK. — Vereeniging van gemeenten. Men meldt aan de „Msb.” Bij de 4 gemeentebesturen is van Ged. Staten van Noord-Holland bericht ontvangen, dat het wetsontwerp tot vereeniging der 4 Langedijker gemeenten aan het Ministerie van Binnenlandsche Zaken is verzonden en dat de behandeling in de Staten Generaal binnen een maand kan worden tegemoet gezien.

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 11 juli 1921

— LANGENDIJK.
Wij kunnen uit zeer betrouwbare bron meedeelen, dat de Minister van Binnenlandsche Zaken van zijn ijver om gemeenten te vereenigen, is teruggekomen. Er bestaat dan ook groote vrees dat het wetsontwerp tot vereeniging der Langendijker gemeenten, niet bij de Tweede Kamer zal worden ingediend, tenzij de voorstanders van vereeniging alsnog een actie ontwikkelden, waardoor de Minister overtuigd werd, dat dit wetsontwerp wet moet worden.

Schager Courant, 1 oktober 1921

Door zijn gevorderde leeftijd (81 jaar) besluit burgemeester A. Slot van Broek op Langedijk om zijn ontslag aan te vragen. Op vrijdag 13 mei vergadert de gemeenteraad voor het laatst onder zijn voorzitterschap.

Op 1 juli wordt bekend dat zijn zoon P. Slot Azn. hem opvolgt als burgemeester van de gemeente Broek op Langedijk.

Op 23 maart staat in de Alkmaarsche Courant een verslag van de raadsvergadering van de gemeente Oudkarspel. Raadslid De Groot vindt het ongehoord dat de urinoirs op zondag worden opgeknapt. Iedereen is het met hem eens en de burgemeester zegt toe dat voortaan een andere dag zal worden gekozen.

BROEK OP LANGENDIJK. — Gemeenteraad. De Raad dezer gemeente vergaderde Vrijdagmiddag te 2 uur.
De Voorzitter opende de vergadering waarna de notulen gelezen en goedgekeurd werden.
(Hierna werd door enkele heeren van het fotopersbureau „Holland” uit Amsterdam 'n foto van den vergaderenden Raad genomen, op verzoek van enkele gemeentenaren. Ook waren vele belangstellenden hierbij aanwezig.)
In zijn openingswoord memoreerde de Voorzitter, dat het zijn eindzitting was, een ontslagzitting. Het was hem een genoegen, allen aanwezig te zien, waarna hij hen het welkom toeroept.
De Voorzitter leest zijn ontslagverleening voor. Deze zitting is met ge-

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 14 mei 1921

Op 20 augustus staat in de Alkmaarsche Courant een verslag van de raadsvergadering van de gemeente Zuid-Scharwoude. Raadslid Berkhout wijst erop dat op het Kerkepad nog steeds wordt gefietst, ondanks het verbod. Volgens de burgemeester kan er niet worden gecontroleerd, omdat de veldwachter ziek is.

Verder wijst Berkhout erop dat op de borden nog steeds een maximumsnelheid staat van 15 km, terwijl die al verhoogd is naar 20 km. Volgens de burgemeester is de Langedijker Motorclub hiervan op de hoogte.

Kerkelijk nieuws

Op 25 mei doet de Nieuwe Langedijker Courant uitgebreid verslag van de feesten rond de eerste heilige mis van dorpsgenoot Jacob Duijvis die tot priester is gewijd. Begeleid door een groep ruiters wordt hij per rijtuig opgehaald van station Heerhugowaard. Bij de Roskambrug staan fanfare Kunstgenot en een rij versierde fietsen van de RK rijwielclub St. Michaël om de feestvreugde te verhogen.

Van geheel andere orde is het bericht dat de kerk van Zuid-Scharwoude is verzakt en dringend gerestaureerd moet.

Ongevallen, branden etc.

— ZUIDSCHARWOUDE.
Door de verzakking der Kerk, waardoor een zeer groote karwei aan dit gebouw moet gebeuren, zal er voorloopig geen godsdienstoefening gehouden kunnen worden. Er zullen wel enkele weken over heen gaan eer alles weer in orde is. Voor het kerkbestuur, dat al niet ruim in zijn financiën zit, is deze verzakking een tegenvaller.

Schager Courant, 1 oktober 1921

Ook in 1921 vallen er in de waterrijke omgeving van Langedijk weer diverse mensen te water. Meestal loopt dit goed af, soms op het nippertje. Ook vinden er (verkeers) ongevallen plaats in Langedijk of met inwoners van Langedijk. Hierbij een kleine greep uit de vele berichten.

Schager Courant, 12 januari 1921

Door de harde wind waait in Zuid-Scharwoude een schoorsteen van een dak en komt op het dak van de burens terecht. Gelukkig blijft de schade beperkt tot de schoorsteen en enkele kapotte dakpannen. En in Oudkarspel waaide de vrachtwagen van de heer Stins van de dijk in het water. Gelukkig is er bijna geen vracht meer in de wagen en heeft het paard geen letsel opgelopen.

Nieuwe Haarlemsche Courant, 14 januari 1920

Door de harde wind is op de ringsloot het zwaar geladen motorschip van de beurtschipper van Zuid-Scharwoude tegen de wal gedreven en aan de grond geraakt. Een voorbijvarend schip trok het beurtschip weer vlot. Helaas is er meer aan de hand, want het beurtschip zinkt daarna vrijwel direct. Het beurtschip is verzekerd, de lading niet.

Schager Courant, 23 juni 1921

In Oudkarspel is het jongste kind van de familie S. in de lege regenwaterbak gevallen. Door de grote droogte is de kans op verdrinking gelukkig niet groot. De kleertjes zijn nog nagenoeg droog.

— Te water. — Dinsdagmiddag geraakte de heer C. M. van Oudkarspel met zijn handwagen te water. Gelukkig kon een kist konijnen er direct afgehaald worden, zoodat de konijntjes er met een frisch bad afkwamen.

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 28 april 1921

Alkmaarsche Courant, 26 juli 1921

Bij een botsing met een auto in Avenhorn raakt de fietser Joh. Engel uit Broek op Langedijk zwaar gewond. Na ter plaatse te zijn verbonden heeft dezelfde automobilist de ongelukkige fietser naar huis gebracht. Na onderzoek door de dokter blijkt Engel zijn hoofd ernstig verwond, heeft hij inwendige kneuzingen en een verschuiving van zijn dijbeenspier. Omdat hij nog ijde vermoedt de dokter dat hij ook een herschudding heeft. De automobilist treft geen schuld, voegt de verslaggever er nog aan toe.

Alkmaarsche Courant, 23 augustus 1921

Tijdens de kermis van Oudkarspel is door een gat in een duiker, waarschijnlijk door achterstallig onderhoud, de Bleekmeerpolder ondergelopen. Ruim zeventig hectare goede tuinbouwgrond is onder water verdwenen. Op 2 september is de polder weer zo goed als droog gemalen. Diverse tuinbouworganisaties hebben een steunfonds gevormd, omdat de gehele oogst verloren is gegaan.

Nieuwe Langedijker Courant, 6 september 1921

Het dochtertje van J. Komen is in het water van het Gortdiepje in Noord-Scharwoude gevallen. Mevrouw Langedijk aarzelde geen moment en springt in het water om het meisje te redden. Maar het meisje heeft haar redster zo stevig vastgegrepen dat verder bewegen onmogelijk is. Op haar hulpgeroep komt dominee Hoek toesnellen en helpt de vrouw en het meisje weer op het droge.

— OUDKARSPHEL.
Wij wijzen er belangstellenden op, dat bij gelegenheid van de kermis aan het Noord-einde van Oudkarspel, (Luizeknip) de bioscoop van den heer J. de Bakker op het doek zal brengen de ondergelopen Bleekmeer. Schitterende tafereeltjes zullen op het doek te zien zijn.

Nieuwe Langedijker Courant, 25 september 1921

Alkmaarsche Courant, 30 september 1921

De 12-jarige P.G. is tijdens het voetballen gevallen en heeft zijn arm gebroken.

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 31 oktober 1921

Om ongeveer kwart voor acht is op het Waagplein in Alkmaar een inwoner van Zuid-Scharwoude in kennelijke staat van dronkenschap te water gefietst.

Door de duisternis kan niemand de plaats vinden waar hij te water is geraakt. Bij het schijnsel van een fietslamp springen 2 passanten te water en vinden de met de dood worstelende drenkeling. Weer op het droge wordt kunstmatige ademhaling toegepast, schijnbaar zonder resultaat. Daarop is de drenkeling naar het ziekenhuis gebracht, waar men er om ongeveer 11 uur in slaagt hem weer bij leven te brengen. Door de consternatie van de reddingsactie is men echter vergeten dat een van de redders nog in het water ligt. Door de hoge walkant lukt het hem niet zichzelf te redden. Pas na geruime tijd is ook hij uit het water gehaald.

Nieuwe Langedijker Courant, 8 november 1921 (onder andere)

Op zondag 6 november 1921 woedt een flinke storm, waarbij ook Langedijk zwaar is getroffen. Door de storm valt de elektriciteit uit, waardoor men de gehele avond in het donker zit.

In Broek op Langedijk slaat de molen van Mulder op hol. Slechts met grote moeite lukt het de molenaar de molen van de wind af te draaien. De schade blijft beperkt tot een van de zeilen van de wieken. Van het hoge dak van het post- en telegraafkantoor waait een schoorsteen af en valt door het dak van het naastgelegen café De Witte Zwaan van de heer Borst.

De schoorsteen blijft op de zolder van het café liggen en de bewoners komen met de schrik vrij. Verder raken in Broek op Langedijk diverse huizen beschadigd. Bij de veiling zinkt een schuit rode kool, die de maandag daarna geveild zou worden.

In Zuid-Scharwoude is de schade minder groot, daar waait een schoorsteen van een huis en van verschillende huizen zijn dakpannen afgewaaid en rieten daken beschadigd.

In Noord-Scharwoude is de schade door de storm ook groot. Bij de gasfabriek worden lange ijzeren platen van het dak gerukt. Bij de heer Waal waait een grote boom om, die op de brug naar de Molenkade terecht komt. Het lukt niet om de boom vlot weg te krijgen, door het wegzagen van takken lukt het wel om een doorgang te maken. Bij de luifel van Vroegop, bij de Mosselenbrug, waait ook een grote boom om.

Bij de heer A. de Geus zinkt een schuit met kool. In de lighallen van de veiling zinken diverse schuiten kool, omdat de toegangsdeur kapot is gewaaid. De kool drijft onder de Mosselenbrug door het westen in. Met man en macht wordt geprobeerd te redden wat er te redden valt. In Oudkarspel is de schade aan huizen ook minder groot, veel afgewaaide dakpannen.

Bij de heer J. Visser op de Spoorstraat is de schoorsteen van het dak op straat gewaaid met grote schade tot gevolg. De kap van de hooiberg bij de heer Jongsma waait over de huizen heen de straat op.

Misdaad, mishandeling en zo

Ook in 1921 staan met enige regelmaat berichtjes in de kranten over misdaden in Langedijk of door inwoners van Langedijk. Vele kleinere zaken passeren de revue voor de rechtbank, meestal diefstallen, mishandelingen of beledigingen. Uit de lange lijst heb ik een kleine greep genomen.

Nieuwe Langedijker Courant, 12 januari 1921

De muzikant P.K. uit Oudkarspel stond terecht wegens fietsendiefstal en wegens oplichting van f 100,-. Hij is in een café in Koebras waar hij hoort dat het café te koop staat. Hij doet zich daarna voor als geïnteresseerde om het café te kopen en weet de huishoudster van de caféhouder haar spaargeld afhandig te maken.

Vlissingsche Courant, 23 februari 1921

Bij een garagebedrijf in Den Haag zijn 2 personenauto's, 25 vrachtwagen en 10 motorfietsen geleidelijk gestolen door eigen personeel. Alle auto's en motoren zijn opgespoord, sommige zijn reeds meermaals verkocht. Een van de gestolen auto's is in Broek op Langedijk teruggevonden.

UFT BROEK OP LANGENDIJK.
De baldadigheid onder de jeugd gaat hier zoover, dat l.i. Zondag het post- en telegraafkantoor niet meer veilig was. Door inklimming gelukte het de jeugdige apachen in de tijdelijk leegstaande directeurswoning binnen te dringen. Gelukkig waren de kantoorlokalen voor hen niet bereikbaar, waardoor erger werd voorkomen. Bij de Justitie is deswege een klacht ingediend, en zij is de daders reeds op 't spoor.

Alkmaarsche Courant, 12 mei 1921

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 31 oktober 1921

Twee buurvrouwen uit Oudkarspel staan terecht, omdat zij het met elkaar aan de stok kregen over wederzijdse tekortkomingen. Een van de dames had een einde aan hun discussies gemaakt door een emmer water over haar buurvrouw te gooien. Hiervoor wordt f 5 boete of 5 dagen hechtenis geëist.

Overige berichten

Tenslotte nog een kleine greep uit overige krantenberichten.

Sport

Gymnastiekvereniging Hercules organiseert tijdens de pinksterdagen een groot driedaags turnfeest in Noord-Scharwoude. De verschillende wedstrijden zijn opengesteld voor heren, dames en jeugd. Op het pro-

gramma staan niet alleen diverse turn- en atletiekwedstrijden, als bijv. polsstokhoogspringen, hardlopen en de Duitse driesprong, maar ook motorwedstrijden met hin-

Bezoekt het
Groot Gymnastiekfeest
op 14, 15 en 16 Mei te Noordscharwoude.
Maandagavond 16 Mei groot
Schitterend Vuurwerk,
op het Feestterrein.
Alle 3 dagen Kermesse d'Eté vanaf 's middags 2,30 uur. — 's Avonds Bal-Champêtre op het schitterend verlicht terrein.

Nieuwe Langedijker Courant, 14 mei 1921

dernissen en ringsteken op motorfietsen.

De op 21 februari opgerichte voetbalvereniging DTS heeft een terrein kunnen huren van Eecen, ze hebben daar nog jarenlang gespeeld tot 1991.

Voetbalvereniging Blauw-Wit speelt op een terrein van P. Kroon bij de vroegere Roskambrug. Waarschijnlijk door de ligging van hun voetbalveld wordt in de kranten soms geschreven dat Blauw-Wit uit Oudkarspel komt en soms uit Noord-Scharwoude. Later in het jaar wordt de naam veranderd in Wit-Blauw. Ook ZVV uit Zuid-Scharwoude wordt dit jaar opgericht en speelt naast de Kooger kerk.

De harddraverijvereniging uit Oudkarspel houdt haar jaarlijkse harddraverij nabij de Roskambrug. Als proef worden ook deelnemers van buiten Langedijk toegelaten.

Droogte

Door de grote droogte is het waterpeil in Noord-Holland te laag. Van hogerhand is besloten om zeewater in te laten. De gevolgen hiervan zijn desastreus. Voor de tuinbouwers betekent dit een slechtere plantengroei en daarmee een lagere opbrengst. Ook voor de vissers heeft dit gevolgen, op 20 juli meldt de Schager Courant dat er veel dode vis in het Geestmerambacht drijft. En een week later staat het volgende in de Alkmaarsche Courant.

Op 10 december wordt opnieuw melding gemaakt dat er veel dode vissen in het Geestmerambacht drijven. Maar dan wordt getwijfeld of het zoute water nog de oorzaak is of de plotselinge strenge vorst van kort daarvoor.

Sluis

De Schager Courant meldt op 19 april dat de sluisdeuren van de sluis in Broek op Langedijk lek zijn, waardoor veel water de polder instroomt. De sluis is voor ruim een week drooggelegd voor de herstelwerkzaamheden.

Telefoon

Op 14 mei bericht de Schager Courant dat er binnenkort een verbetering van het telefoonverkeer zal plaatsvinden. De kantoren Oudkarspel, Noord- en Zuid-Scharwoude, Broek op Langedijk en Sint Pancras worden in één telefoonnet ondergebracht.

Café's

In 1921 krijgen zowel café Huis De Brederode in Oudkarspel, als café De Witte Roos in Zuid-Scharwoude een andere eigenaar.

Advertenties

Een kleine greep uit advertenties en andere aankondigingen van Langedijker bedrijven.

— Dat veel zeewater wordt binnengelaten, blijkt wel uit het feit, dat de visschers hier reeds haring en bot in de netten hebben gevangen.

Dat dit zoute water voor de binnenvisch zeer schadelijk is laat zich voldoende denken. Veel visch komt dan ook bedwemeld naar boven drijven.

Alkmaarsche Courant, 28 juli 1921

VAN DEN LANGENDIJK.

Telefoongesprekken met de hulpbureelen te St. Pancras, Noord- en Zuid-Scharwoude en Oudkarspel kosten voortaan evenveel als met het centraal bureau te Broek op Langendijk.

Alkmaarsche Courant, 20 augustus 1921

Te koop aangeboden, wegens drukke werkzaamheden:

een Veevrachtwagen
en ook het rijden van ijs.

Te bevragen bij den eigenaar
P. JONKER, Oudkarspel.

Schager Courant, 2 april 1921

Nieuwe Langedijker Courant, 1 januari 1921

Oproeping.
Sollicitanten naar de betrekking
van
**Vader en Moeder voor
het huis van ouden van
dagen,**
op een salaris van f 300.— plus
vrije woning, kost en geneeskun-
dige hulp.
Leden van de Ned. Herv. Kerk,
zonder kinderen genieten de voor-
keur.
Sollicitatiën worden ingewach-
tot en met 10 Juni, bij den voor-
zitter D. KEPPEL te Oudkarspel

Schager Courant, 28 mei 1921

Goedkoop Autorijden.
VERLAAGD TARIEF
1 Luxe 7 à 8-persoons Auto te huur
1 „ 4 à 5 „ „ „
Aparte besturing,
Dagelijks te ontbieden.
Beleefd aanbevelend,
P. DE WIT Pz.,
Broek op Langendijk.
TELEFOON No 45 en 6,

Ons Blad – RK Nieuwsblad voor N-H, 10 augustus 1921

NAumann's Germania Rijwielen,
De goedkoopste en sterkste voor den prijs.

Nieuwe Langedijker Courant, 13 augustus 1921

Foto's
van den WATERSNOOD,
in vijf verschillende soorten, verkrijg-
baar a **20 ct.** per stuk.
H. A. F. ten Winkel,
Fotograaf, GROENVELD.
Gem. St. Maarten.

Nieuwe Langedijker Courant, 25 augustus 1921

 **Met een goede Lantaarn
en een bus Orion-Carbid**
verlicht men hemel en aarde.
Ga naar C. VAN GALEN, Oudkarspel.
Daar vindt men die verlichtingsartikelen

Nieuwe Langedijker Courant, 17 december 1921

Wie als Kerstgeschenk nog een mooie
Rol-Tapijtschuier, Rijwiellantaarn, Zaklantaarn enz
noodig heeft, kan tegen zeer billijke prijs terecht bij
C. v. GALEN, Oudkarspel.

Nieuwe Langedijker Courant, 24 december 1921

De familie Zee in Noord-Scharwoude

Inleiding

Het was kort voor de corona-uitbrak, dat Stichting Langedijker Verleden (SLV) een e-mail met een verzoek om informatie ontving van Mark Zee uit Nieuw-Zeeland.

Mark Zee

Mark wilde graag informatie over een voorvader, die in 1763 een schuitemakerij in de Pannekeet had gekocht.

Deze voorvader, Bruin Bruinszoon Zee, was schepen van Noord-Scharwoude en dus een belangrijk persoon in het dorpsbestuur. Ook was hij Diaken en Ouderling bij de Gereformeerde kerk in Noord-Scharwoude.

Hij heette Bruin Bruinszoon Zee. Toeval of niet maar SLV kon Mark Zee snel van informatie voorzien uit de Otterplaat van 2018. Daarin geeft Henk Komen op blz 43 e.v. een uitgebreide beschrijving van de Pannekeet met daarin vermelding van de voorvader van Mark.

Mark reageerde enthousiast op de snelle en uitgebreide reactie van SLV, vooral ook omdat SLV-bestuurslid Piet van Kleef enkele kopieën uit de COOG-boeken van Zuid- en Noord-Scharwoude had meegestuurd met informatie over deze voorvader van Mark.

Mark wilde gelijk beide COOG-boeken bestellen. Opvallend was dat hij aangaf dat hij weliswaar uit Nieuw-Zeeland komt, maar in Ierland was geboren en bezig was te verhuizen naar New York. Of SLV de boeken dan ook naar New York wilde sturen. Minstens zo opvallend was dat hij zijn e-mails in behoorlijk goed Nederlands schreef (zie *1 volgende artikel). Hij vertelde dat hij bezig was met het samenstellen van een (Engelstalige) website, waarin de geschiedenis van de familie Zee wordt verteld. De eerder genoemde Bruin Bruinszoon Zee was de eerste met de naam Zee, geboren in Medemblik. De familienaam Zee komt veel voor in West-Friesland en het is aannemelijk, dat veel naamdragers nakomelingen zijn van deze Bruin Bruinszoon Zee.

Aansluitend aan deze inleiding volgt een vertaling van het verhaal over Bruin Bruinszoon Zee, afkomstig uit de Engelstalige website.

Zie hiervoor: <https://zeefamily.net/>

De oude kerk van Noord-Scharwoude in 1726 getekend door J. Stellingwerf

Bruin Bruinszoon Zee (1735)

De eerste Zee, geboren in Nederland

Een moeilijke start in het leven

Bruin Bruinszoon Zee is geboren op 30 maart 1735 in Medemblik als vijfde kind van Bruno Boeschesz Zee-kamp en Anna Margaretha Meyer. Hij groeide op in Medemblik onder moeilijke omstandigheden. Zijn moeder Anna stierf toen hij 15 jaar was. Zijn vader Bruno volgde kort daarna, toen Bruin net 18 jaar was geworden.

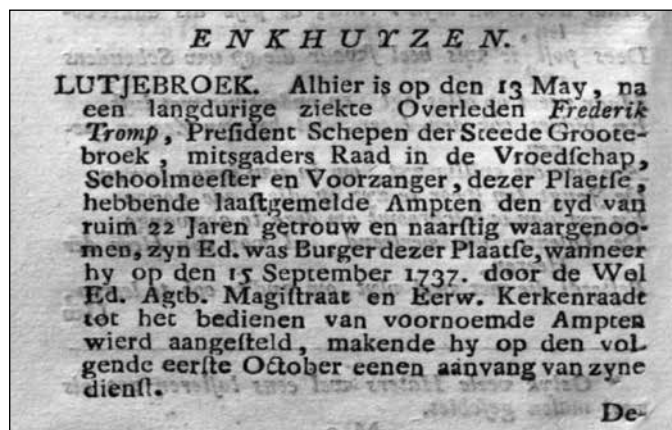
Dat jaar, 1753, was bijzonder zwaar: een week nadat zijn vader stierf, moest hij hulpeloos toekijken hoe zijn drie zussen in een weeshuis werden geplaatst. Een van hen zou het weeshuis niet levend verlaten.

Het testament van zijn vader liet hem niets na, dus moest hij alleen op zoek naar het geluk in het leven.

Dingen veranderen: hij ontmoet Jannetje

Een meisje uit Lutjebroek zou voor dat geluk zorgen.

Jannetje Tromp was vier jaar jonger dan Bruin, uit een klein maar bekend gezin in Lutjebroek, zo'n 15 km van Medemblik. Haar vader Frederik Pieters Tromp was niet alleen president schepen (de langst in functie zijnde schepen en plaatsvervangend voorzitter van de schepenbank) van Grootebroek, maar ook een grondeigenaar en de directeur van de school. Een persoon van aanzien dus.

De dood van Frederik Tromp aangekondigd in de 'Mathematische liefhebberye, met het nieuws der Fransche en Duytsche scholen in Nederland, Volume 8'

Frederik Tromp stierf op 13 mei 1760, na een langdurige ziekte, zeven maanden voordat Jannetje en Bruin op 14 december 1760 in Lutjebroek trouwden. Jannetje kreeg uit de nalatenschap van haar vader een grote som geld: enkele duizenden guldens en een deel van het land van haar vader, dus had het jonge stel een goede uitgangspositie.

De zomer van 1763

Bruin en Jannetje wonen in 1763 meer dan 2 jaar in Lutjebroek en hebben een jonge dochter Anna, genoemd naar haar grootmoeder.

We stellen ons voor dat Bruin de Oprechte Saturdagse Haerlemsche Courant leest van zaterdag 2 april 1763. Het hoofdartikel is al weken hetzelfde: meer details over het Verdrag van Parijs, het beëindigen van de Zevenjarige Oorlog. De helft van de krant wordt besteed aan de minutieuze details van de overeenkomst. Als hij naar de advertenties kijkt, ziet hij iets dat zijn aandacht trekt.

Oprechte Saturdagse Haerlemsche Courant

ziggadrefleeren by de te VAREH, voorn. woonende Houtkopers, en verzocht van van by genoegen deentente zamen worden, en zulks wel ten allen tyden, als behoorde de voorn. Houtkopers altoos een grootte quantiteit Hout in voorraad. Het aldaar opgekochte Hout kan te Water over al na toe vervoert worden.
Wordt gendverteerd, dat de Winkel van fyne Leidse en Engelfe Lakens, Berries, Casjanten, Sanjien, en verdere Goederen, op den Nieuwenmarkt op den hoek van de Gravelstraat t'Amsterdam, tegen Mel aanstaande wordt aysverkoogt tot zeer civiele Prijzen.
NB: Den Opstal van de Winkel, frast gemmerd en gechilderd, is insgelijk te koop.
Op Maandag, den 4 April, 1763, 's middags om één uur, zal men in de Herberg tot Zuid-Scharwoude verkoopen: Een HUIS en ERVE, staande in de Bedijking van de Huygewaart, met een schuytemakerij en deffels Toebehooren daartegen over. Woonende alle, die iets te pretenderen hebben van of schuldig zyn aan den Boedel van wijlen Jan Jansz Dorregeest, in leven schuytemaker ter voornoemde Plaats, verzocht, zig binnen 3 Weken sante geven by Jan Strijbis tot Noord-Scharwoude op Langedijk.
P. Colleen Willemz, J. J. de Brayn, H. de Gradi à Paris, A. Calhoun en D. de Brayn, Makelaars, zullen op Dinsdag, den 26 April, 1763, 's avonds ten 8 uuren, t'Amsterdam in de Nes in de Brakke Grond verkoopen: Een Party van circa 200 Vaten Senegaalse Goud; liggende in 't Pakhuys de Driehoek, op de Brummersgracht op de hoek van de Driehoekstrat; op den Verkoopdag te zien. NB: De Verkoop van

Vertaling: Op maandag 4 april 1763, 's middags om één uur, zal men in de herberg van Zuid-Scharwoude verkopen: een huis en erf, gelegen binnen de bedijking van de Huygewaart, met een schuytemakerij en toebehoren daartegenover. Een ieder, die aanspraak wil maken op of iets verschuldigd is aan de inboedel van wijlen Jan Jansz Dorregeest, bij leven schuytemaker op voornoemde plaats, wordt verzocht zich binnen 3 weken aan te melden bij Jan Strijbis te Noord-Scharwoude in Langedijk.

Bruin vindt dit wel een kijke waard! Hij bespreekt het met Jannetje: ze hebben het geld om dit te kopen, is het niet het proberen waard? En dus maakt Bruin op maandag 4 april 1763 de reis naar herberg De Roode Leeuw in Zuid Scharwoude.

De reis blijkt de moeite waard. De verkoop is snel rond en ze verspillen geen tijd om naar hun nieuwe stek te verhuizen.

Op 19 mei krijgt Jannetje haar zegen van de kerk om van kerkelijke gemeente te verhuizen en op al 28 mei 1763 wordt Bruin de nieuwe eigenaar van de Pannekeet, een monumentaal pand en scheepswerf binnen de Huygenwaart.

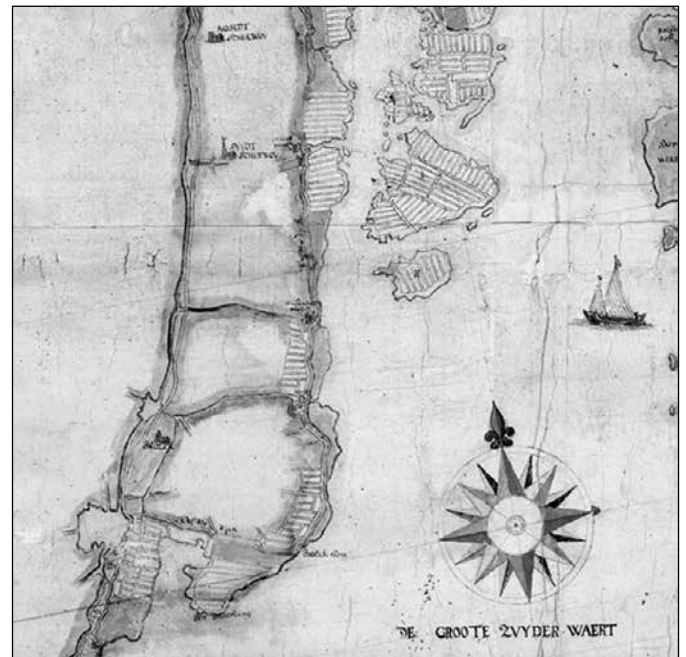
In navolging van zijn vaders maritieme voetsporen(*2) is Bruin Zee nu officieel ondernemer en scheepsbouwer. Een nieuw hoofdstuk in hun leven wacht.

Pannekeet

Het nieuwe huis van Bruin en Jannetje in de Pannekeet was al een historisch pand toen ze het kochten, daterend uit begin 1600. Het is te zien op deze kaart van het gebied uit 1625.

Het huis bij de Pannekeet

'De Groote Zuyder Waert', kaart door Baert Claesz in 1625

Slepenen verdoond) dewelke ver klaarden, Wettiglyk
 Ver kocht te hebben ende vervolgens Bij deeven in vollen,
 vigen eigendou, te sedeen, transporteeren, en opste
 Draagen, aan Bruin de Zee Een Stuijs Griffen Werff
 zijnde een, Scheepma kery, genaamt de Pannekeet
 staande en gelegen, in de Hier Stuijgenwaardt aan de
 Ringdijck bij de Zijder Marwouder Polder Schijp, met
 Zoo danige conditien van Vri en onvri leeden, als
 Buiren, en Lendens zijn dragende ingenieoren de, en let
 Cooppes / 150 - - Voorz. Stuijs tot dato derwin geproideert en beseten
 10de pen 3:15: Van Welke Ver kooping en opdragt Zij comparanten
 10de dag 7:8 Se kende gelee Len e voldaan te zijn met een Somme
 Solvit / 4:2:8 van Een standert en Viffthig gulden, en belooften
 Met dien &
 Actum & den 28 Meij 1763
 In kennisre van mij Secretaris
 J. van Rodeghem.

Fragment uit de koopovereenkomst voor de Pannekeet schuitenmakerij

Molen G

Recht tegenover de schuitemakerij in de Pannekeet stond de Staartmolen (ook bekend als Molen 'G' in Zuid Scharwoude), gebouwd in 1575.

Dit was een type windmolen bekend als Kotmolen, waarschijnlijk de grootste in zijn soort in Noord-Holland. De molen is in 1934 door brand verwoest.

Deze molen moet vanaf de Pannekeet het uitzicht van Bruin Bruinszoon Zee naar het westen zijn geweest.

Verkoop schuitemakerij

Op 11 juli 1767 verkoopt Bruin Bruinszoon Zee het huis en de schuitemakerij in de Pannekeet aan Jan Jansz Nat voor f 250. Toen deze stierf kon zijn weduwe Heijltje Willems het niet redden, dus hielp Bruin Bruinszoon Zee haar door het spul in 1783 weer van haar terug te kopen. In 1809 werd Jacob de Boer de eigenaar van het huis en de schuitemakerij (zie ook Otterplaat 2018 blz 43 e.v.).

Een gezin van onderwijzers

Bruin Bruinszoon Zee had een grote voorliefde voor onderwijs, hierdoor geïnspireerd door zijn schoonvader Frederik Tromp. Drie van de kinderen van Bruin Bruinszoon Zee werden onderwijzer: de eerste was Bruin jr., gevolgd door Frederik en daarna Pieter.

Aanvulling door Mark Zee

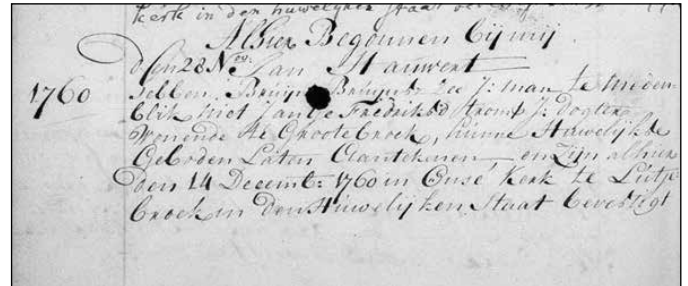
*1) "Mijn Nederlands heb ik geleerd tijdens bezoek aan familie in Nederland, ik heb nooit daar gewoond, maar door mijn familie-onderzoek en veel tijd in oude documenten, wordt het steeds een stukje beter".

*2) "De allereerste grootouder Bruno Zee was Matroos bij de VOC en leed schipbreuk in 1722

in Zuid Afrika, dus ik heb lange dagen zitten lezen in het proces-verbaal en allerlei documenten daarvan in 'Oud-Nederlands'". (zie <https://zeefamily.net/>)

Aanvullingen door: Piet van Kleef

- Jannetje en Bruin trouwden op 14 december 1760 in Lutjebroek

Huwelijksaantekening Bruin Bruinszoon Zee 1760

- Jannetje overlijdt op 29 november 1790, Bruin overlijdt op 16 augustus 1798, beiden in Noord-Scharwoude, waar ze ook begraven zijn.

- In het COOG-boek van Noord-Scharwoude valt nog te lezen dat Bruin Bruinszoon Zee het huis koopt van Jan Strijbis, burgemeester, voor f 900. Dit is in het COOG-Boek C15 (blz 185-186), thans Dorpsstraat 542.

Voorheen stond daar de villa van Slot-Frans, een belangrijke groentehandelaar in Langedijk. De villa is gesloopt om plaats te maken voor de electronicazaak van Van der Tak. Thans is daar de Marskramer gevestigd.

Op de zuidoost hoek van de Dorpsstraat en de Tulpenstraat stond het huis dat Bruin Bruinszoon Zee in 1767 kocht

